

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

TUTANAK DERGİSİ

20'nci Toplantı

9 Aralık 2025 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu'nun, Komisyonunda bugün dinlenecek kurumlara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın'ın, engelli bireyler ve engelli birey yakınlarınca KDK'ye yapılan başvurular, tespitleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

2.- SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürü Ömer Küçükevcilioğlu'nun, Genel Müdürlük olarak sundukları hizmetlere dair haklar, şartlar, istatistiki veriler, yürüttükleri faaliyetler ve ocak ayındaki yasal değişikliğin gerekçeleri ve sonuçları hakkında sunumu

3.- TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun'un, TÜİK'in istatistik sistemi, engellilik konusundaki veri kaynakları, yaptıkları alan araştırmaları, en son nüfus sayımı, Sağlık Bakanlığı idari kayıtları ile sonuç ve öneriler hakkında sunumu

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- TÜİK Başkanı Erhan Çetinkaya'nın, TÜİK olarak yapacakları sunuma ilişkin açıklaması

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

----0----
20'nci Toplantı
9 Aralık 2025 Salı
----0----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.37'de açıldı.

Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu, Komisyonunda bugün dinlenecek kurumlara ilişkin açıklama yaptı.

Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın tarafından, engelli bireyler ve engelli birey yakınlarının KDK'ye yapılan başvurular, tespitleri ve çözüm önerileri,

SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürü Ömer Küçükevcilioğlu tarafından, Genel Müdürlük olarak sundukları hizmetlere dair haklar, şartlar, istatistiki veriler, yürüttükleri faaliyetler ve ocak ayındaki yasal değişikliğin gerekçeleri ve sonuçları,

TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun tarafından, TÜİK'in istatistik sistemi, engellilik konusundaki veri kaynakları, yaptıkları alan araştırmaları, en son nüfus sayımı, Sağlık Bakanlığı idari kayıtları ile sonuç ve öneriler, Hakkında sunum yapıldı.

TÜİK Başkanı Erhan Çetinkaya, TÜİK olarak yapacakları sunuma ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 10 Aralık 2025 Çarşamba günü saat 14.30'da toplanmak üzere saat 18.45'te toplantıya son verildi.

9 Aralık 2025 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.37

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)

BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARIEROĞLU (Ankara)

SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)

KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARIEROĞLU - Evet, hoş geldiniz.

Kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu'nun, Komisyonunda bugün dinlenecek kurumlara ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARIEROĞLU - Bugün, Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonu olarak 20'nci Toplantımızı gerçekleştirmek üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bildiğiniz gibi, her toplantıda engelli bireylerin sorunları noktasında konuyu biraz daha derinleştirmeye çalışıyoruz, bugün de o günlerden biri.

Komisyonumuzun temel hedefi, engelli bireylerin hayatını etkileyen tüm alanlarda sahadan gelen bilgiyi karar süreçleriyle buluşturmak, hak temelli bakışı güçlendirmek, uygulamada geliştirilmesi gerekenleri tespit edip çözüme destek olmak. Bugün bu çerçevede 3 önemli kurumu dinleyeceğiz: Kamu Denetçiliği Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu bugün bizimle birlikte olacak. Her biri engelli bireylerimizin hayatında doğrudan karşılığı olan kurumlar. Katılımları ve katkıları için şimdiden teşekkür ediyorum ve toplantımızın hem Komisyon çalışmalarımız hem de engelli bireylerimizin hayatına yansıyacak gelişmeler açısından hayırlı sonuçlar doğurmasını temenni ederek, hemen ilk sözü Avukat Doktor Fatma Benli'ye vererek Komisyon çalışmalarımızı başlatmak istiyorum. Kendisi Kamu Denetçiliği Kurumu Kamu Denetçisi ve geçmiş dönem milletvekili arkadaşımız, hoş geldiniz.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın'ın, engelli bireyler ve engelli birey yakınlarının KDK'ye yapılan başvurular, tespitleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Çok teşekkür ederim Kıymetli Başkanım.

Değerli Komisyon üyeleri, kıymetli katılımcılar; bugün bütçe toplantısı olduğu için Başdenetçimiz iştirak edemediler. Onun yerine sizlerle buluşmaktan ben gayet mutluluk duyuyorum. Kıymetli üyelerimize zaten Kamu Denetçiliği Kurumumuzun kararlarından, bu konuda yaptığı çalışmalardan ve çözüm önerilerinden bahseden oldukça kapsamlı bir yazılı konuşma notu sundum ama maalesef konuşma sürem sadece on dakika olduğu için, eğer Başkanım müsaade ederse, bize yapılan başvurulardan hareketle, yaptığımız tespitleri ve çözüm önerilerini bu on dakikalık süre içerisinde bilgilerinize arz etmeyi istiyorum.

Öncelikle, bu toplantıya Kamu Denetçiliği Kurumumuzu davet ettiğiniz için ve engelli sorunlarına ilişkin Komisyon kurduğunuz için teşekkürlerimi arz etmek istiyorum çünkü biliyorsunuz ki engelliler 8 farklı gruptan oluşuyor. Dolayısıyla 8 farklı gruptan engelliler için herhangi bir düzenleme yapıldığında bir tanesi için yapılan olumlu düzenleme bir başkasına uymayabiliyor. Ayrıca, engelli yakınlarının karşı karşıya kaldığı sorunlar da bu konunun çok daha hassasiyetle gözetilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Bu noktada, her bir engellinin durumuna göre somut vakalarda ayrı işlemler yapmak zorundayız. Aksi durumda, Kamu Denetçiliği Kurumumuza yapılan müracaatlarda görüldüğü üzere, kişiler bize, örneğin "Belediye bize ücretsiz hizmet sunuyor, ulaşım hizmeti sunuyor ama biz sadece bir perondan giriyoruz, dolayısıyla ayrımcılığa maruz kalabiliyoruz." tarzında başvurular yapmalarına sebebiyet verebiliyor ya da "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını bize özel olarak, engellilere özel olarak yerler ayrılmış, doğru ama biz sadece tekerlekli sandalyeden ibaret olan engelliler değiliz, dolayısıyla bunların sabit olmaması gerekir." tarzında başvurularla karşı karşıya olabiliyoruz ya da biliyorsunuz, AKBİL'ler kullanılıyor otobüslere binerken. "Bu otobüslere binerken çıkardıkları ses bizim için 'stigma'ya sebebiyet veriyor, bizim olumsuz olarak damgalanmamıza sebebiyet verebiliyor." tarzında, aslında idarenin çok iyi niyetle, engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak için çıkardıkları konuların aleyhine döndüğüne ilişkin somut sıkıntılarla karşıımıza çıkabiliyor. O yüzden, hak arama kurumları, engellilerin sorunlarını çözebilmek için, olabildiğince hayatlarını eşitleyebilmek için çok önemli. Bu noktada Kamu Denetçiliği Kurumu anayasal bir kurum olduğu için bir de sizden destek alan, Meclisten aldığı destekle idareyi denetleyen bir kurum olduğu için oldukça büyük önem arz ediyor çünkü sizden aldığımız güçle biz idareleri denetliyoruz, yapılan yanlış uygulamalar hakkında somut çözüm önerilerinde bulunabiliyoruz ki on üç sene boyunca Kurumumuza, Kamu Denetçiliği Kurumumuza 3 bine yakın engelli başvurusu gelmiş durumda. Sadece bu sene 2025 yılında yapılan başvuru sayısı 360. Yalnız, beş sene boyunca mahalli idareler ve insan haklarıyla ilgili başvurulara bakan, son bir senedir engelli haklarına bakan Kamu Denetçisi olarak ifade edebilirim ki aslında başvurular bunların avukatı çünkü biliyorsunuz hakların kesişimselliği söz konusu. Yani mahalli idarede engelli birey müracaat ettiğinde "Ben engelliyim, evime ulaşabilmek için idarenin bana yol yapması gerekir." dediğinde aslında o engelli bireyi etkileyen bir başvuru ya da çocuk başvurusu olarak bizim kaydımıza giren ama çocuğun ebeveyninin gerçekleştirdiği "Benim çocuğumun ÇÖZGER raporu var, dolayısıyla çocuğum için şu uygulamanın yapılması gerekir." dediği bir başvuru, yine aynı şekilde, aslında engelli bireyi etkileyen başvuru. Özellikle devlet memurlarında, sözleşmeli personelde ya da 4/d devlet sürekli işçilere ilişkin yapılan başvurular da diğer katların birim alanında görülüyor olsa bile aslında engelli haklarıyla ilgili olabiliyor. Bu noktada, kurumumuzda yapılan binlerce başvurudan hareketle özellikle ifade etmem gereken husus, engelliler için yapılan çalışmaların ek katkı olduğunun özellikle altının vurgulanması ve bunların maddi gelir desteğinden ziyade, yaşamlarında somut değişiklikler gerçekleştirilen, hayata dokunan öneriler olarak gerçekleştirilmesi. Çünkü

Kıymetli Bakanım, siz de yaptınız çalışmalar dolayısıyla oldukça iyi biliyorsunuz ki sadece maddi anlamda gelir tesis edebilmek ya da sadece maddi anlamda soruna çözüm gerçekleştirebilmek, hayatlarında fiziksel olarak sonuca yol açmayabiliyor. Çok basit bir örnekle ifade edeyim: 2024 yılında sıfır olarak alınan araçların yüzde 40'ı ÖTV muafiyetine maruz ve bu araçların, biliyorsunuz, belli bir oranda, sanırım bu senenin değerlendirme oranıyla 2 milyon 800 bini geçmemesi gerekiyor ve yüzde 90 bağımlı olması gerekiyor. Engelliler açısından problem yok çünkü engelliler, araç maliki olduklarında onlar için özel tertibat gerekiyor ama engelli yakınları sadece işte dedesi, babası yüzde 90 bağımlı olduğu için ÖTV muafiyetiyle araç aldığı anda bize insanlar müracaat ediyorlar ve şunu söylüyorlar: "Ben engelli bir bireyim ve bu arabaya hastaneye gitmek için ihtiyacım var ve arabamın evimin önünde olması gerekiyor ki ulaşabileyim ama benim apartmanında sadece aslında aynı evde oturmayan, hatta çok daha uzak olan, hiçbir şekilde engelli yakını için kullanılmayan ama sadece yakını yüzde 90 bağımlılık raporu olduğu için alınan kişi engelliler için ayrılan park yerini kullanıyor ve o sadece özel ihtiyaçları için kullanıyor. Bu nedenle de bütün gün maalesef o araba engelli park alanını kullanır. Dolayısıyla "Benim adıma özel bir park alanı oluştursun." diyebiliyor. Yani bizim devlet olarak engelli bireylerin haklarını sağlayabilmek, onlara maddi kolaylık sağlamak için gerçekleştirdiğimiz bir durum, başka bir engellinin hayatını olumsuz etkileyebiliyor. Biliyorsunuz ki belediyelerin eğer bir yolda 20'den fazla araç imkânı, kapasitesi varsa en azından bir tanesi engelli alanı olarak ayrılmak zorunda ama biz bunun üzerine kişinin adını yazma imkânına sahip değiliz, o haktan ÖTV muafiyeti alan bütün araçların yararlanması gerekiyor. O yüzden bu tarz düzenlemelerin somut olaylara göre değerlendirilmesi hayatlarını daha kolaylaştıracak bir husus olarak karşımıza çıkıyor.

Ben zamanımı da çok fazla aşmak istemiyorum Kıymetli Bakanım ama örneğin mahalli idarelerde yapılan başvurularda yüzde 30 su indiriminin olması, başvuran engelli bireylerin "Aslında bunun yüzde 50 olması gerekir." diye müracaat etmesine ya da yüzde 50 olan belediyelerde bu sadece su kullanımında var ama katı atık bedelinde de olması gerekir ya da suda olduğuna göre enerjide de olması gerekir." tarzındaki haklı ya da bu konudaki beklentilerini ifade eden başvurulara yol açabiliyor. Biliyorsunuz, Aile Bakanlığının, Türk Hava Yolları ve bazı firmalarla ortak çalışması var, uçak biletlerine dahi indirim söz konusu ama bu başvuranlarda "O zaman bütün uçak biletlerinde olması gerekir." tarzında daha farklı beklentilere yol açılabilir. Bu noktada, eğer bu konuda maddi bir kaynak varsa Kıymetli Başkanım, bizim başvurulardan hareketle gördüğümüz konu, özellikle engelli bireylerin hem yakınlarını da daha rahatlatabilmek adına, onların istihdamları için kullanılması ve sokakta daha rahat erişilebilir bir düzen içerisinde kullanılmasını sağlamak çünkü istihdamın olması durumunda kişilerin hem hayatın içerisinde bulunmaları hem de ekonomik özgürlüğe sahip olmaları sağlanacak. Ayrıca, yakınları için çok önemli, örneğin, bir başvuranımız şöyle bir ifadede bulunuyor: "Çocuğum engelli, buna rağmen artık ilerleme göstermiyorlar." diye artık, işte, biliyorsunuz, onların engelli eğitimleri var, bu eğitime alınmıyorlar. Hâlbuki orada oldukça mutluydu. Hâlbuki çocuk 34 yaşında, gerçekten etkilenme, gittiği hâlde oradan somut bir katkı alma imkânı yok ama o anne için haftada üç gün o eğitime gitmesi çok değerli çünkü üç gün o eğitime gittiğinde kendisini desteklenmiş hissediyor. Bu noktada bizim somut çözüm önerilerine ihtiyacımız var. Evet, zaman kısıtlı olduğu için vaktinizi daha fazla almak istemiyorum ama bunun için önemli olan farkındalığın sağlanabilmesi ama farkındalık sadece söylemle ya da maddi imkânların sağlanmasıyla gerçekleşebilecek bir durum değil. Ben bunu kadına karşı şiddetle ilgili konuşmalarında da çok söylüyorum; sloganlar yetseydi hiç kimse sigara içmezdi, bütün sigara paketlerinin üzerinde devasa harflerle "Sigara sağlığa zararlıdır." deniyor. Dolayısıyla bizim deneyimlememiz gerekiyor. Şimdi, Avrupa'nın büyük kentlerinde dahi vardır, bazen biliyorsunuz, kaldırımları belediyeler ecrimisille kiraya verirler. Bizde bir kısmı ecrimisille, bir kısmı kendiliğinden esnafın biliyorsunuz, kaldırımı işgal etmesi söz konusu. Ben daha önce bundan hiç rahatsızlık duyan bir insan değildim ama ne zaman ki bebek arabası kullanmaya başladım işte o kaldırım işgalinin aslında tekerlekli sandalyede olan engellinin hayatını ne kadar çok olumsuz olduğunu fark etmeye başladım. Bu deneyimlemekten kastım bu. Bir belediye başkan yardımcısının aslında tekerlekli sandalye kullanmasa bile bebek sandalyesi kullanarak ilçesindeki bütün sokakları gezmesi hem kaldırımların daha erişilebilir olmasını hem rampaların sağlanmasını hem "scooter" tarzındaki araçların ya da kaldırımlara park eden motosiklet ve arabaların aslında engellilerin hayatını ne kadar çok olumsuz etkilediğini gösterecek bir durum. Bu nedenle deneyimlemeye ihtiyacınız var. İstanbul milletvekili olanlarınız bilir, Gayrettepe'de "Karanlıkta Diyalog" isimli bir sergimiz var. Kapkaranlık bir ortamda görme engelli olmayı deneyimliyoruz; nasıl alışveriş yaptıklarını, nasıl para verdiklerini, nasıl deniz kenarına gidip o sesi duyduklarını görebiliyoruz. Bunu sözlerimle size ifade etmemin hiçbir anlamı yok ama bunu deneyimlediğiniz zaman sokağa çıktığınızda görme engelli bir insanın hayatında nasıl bir değişiklik olması gerektiğini görebiliyorsunuz. O yüzden, mahalli idarelerin bu konuda iş birliği yaparak, fiili yani bu tarz "Karanlıkta Diyalog" gibi deneyimleyen, gerçekten yaşamlarında olması gerektiği şekilde engellinin hayatına nasıl dokunuşlar yapması gerektiğini gösteren çalışmalara ihtiyacımız var. Örneğin, TRT Çocuk'ta ya da Diyanet Çocuk'ta...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Başkanım, araya hemen kısaca girebilir miyim?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Tabii, Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hani, süreniz içerisinde almak istediğimiz bazı bilgiler de var, onları da alabilirsek. Mesela bu erişilebilir mi? Kamu Denetçiliğine başvuru mekanizmalarıyla alakalı o süreçleri birazcık paylaşırsanız ya da gelen konularla alakalı verdiğiniz tavsiye kararlarının izlenmesi ne kadar uygulanıyor; bunlarla alakalı da biraz... Çünkü raporlarımızı takip ediyorlar, tutanaklarımızı engelli STK'lerimiz, engelli ailelerimiz; belki onlar da okuduğu zaman bu bilgilerden faydalanıp bu süreçlerin de daha bilinir hâle gelmesine de katkı sağlar bu bilgiler. Biraz bunları da alabilirsek memnun oluruz. Öne çıkan sorunlar nedir başvurularınızda? Yani sunum içerisinde bu bilgileri de alırsak... Sizin de akışınızı bozmayalım.

Teşekkür ediyorum.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Tabii Kıymetli Başkanım.

Çok teşekkür ederim.

Hemen sizin uygun gördüğünüz sorularla devam edeyim: Kamu Denetçiliği Kurumunun senede 1 milyon 400 bini aşan bir "web" sitesine giriş oranı var. "Web" sitemizin engelli erişimine açık olmasına ilişkin çalışmalarımız devam ediyor çünkü sadece bu sene içerisinde hem kadın "web" sitemizi hem de çocuk "web" sitemizi yeniden güncelledik. Çocuk "web" sitemize, örneğin on bir ayda 100 bin çocuğumuz ulaştı. Orada işaret diliyle başvurunun Kamu Denetçiliği Kurumuna nasıl müracaat edilebileceğine ilişkin

videolar koyduk. Bu noktada Kamu Denetçiliği Kurumunun çalışmalarının oldukça iyi olduğunu ifade edebilirim. Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarının erişilebilirliği olduğu gibi...

Kamu Denetçiliği Kurumumuza yapılan başvurularda memurların, sözleşmeli personelin ve sürekli işçilerin atama ve nakil talepleri var. Aynı zamanda, cezaevinde bulunan kişilerin engelli olduklarında yine nakil talepleri var. Biz bu nakil taleplerinin -olabildiğince kamu düzenini aksatmamak kaydıyla- yerine getirilmesine ilişkin kararlar tesis ediyoruz. Hatta biz yine Meclisten güç alarak çalışan bir Kurum olduğumuz için oldukça fazla dostane çözüme ulaştırabilen bir Kurumuz. 2025-2024 yılında sadece benim Denetçilik birimimde yüzde 15 oranında dostane çözüm gerçekleştirdik. Ya, bu bize yapılan başvurulardan 6 tanesinden 1 tanesinin, altıda 1'inin ortalama elli gün içerisinde sonuçlandığını gösteriyor. Bu noktada bizim tavsiye kararlarımıza ve dostane çözüm kararlarımıza uyum oranı oldukça yüksek çünkü idarelerle görüşüyoruz. İdarelerle görüştüğümüzde çözüm alamadığımız konularda da bilgi, belge talepleriyle o sorunu çözebiliyoruz. Nakil taleplerinde eğer cezaevlerinde boşluk varsa engelli nakillerinin gerçekleşmesini sağlıyoruz ya da cezaevinde bulunan kişi -somut bir tavsiye kararı olduğu için ifade edeceğim- yürüme engeli olduğunu, merdiven çıkamadığını ifade ettiği için ancak bulunduğu cezaevinde de... L Tipi Cezaevlerini bilirsiniz, yatak odaları üst kattadır, kaldıkları odalar üst kattadır. Aksi bir oda olmadığı için tavsiye kararı verdik. Örneğin, idare buna uymak suretiyle engelli bireyin kalabileceği alanlar ihdas etti ya da bir mahpusun çocuğu engelli olduğunda onu anne-çocuk ünitesi olan cezaevlerine alınması için müracaatlarda bulunduk ya da nakil için müracaat eden kişilerin başvuruları oldukça yoğunluklu, nakil talep ettiği yerlerde kendi kontenjanına uygun yer olması hâlinde bu naklin gerçekleştirilmesine ilişkin tavsiye kararlarımız var, dostane çözüm kararlarımız var; başvuranların bize teşekkür ettiği çok fazla kararımız var. Bu noktada da kararlarımıza uyulduğunu ifade edebilirim. Ancak bazı dosyalarda başvuran zaten engelli kontenjanıyla müracaat ettiğinde ve kendi isteğiyle, kendi tercihiyle yazdığı yeri hemen akabinde farklı bir gerekçeyle başka biriyle değiştirmek istediğinde bu durum mümkün olmayabiliyor. O yüzden, biz her başvuruda başvurunun somut durumuna göre karar tesis ediyoruz. Bu noktada da en azından şu ana kadar yaşadığımız herhangi bir durum yok. Ayrıca, biraz önce anlatmaya çalıştığım üzere, biz engelli bireylerin somut hayata entegre olması için mücadele ediyoruz. O yüzden sürücü belgelerine ilişkin başvurular bu sene oldukça fazla. Bu bizim önem verdiğimiz bir konu çünkü sürücü belgeleri olduğunda toplumsal hayatın içinde oluyorlar.

Biliyorsunuz, kasım itibarıyla sürücü belgelerinin yenilenme süresi tamamlandı ve pek çok engelli bireyin artık araç kullanması doğru görülmediği için, sürüş güvenliği açısından yanlış görüldüğü için sağlık raporları nedeniyle sürücü belgeleri iptal oldu. Normalde hastane karar verdikten sonra itiraz üzerine bir de hakem hastanesi karar veriyor, ondan sonra karar kesinleşiyor ama biz Kamu Denetçiliği Kurumu olarak engellilerin hayata katılmasına çok fazla özen gösterdiğimiz için bu tür başvurularda bilirkişiye gönderdik, kendimiz üniversiteyle bağlantı kurduk, 4 tane profesörün ücretini ödemek suretiyle bilirkişi raporu aldık ve o kişinin, zaten senelerdir kazasız araba kullandığını ifade eden sürücünün engelinin araç kullanmaya engel olup olmadığını, sürüş güvenliği açısından önemli engelinin olup olmadığını bizzat bilirkişi heyetleri tarafından tespit ettirdik. Heyetlerin verdiği kararlara göre de tavsiye ya da retle sonuçlandı. Bu noktada çok fazla idareyle görüşen -bireysel sorunları gördükçe- o konudaki yaşanan sıkıntıyı tespit eden bir Kurum olarak kararlarımızın uyum oranının oldukça yüksek olduğunu söyleyebilirim.

Kıymetli Başkanım, başka eksik bıraktığım bir konu varsa onları da ilave edebilirim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Son bir cümle, belki bir örnekle kapatabilirim Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam, buyurun.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Daha bu hafta aldığım bir başvuru olduğu için söylüyorum. Şimdi, engelli başvurularında bireysel çözümler bu nedenle önemli. Başvuran, çocuğunun ÇÖZGER raporu olduğunu söylüyor. Biliyorsunuz, "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu" demek bu. Çocuğun anksiyeteye ilgili bir problemi var ve normal tuvaletlere gidemiyor çünkü sıra beklemekle ilgili sorunu var, yaşadığı çok ağır vakalar da var. Daha önce ortaokulda engelli tuvaletini kullanmış. Biz çok fazla idareyle görüştüğümüz için müdürle görüştük, bu bizim çok rahat, dostane bir şekilde tamamlayabileceğimiz bir başvuru çünkü. Başvuran haklı, yaşanan bir sorun var ve biz bu çocuğa yardımcı olmamız gerekir ama müdüre hanım kendisinin de engelli olduğunu ifade ederek "Yüzde 40 engeli yoksa ben engelli tuvaletini kullandırmam." dedi mesela ki engelli tuvaletinin üzerinde şu an asma kilit var. Aslında engelli konularında bu konu her konunun özelinde çok ciddi derecede uğraşılması gerektiğini gösterir. Her zaman devletin aradığı "yüzde 40 engeli olmak" o kişi için çok ekstra bir çalışma yapılmasını gerektirmiyor ama her zaman yüzde 40'ın altında daha basit bir engeli olmak o konuda çalışma yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırmıyor.

Bu nedenle, biz yapılan çalışmaları çok önemsiyoruz. Bu nedenle, özellikle çocuklara farkındalık eğitimi verilmesini, örneğin TRT Çocuk'ta, Diyanet Çocuk'ta, yerli olan, çocukların kendileriyle özdeşleştireceği somut engeli olan ama hayatın içerisinde diğer çocuklarla beraber olan insanları gözlemlemeleri gerektiğini, böylece onları hayatın içerisine alarak evlerinde değil, toplumsal hayatta bütün topluma katkı veren bireyler olarak kafalarında, zihinlerinde yerleştirmeleri gerektiğini savunuyoruz.

Çok teşekkür ederim Kıymetli Başkanım.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - İdarelerin tavsiye kararının...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Mikrofon açarsak sorular için... Eğer katkı vermek isteyen varsa mikrofonunu açsın lütfen.

Fatma Hanım, buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, sunumlarınız çok güzeldi.

Şimdi, cümlelerinizin arasında, işte, Kamu Denetçisi olarak kamu kurumlarıyla iletişim kurduğunuzu ve tavsiye niyetlerinizin olduğunu ifade ettiniz.

Şimdi, normalde aslında uygulama çok açık. Burada herhangi bir kamu kurumunda erişilebilirlik kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren orada engelli olsun olmasın, engelli lavabosu, merdiveni vesaire zorunlu zaten. Siz hani onlara bunu hatırlatıyor musunuz? Mesela, az önce bahsettiğiniz "Diyalog kurduk, okul müdürünü aradık." falan gibi şeyler zaten olmaması

gereken bir şey. İster orada engelli öğrenci olsun ister olmasın, onların her birinin açık olması gerekiyor yani bu anlamda hatırlatma yapıyor musunuz, yoksa bu tavsiyeye yönelik bir şey mi?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sayın Vekilim, sizin katkınızı da alalım.

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim sunumunuz için Fatma Hanım.

Hoş geldiniz.

Tavsiye kararlarına idarelerin uyma oranlarının düşük olduğunu tahmin ediyorum, biz çok vakada bunu gördük maalesef. Zaten tavsiye kararına gelene kadar mağdurlar bayağı bir zorluk çekiyor. Tavsiye kararınızdan sonra da idarelerin uyma oranı çok iyi değil. Bu oran varsa, söylerseniz sevinirim.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Elif Hanım.

ELİF ESEN (İstanbul) - Hoş geldiniz.

Ben de sunum için çok teşekkür ediyorum.

İstanbul Milletvekili Elif Esen, DEVA Partisi...

Ben de şunu merak ediyorum Fatma Hanım: Oldukça nitelikli çalışmalardan bahsettiniz ve vatandaşın şeffaf bir şekilde bu sisteme ulaşabilmesi, dardını, ihtiyacını, sorununu anlatabilmesi, aktarabilmesi önemli; siz de olabildiğince köprü vazifesi görüyorsunuz. Oldukça yüksek bir sayıdan da bahsettiniz, nasıl bir düzenleme yapıyorsunuz? Bir sıralama, bir ölçekleme, önceliklendirme modeliniz var mı bunlarla ilgili, ben de onu merak ettim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Yalnız, söz vermeden önce işaret diline ihtiyaç duyan bir misafirimiz ya da katılımcımız var mı acaba? Tercüman arkadaşımıza müsaade edeceğiz; galiba yok.

Teşekkür ediyoruz.

Erol Bey, buyurun.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ben de sunum için teşekkür ediyorum.

Benim öğrenmek istediğim şu: Biraz önce özellikle engellilerin ehliyetiyle ilgili bazı... İşte, ehliyetlerin iptal edildiği ve bundan dolayı da başvurular olduğunu ve bunun için de bir komisyon kurulduğu ve bu komisyon tarafından değerlendirildiğini söylediniz. Şimdi, bunun için sizce bir eksiklik var mı? Bunu bilirkişiye götürmekten daha ziyade, bunlar için yeniden bir düzenleme yapma ihtiyacı var mıdır? Mesela, işitme kaybı olan bir hasta... Total işitme kaybı olan bir hasta, evet, araç kullanmamalı ama orta veya hafif derece işitme kaybı olan veya cihazdan fayda görüp cihaz kullanan bir insan araç kullanabilir. Bunlar için bir öneriniz var mı? Yani böyle, vatandaşlar size tek tek ulaşıp da bu sorunlarını, bu sıkıntılarını... Yani vatandaş niye biz sıkıntıya sokuyoruz? Niye bilirkişi ihtiyacı duyuyoruz? Bunun için bir standardımız var mı, bir standart oluşturulabilir mi engelliler için? Ve işte, mesela elleri veya kollarıyla ilgili bir problem olan bir vatandaşın araç kullanamaması. Ama ben görüyorum şu anda -çok özür dilerim Fatma Hanım- Fatma Hanım benden daha güzel yazıyor ve bütün işlerini daha güzel hallediyor. Bunun için bir standart yok mu? Bunun için bir öneriniz var mı?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aylin Hanım, buyurun.

Normalde bütün sunumlardan sonra katkıları alıyorduk, usul biraz değişti.

Buyurun.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Öncelikle hoş geldiniz.

Tekrar ben de teşekkür ediyorum sunumunuz için.

Ankara Milletvekili Aylin Yaman ben.

Şimdi, Kamu Denetçiliği Kurumunun misyonu -"web" sayfasına da baktım ben- hak ihlallerini, ayrımcılığı, eşitsizliği denetlemek yani engelliler konusunda diyorum özellikle. Şimdi, siz sadece size talep geldiğinde mi denetliyorsunuz, yoksa genel olarak hak denetimi, bir ayrımcılık denetimi yapıyor musunuz engellilere yönelik, onu merak ettim. Yoksa sadece bir başvuru kurumu mudur Kamu Denetçiliği? O zaman şunun da tam ayrımını yapamadım: Birçok kamu kurumuna da başvurabiliyor engelliler, işte, CİMER başvurusu da olabiliyor, farklı kuruluşlara başvuru da olabiliyor yani bir hak ayrımcılığı ya da bir hak kaybı ya da bir eşitsizlik, ulaşılamaz bir durum gördüğünüzde siz kendi inisiyatifinizle acaba bir süreç başlatıyor musunuz, bunu merak ettim çünkü engelliler konusunda -bu Komisyonun konusu olduğu için- aslında çok böyle belirgin öne çıkan durumlar var, engellilerimizin özellikle isyan ettiği, gerçekten mağduriyet yaşadığı bazı konular var. Siz kendiniz bu konularla ilgili bir şey başlatıyor musunuz, onu merak ettim. Mesela dediniz ki "ÖTV muafiyeti" bu dönem çok ciddi sıkıntı yaşanıyor, bizlere de çok geliyor. Şimdi, Danıştay mesela on yıllık kullanım süresiyle ilgili konunun yürütmesini durdurdu yani Danıştaydan bir karar çıktı ama bu nasıl işlenecek belli değil. Engelli vatandaşlarımız bize başvuruyor, ne olacak, ne bitti? Mesela bizim bununla ilgili bir Anayasa Mahkemesine başvuru sürecimiz de var ama süreç nasıl işleyecek bundan sonra, bilmiyoruz. Keza, sizin yine az önce söylediğiniz gibi, engellilerin ehliyet kullanımıyla ilgili, gerçekten orada tam düzenli, hakkaniyetli bir süreç yaşanmıyor şu anda yani on, on beş yıldır ehliyeti olan, araba kullanan kişilerden bir anda ehliyet hakları geri alınabiliyor. Siz bu süreci görüp, orada bir yığılma olduğunu görüp siz kendiniz bir denetim süreci başlatıyor musunuz, yoksa mutlaka size bir başvuru mu olması gerekiyor?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanım, en başta hatırlatmam gerekiyordu -bayağı geniş- 3 uzman arkadaşımızla gelmişsiniz herhâlde, onları da tanıtırsak kayıtlara geçmesi açısından. Başta benim söylemem lazımdı, kusura bakmayın.

Buyurun.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Çok teşekkür ederim Kıymetli Başkanım.

Benim insan hakları konusunda kıdemli uzmanım Burak oşkun ve özellikle engelli haklarında eskiden de çok uzun zamandır müfettişlik yapan Ayşe Zararsız Hanımefendi burada. Beyzanur Hanım gelecekti ancak annesi rahatsızlandı, hastaneye gittiği için kendisine izin vermek durumunda kaldım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Geçmiş olsun.

Buyurun.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Teşekkür ederim.

Kıymetli Başkanım ve değerli üyeler; hata yapmamak adına en sondan başlayayım isterseniz. Tabii, zaman çok kısıtlı olduğu için ben Kamu Denetçiliği Kurumundan çok fazla bahsedemedim. Biz başvuru üzerine işlem yapan bir kuruluşuz ama Paris İlekeleri'ne uygun olarak hayata geçtiğimiz için 86 milyonluk ülkede hemen hemen her konuda bize başvuru gelebiliyor Kıymetli Vekilim. Dolayısıyla eksik kalma imkânı çok fazla mümkün değil. Ayrıca, başvurulara verdiğimiz kararlar dışında, bir kişi için yaptığınız bir başvuru 70 bin kişiyi etkileyen bir yazı çıkmasına sebebiyet verebiliyor ya da daha önce -pek çok örnekte olduğu gibi- yasa, yönetmelik, genelge çıkmasına vesile olabiliyoruz ama diyelim ki bir konuda bize başvuru gelmedi ve biz bir sorunu tespit ettik. O konuda da bizim başdenetçimizin onayıyla özel rapor çıkarma yetkimiz var. Hatta geçtiğimiz hafta 9 ilde saha çalışması yaptığımız kadına karşı şiddet çalışmamızı daha yeni açıkladık. Anne yanında çocuklarla ilgili, cezaevlerindeki çocuklarla ilgili yaptığımız özel bir rapor çalışmamız da devam ediyor. Engellilerle ilgili de bu konuda özel bir rapor çalışması gerçekleştirebiliriz ama şu an yaptığımız çalışmalar daha çok hem başvurular üzerine karar vermek, engellilerle ilgili programlar yapmak, farkındalık çalışmaları gerçekleştirmek ve bu konuda gördüğümüz tespitleri ve çözüm önerilerini ilgili idarelere getirmek şeklinde oluyor.

Vekilimizin bahsettiği üzere, tavsiye kararlarımıza uyma oranı aslında yüzde 70'in üstünde Kıymetli Vekilim çünkü biz Meclis adına denetim yapan bir Kurum olduğumuz için. Bir de özellikle yıllık raporlarımızı Dilekçe Komisyonu ve İnsan Hakları Komisyonundan oluşan karma komisyona sunduğumuz için idareler genel olarak bizim tavsiye kararlarına uyma yükümlülüğü hissediyorlar çünkü hiçbir idare siz milletvekilleri önünde kalkıp bizim kararımıza neden uymadığını açıklamak istemiyor. O yüzden yüzde 70 düşük bir rakam değil. Bizim kararlarımızı uymama durumları genel olarak yasa değişikliği gerektiren durumlarda çünkü biz sadece hukuki denetim yapmıyoruz, hakkaniyet ve iyi yönetim ilkeleri yönünden de denetim yapıyoruz. Dolayısıyla bazen idareler "Bu konuda mevzuat değişikliği gerekir." diyerek bizim geniş yorumladığımız bir konuyu daha dar yorumlayabiliyorlar, bu nedenle uymama iradesi gösterebiliyorlar ya da maddi konularda gösterebiliyorlar. Bizim kararımıza uyduğunda Sayıştay denetiminden çekiniyorlar. Hani o konuda da siz milletvekillerimiz bize destek olup Sayıştay denetiminden mesul olmayacağına dair bir yasa teklifi verirsiniz belki bizim tavsiye kararlarına uyma oranımız daha yükselir. Bir de tavsiye kararlarımız zaten daha düşük oranda. Biz henüz tavsiyeye dahi gerek kalmadan, ilk aşamada idarelerle görüşmek ya da bilgi veya belge talep etmek suretiyle sorunu çözmeye çalışıyoruz. En basitinden, benim kendi denetçilik birimimde geçtiğimiz sene yüzde 14,5 oranında dostane çözüm kararı verdik yani biz ilk aşamada zaten idareyi somut sorun tespit ettiğimiz, ciddi mağduriyet gördüğümüz alanlarda karara uymaya ve böylelikle başvuran mağduriyetini çözmeye yönlendiriyoruz. Bu noktada oldukça etkili bir kurum olduğunu söyleyebilirim ama bu, tabii, sizlerden aldığımız güçten kaynaklanıyor.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Kaç vakada yüzde 70?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Kıymetli Vekilim, geçtiğimiz sene bizim Kamu Denetçiliği Kurumumuza, daha doğrusu, 6 Aralık itibarıyla 19.750 civarında bir başvuru yapıldı, 20 bini henüz bulmadık, buluruz diye düşünüyorum. Dolayısıyla bu 19.750 başvuru üzerindeki -şu an tavsiye kararlarını hemen koordinatörüme sorabilirim- tavsiye kararlarına uyum oranı yüzde 72, daha önceki senelerde yüzde 78'i bulduğu dönemler de oldu hatta. Bu biraz kararların o dönemdeki niteliğine bağlı ama ben... Elinizdeki metinlerde şu an engelli haklarına bakan birimin engellilerle ilgili yaptığı başvurulardaki kararlar var, bunların çok önemli bir kısmında verilen tavsiye kararlarına idare uymuş durumda. Benim bahsettiğim yüzde 72 bütün Kamu Denetçiliği Kurumunun verdiği tavsiye kararlarına ilişkin. Bazı durumlarda kararı idarenin gerçekleştirmesi çok daha kolay oluyor ama işte bahsettiğim gibi, yasamanın mevzuat yapması gereken konularda ya da parayla ilgili konularda idareler biraz daha çekinceli davranabiliyorlar.

Kıymetli Vekilim, idareye erişilebilirlik noktasında zaten yükümlü olduğunu, dolayısıyla bizim bunu hatırlatıp hatırlatmadığımızı sormuştu. Elbette bizim yaptığımız şey hem başvuruda kişi haklıysa onun sorununu çözmek hem de idareyi iyi yönetime zorlamak; sadece o kişi özelinde değil, bundan sonra aynı sorunu yaşayan kişilerle alakalı da sorunun çözülmesi için gayret göstermek. Orada bir tek engelli tuvaletinin olması bizim için yeterli değil, biz onun her engelli birey için erişilebilir olması gerektiğini düşünüyoruz ve biz bunu yaparken de bahsettiğim gibi sadece yüzde 40 yani sağlık raporu alanlar için değil, buna ihtiyaç duyan bireyler için yapılması gerektiğini ifade ediyoruz.

Ben vaktinizi çok almadan atladığım bir soru var mı diye...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ben metot sormuştum, metodunuz var mı?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Çok özür dilerim.

Kıymetli Vekilim, biz 1 başdenetçi, 5 denetçiyle birlikte görev yapan bir kurumuz. Meclis tarafından seçiliyoruz, iş bölümü yönergemiz var. Başvurular geldiği zaman her alanda iş bölümü konularına göre dosyalar dağılıyor ve özellikle ivedilik arz eden dosyalarda o birime gelen dosya olabildiğince hızlı sonuçlanıyor. Örneğin, ilk on beş gün içerisinde, çok çabuk sonuçlandırmamız gereken dosyalarda on beş günde çıkarabiliyoruz ama bazen aynı kişinin çok tekraren müracaat ettiği konularda önce diğerlerini tamamlayıp ondan sonra yaptığımız dosyalar da olabiliyor yani o ölçeklendirme, iş bölümü ilkesine göre önce denetçilere gidiyor, akabinde de ivedilik durumuna göre olabildiğince hızlı gidiyor ama bizim kendi denetçiliğimizde ana ilkemiz ilk bir ay içerisinde dosyayı çıkarabilmek yani en azından ilk ana kararları verebilmek, bilgi, belge talep edeceksek de bilgi, belge talep etmek çünkü zaten bizim en fazla altı ay içerisinde karar verme yükümlülüğümüz var çünkü bize başvuru yargıya başvuruya süresini durduruyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yazılı çok güzel bir not var, dosyalar, her akış, herkese dağıtılan, çok kapsamlı; Fatma Vekilimizin de o yazılı notları iyidir, eskiden ben çalışma hayatımda hep onun notlarını takip ederek bayağı faydalanmıştım, çok güçlü bir metin hazırlamışlar. Teşekkür ediyoruz. O detaylar orada da var.

Erol Bey'in de son bir katkısı daha var.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Evet.

Biraz önce ben bir soru sormuştum ama şimdi onu biraz daha ben genişleterek size sorayım: Şimdi, normalde, bir engelli bireyimiz araç kullanabilmek için hastaneye müracaat ediyor. Hastaneye müracaattan sonra heyete giriyor ve heyet bir karar veriyor. Kişinin bu karara itiraz etme hakkı var bir ay içerisinde, eğer itiraz ederse başka bir hastaneye gönderiliyor ve orada değerlendiriliyor, eğer orada olumsuz çıkarsa üçüncü bir hakem hastaneye gönderiliyor. Şimdi, bakın, biz bu kadar sıkıntılı bir süreç yaşıyoruz. Dönüyoruz, bu vatandaşımız sizlere müracaat ediyor ve bir de orada 4 kişilik bir bilirkişi oluşturuluyor, bunlar da hekim arkadaşlardan oluşuyor. Burada bir hata yok mu? Yani bu hatanın önlenmesi için ne yapılabilir? Bakın, 3 kez heyete, ardından size ve yeniden bir komisyon, bu, kamu zararı değil midir?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Çok teşekkür ederim Kıymetli Vekilim.

Bu soruyu unutmuştum, çok önemli bir konu. Şimdi, biz hukukilik, hakkaniyet ve iyi yönetim yönünden denetim yapıyoruz ama bir kişinin örneğin başparmağının olmamasının ya da tek gözünün olmamasının o kişinin sürüş esnasında başkalarının kazaya sebebiyet verip veremeyeceğini değerlendirebilecek bir kurum değiliz. Bu, çok teknik bir konu olduğu için bu kararı doktorların vermesi gerekiyor ancak biz bu konuda pozitif ayrımcılık yapmak suretiyle sizin bahsettiğiniz gibi 3 tane farklı hastane o kişi hakkında "Bu kişinin araç kullanması tehlikelidir, bir başkası..." Yani şu ana kadar kaza yapmamış olabilir ama bundan sonra o engeli nedeniyle kaza yapabilir düşüncesinde olmasına rağmen, çok net olarak bu konuyu kapatmalarına rağmen belki bir ümit 4 tane farklı alanda profesörü bilirkişi heyetiyle karar verdirmek suretiyle o kişinin gerçekten sürüş konusunda başkalarının hayatına mal olup olmayacağını denetleyebiliyoruz yani bu biraz doktorlara ait teknik bir konu olduğu için onlar yerine karar verme yetki ve gücü bize ait değil ama biz tıbbın bu konuda yapabileceği ne varsa onu tespit etmesi üzerine en son aşamaya kadar gidiyoruz ki bizim daha önce B1 ehliyeti aldığı için ATV kullanmasına ilişkin kararlarımız var ya da kişinin engeli olmasının farklı haklardan yararlanmasına engel olan durumlarda verdiğimiz tavsiye kararları var ama sürücü belgelerinde kişinin kaza yapma ihtimali bizzat kendi canına da mal olacak bir ihtimal, bizim bu konuyu uzman bilirkişi heyetine devretmemize yol açıyor. Belki tıbbın -ki biliyorsunuz, tıp oldukça ilerliyor- ilerleyen dönemlerde bunların tekrar yönergelerinin çıkıp tekrar doktorların bu konuyu değerlendirip, örneğin tek gözü olmayan kişilerin de sürüşü gayet rahat bir şekilde gerçekleştirebileceğine ilişkin özel teçhizatlar çıkarma imkânı var ama bu, ilerleyen süreçte olacak ve bunun kararını ancak ve ancak bizzat konunun uzmanları profesörler tarafından verilecek. Biz sadece idari işleyişin aksamadan yürümesi için engelliler adına çalışma gerçekleştiriyoruz.

Teşekkür ederim.

Bir de engellilere sonuna kadar devlet olarak destek olduğumuz mesajını da bu anlamda vermiş oluyoruz.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Konuyla ilgili ek bir sorum var, hemen.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, ama artık süreyi de...

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Tamam, bir ek soru, hemen.

Teşekkürler.

Şimdi, bu, hocamın sorusuyla ilgili yani şimdi siz ombudsman olarak karar veriyorsunuz ama gerçekten vicdanınız rahat mı? Çünkü şunun için diyorum: Yani Türkiye'de... Bana mesela şu an gelen bir başvuru var. Vatandaş diyor ki "Benim on beş yirmi yıldır sürücü ehliyetim vardı, sonunda iptal edildi. Şimdi bunlar gözleme dayalı yapılıyor." diyor. Siz de bilirkişileriniz de gözleme dayalı yapıyor ama Avrupa'daki gibi araç simülasyonu Türkiye'de yok yani bir karar veriliyor ama Avrupa'daki o teknik şu anda Türkiye'de yok. Kararlar böyle veriliyor, bu sefer engelliler de mağdur oluyor yani bunu da hatırlatmış olayım.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Çok teşekkür ederim Kıymetli Vekilim.

Ayşe Uzmanım bilir, sadece bu sürücü başvuruları yüzünden ben kaç defa üniversite rektörlerini arayıp özel olarak bilirkişi heyeti oluşturmalarını istedim. Şimdi, bu konuda -şu an hangi alanlarda olduğunu isterseniz raporlardan bulabilirim- uzman olan 4 farklı profesörün verdiği kararın üstüne ben farklı bir karar tesis edersem ve ertesi gün o kişi kaza yaparsa, kendisi vefat ederse, bir başkasının ölümüne sebebiyet verirse o zaman bizim vicdanımız rahat olmaz Kıymetli Vekilim. Bu konuda karar vermesi gereken, örneğin sizin mütehasssıs alanınız göz...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Göğüs.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - ...ben hukukçu olarak nasıl gözle ilgili bir karar veremezsem, sizin alanınıza müdahale edersem... Biz Kamu Denetçiliği Kurumu olarak da bu konunun en iyisi olduğu için üniversiteye tevdi ettiğimiz 4 profesörün ücreti karşılığında heyet oluşturup da bilirkişiyi göndererek başvurularla bire bir görüşmesini sağlayarak tesis ettiğimiz kararda hocalarımızla farklı karar verme şansım yok çünkü...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Onu anlıyorum, hocaların raporuna bir şey demiyorum ama sizin orada yetkiniz var mı; öğrenmek için soruyorum. Ombudsman olarak, "Buradaki teknik yetersiz, Avrupa'daki gibi bir teknikle ele alınması için gereken işlemler yapılsın." diyebiliyor musunuz?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Tekrar aynı örneği vereyim Kıymetli Vekilim: Şimdi, sizin gözle ilgi verdiğiniz bir tetkike bir avukat olarak ben "Doktor olan bir kişinin verdiği tespit yanlıştır, aslında böyle yapılmalıdır." deme lüksüne sahip değilim hukukçu olarak. Kamu Denetçiliği Kurumu da kendini bilirkişi heyeti yerine koyup "Aslında böyle yapılmalı, usul bu olmalı." deme lüksüne sahip değil ancak dediğim gibi, teknoloji sürekli ilerliyor, bizim kararlarımızda sürekli vurguladığımız konu bu.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - O zaman...

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Yani bireysel olay reddi gerektirse bile teknoloji ilerliyor. Bu imkân sağlandığında, daha iyi, engelliler için uygun tertibatlar sağlandığında, sürüş güvenliği sağlandığında yeni düzenleme yapılabilir. Bunun önünü kapatmak doğru değil ama şu aşamada...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tavsiye var sadece.

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - ...hiç kimsenin can güvenliğini riske edemeyiz.

Teşekkür ederim.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Onu anlıyorum ama buradaki Komisyonumuzdaki...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi şey yapmayalım, evet.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - ...uzmanlarımız da not alsın, Sayın Başkanımız da not alsın.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama kamu denetçiliğinin zaten tanımı, görev, sorumluluk alanı...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yok, yok, ben başka bir şey söylüyorum. Yani madem "Bizim o noktada yetkimiz yok." diyor; ben onu öğrenmek istiyordum. Bizim Komisyon olarak burada bir tavsiye de bulunmamız lazım çünkü burada sıkıntı var. Hocam da ikinci kezdir söylüyor, çok kişi mağdur oluyor, Türkiye'deki teknik karar verme durumu yetersiz kalıyor yani Avrupa'daki gibi araç simülasyonu üzerinden bir değerlendirmeyi bence Engelli Komisyonu olarak bizim önermemiz gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Siz de kayda geçirdiniz bunu şu anda, uzman arkadaşlarımız da rapor yazım sürecinde bu konuyu tekrar bir çalışsınlar, araştırsınlar, baksınlar; kayıtlarımıza girmiş oldu.

Teşekkür ediyoruz.

Başka var mı Fatma Vekilim, eklemek istediğiniz?

KAMU DENETÇİSİ FATMA BENLİ YALÇIN - Teşekkür ederim Kıymetli Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Şimdi, sözü SGK'ye veriyoruz.

Ömer Küçükevcilioğlu, SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürü.

SGK'yi misafir etmiştik ama birazcık daha -az önce de ifade ettiğimiz gibi- derinlemesine bir sunum beklediğimiz için...

Buyurun.

2.- SGK Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürü Ömer Küçükevcilioğlu'nun, Genel Müdürlük olarak sundukları hizmetlere dair haklar, şartlar, istatistiki veriler, yürüttükleri faaliyetler ve ocak ayındaki yasal değişikliğin gerekçeleri ve sonuçları hakkında sunumu

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, söylediğiniz gibi, SGK olarak genel bir sunum yapıldı ama Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak özel bir sunum istendi. Aslında bir sunum hazırladık, gönderdik. Bu sunumda da temel amaç şu: Kapsama dair yani bizim Emeklilik Genel Müdürlüğü olarak sunduğumuz hizmetlere dair haklar neler, şartlar nelerdir, istatistiki veriler nelerdir, yürüttüğümüz faaliyetler nelerdir, bunu vermek. Asıl sunumumuzdaki amaç da şuydu, muhtemelen o bizden isteniyor diye düşündük: Ocak ayında yapılan değişiklik, anladığımız kadarıyla. Aslında o değişiklik, onun gerekçeleri ve sonuçlarıyla da ilgili olarak daha detay bir şeyler koyduk sunumumuza da. Genel çerçeve bu şekilde olacak Sayın Başkanım.

Baktığımızda da -aslında daha önceki sunumda da söylenmiştir- işte temelde sağladığımız haklar -bu sunumda yer alıyor- sürekli iş göremezlik geliri bağliyoruz, malullük aylığı bağliyoruz. Daha önce -ocaktan öncesi için söylüyorum, 15 Ocaktan öncesi için- vergi indirimi sebebiyle yaşlılık aylığı bağliyorduk; sistemimizde olan 40-59 arası çalışma gücü kaybı olanlara gene yaşlılık aylığı bağlanması var, ölüm aylığı bağlanması var, başka birinin, sürekli bakıma muhtaç anneler için hizmet sürelerine fiili hizmet gibi ilave verilen süreler var ve sosyal güvenlik sözleşmeleri kapsamında da yardımlaşmaya dair yürüttüğümüz birtakım uygulamalar var.

Buraya geçmeden önce, aslında, şu, belki ocak değişikliği için de önemli olacak kavramsal çerçeve anlamında. Biz aslında sigortacılık rejiminde "engellilik oranı"nı ya da "engellilik" kavramını kullanmıyoruz -literatüre baktığımızda bunların temeli de malullük aylığıdır, aslında bunun başlangıcı- 1950 yıllarından beri, sistem kurulduğundan beri çalışma gücü kaybına bakıyoruz. Yani kişinin toplumsal hayata katılımından ziyade, biz çalışma hayatına katılım kısmıyla ilgili değerlendirip bu riskin karşılığında ne tip haklar sağlayacağımızı belirlemeye çalışıyoruz çünkü genellikle "engellilik" kavramı, evet, sosyal güvenlik kavramı içerisinde var ama genellikle sosyal yardım ve sosyal hizmet alanı daha çok kapsadığı. Dolayısıyla, sistemimiz aslında bu çerçevede yürüyor; bizdeki çalışma gücü kaybı ya da meslekte kazanma gücü kaybı bizim için çok önemli, kullandığımız kritik kavram bu. Bunu özellikle belirtmeye çalıştık çünkü buna göre biz kişiye "malul" diyoruz ya da çalışma gücü kaybına göre diğer hakları tespit ediyoruz.

Sürekli iş göremezlik geliri... Bunu kısaca geçeceğim, daha önce de söylenmişti. Bir iş kazası ya da meslek hastalığı sebebiyle eğer kişinin çalışma gücünde bir azalma olursa ve bu, yüzde 10'un üstünde ise bu takdirde yaptığımız sürekli bir ödeme; kişi çalışırken de yapabiliyoruz -bu hakkı- çalışmazken de alabiliyor, hatta vefatı hâlinde de hak sahiplerine intikal ettirilen bir ödeme. Bunu belki kamu görevlileri için şu açıdan düşünebiliriz: Kamu görevlileri için de vazife malulü kapsamında yaptığımız ödemenin benzeri bir ödeme. Bu, sadece iş kazası ve meslek hastalığı hâlinde geçerli bir ödeme; yaklaşık da bugün itibarıyla 91.404 kişiye sürekli iş göremezlik geliri ödemesi yapıyoruz.

Diğer bir husus, aslında önemli olan, malullük aylığı -ki bu işte 50'li yıllardan beri, sistem kurulduğundan beri böyle- çalışma gücü kaybı belli bir oranın üstünde yani yüzde 60'ın üstünde ise eğer, biz bu kişiye malullük aylığı bağlayabiliyoruz. Tabii, kişiler çalışma hayatına girmeden önce de malullük durumunda olup da girebilirler, bunlar için de yine malullük aylığı değil ama kolaylaştırılmış yaşlılık aylığı bağliyoruz. Normalde biz, malullük aylığını on yıllık sigortalılık, 1800 günde bağlarken kişi malul olarak işe girdiyse eğer, bu takdirde de on beş yıllık sigortalılık ve on bir yıl prim ödeme süresiyle aylık bağlayabiliyoruz. Bu tespiti yaparken de bizim asıl kullandığımız yönetmelik; engellilerde -Sayın Vekilimin de söylediği gibi- ÇÖZGER ile Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Yönetmeliği kullanılıyor ve uluslararası sınıflandırmaya tabi ama maluliyette ya da çalışma gücü kaybında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından çıkarılan... Tabii, tek taraflı çıkarmıyoruz; bu yönetmeliği hem ilgili kuruluşlardan ya da Sağlık Bakanlığından onay aldıktan sonra çıkıyoruz çünkü maluliyetin sigortacılıktan ziyade asıl önemli kısmı belki tıbbi kısmı yani bilimsel olarak kimler kapsama girmeli tartışması, o da tıbbi yön çünkü maluliyetin ekinde de cetvellerimiz vardır -yönetmelik eki- cetveller de genelde hastalık gruplarıdır ve orada fonksiyon kaybının ne derece olduğunu gösterir. Ona göre biz tespiti yapıyoruz maluliyetlerde. Dolayısıyla, burada temelde biz şuna bakıyoruz: Kişinin çalışma kapasitesi ile vücut fonksiyon kaybı arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışıyoruz yani dolayısıyla, her engelli malul değil ama her "malul" dediğimiz, evet, bir engelli baktığımızda.

Diğer husus şu, asıl buraya yoğunlaşmak istiyorum Başkanım, ocak değişikliği burada aslında gündeme geliyor: Yani biz vergi indirimiyle, vergi indirim belgesiyle yaşlılık aylığı bağlarken bu sistemi ocak ayında değiştirdik. Bu sistem de şuydu: 2008 öncesi sadece SSK'liler için geçerli bir sistemdi bu sistem yani 2008 öncesi duruma baktığımızda sadece SSK'de bu uygulamaya vardı; kişilerin malul olacak derecede bir fonksiyon kaybı yok, bunun altında ama belli bir düzeyin üstünde de yine bir fonksiyon kaybı var; bunlara kolaylaştırılmış yaşlılık aylığı yani yaş şartı aranmadan -en temel faktörü bu- aylık bağlanması. Buradaki tabloda da... Aslında bu, 1981 yılında gelen bir sistem ve burada da kişilerin sigortalılık başlangıcına göre haklarının bulunduğu tabloyu görüyoruz. Yani biz, 15 Ocak 2025'e kadar 2008'den önce SSK'si olan kişiler için on beş yıl 3600 gün ya da yirmi yıl 4400 güne kadar kısımda aylık bağlayabiliyorduk. Yani şu demek: On yıl ile on iki yıl arasında bir süre içerisinde bir hizmet süresiyle aylık bağlıyorduk bu kişilere. Tabii, bu sistemi yürüten şuydu... Şeyi de belirtmemiz lazım aslında, neden vergi indirimi yürüyordu? Aslında Gelir Vergisi Kanunu'nun 31'inci maddesine baktığımızda, vergi indirimi aslında vergi harcaması demek yani istisna, kişilerin ücretlerinde vergi dolayısıyla istisna yaratmak için yapılmış bir düzenleme. Birinci, ikinci ve üçüncü derece diye ayrılır ama Gelir Vergisi Kanunu'na baktığımızda dahi "çalışma gücü kaybı" diye yazar aslında kanunun 31'inci maddesi yani çalışma gücü kaybı yüzde 80 ve üstünde olanlar birinci derece, çalışma gücü kaybı 60 ile 79 arasında olanlar ikinci derece, çalışma gücü kaybı 40 ile 59 arasında olanlar da üçüncü derece oluyor ama fiilî uygulamaya geldiğimizde, Maliye Bakanlığı yürütüyordu bu sistemi, gelir vergi sistemini; onlardan aldığı belgeyle kişiler bize geliyorlardı, biz hiçbir inceleme yapamıyorduk, yetkimiz de yoktu ama Maliye Bakanlığından aldıkları kararla biz kişilere yaşlılık aylığı bağlıyorduk. Bir, kapasite anlamında aslında biz onlardan daha yeterliyiz. İki, çalışma gücü kaybını ölçme anlamında biz daha yeterliyiz. Şu da bunu gösteriyor ki Maliyenin uygulamasına baktığımızda, kanunda "çalışma gücü kaybı" demesine rağmen ikincil düzenlemeyle bu, Engelli Yönetmeliği'ne atılmıştı yani dolayısıyla, 40 ve üstü engelli olanlara biz yaş şartı aranmadan, nispeten düşük oranlı primlerle aylık bağlayabiliyorduk. Bu da şu demek: Aslında elma ile armudu kıyaslamaya çalışıyorduk sistemde yani engelli oranına bakarak, biz kanunun aradığı çalışma gücü kaybına göre yaşlılık aylığı bağlıyorduk. Bunu aslında düzeltmek istedik. Şunu yaptık aslında: 2021 yılına kadar SGK olarak da biz engelli indirimine bakıyorduk. Neden? Çünkü ikincil mevzuat yapılamamıştı. 2015 yılından itibaren aslında şeye başladık bu boşluğu gördüğümüz için; nasıl ki maluliyette bizim hastalık listelerimiz var, dedik ki 40-59 grubu için de hastalık listesi olması lazım. Yani bu kadar kolay olmamalı çünkü şu talep geliyordu özellikle sayın vekillerim: Kişiler malul olmak istemiyorlardı, "Beni çalışma gücü kaybından, 40-59'dan emekli edin." diyordu çünkü yaşlılık aylığı bağlıyorduk, çalışırken de alabiliyorlardı o parayı yani hastalığı çok daha yüksek olan, ağrısı daha yüksek olan kişiler diğer gruba kaçmak istiyordu. Burası çok avantajlıydı çünkü baktığımızda. Bir, aslında bunu değiştirmek istedik, iki de norm birliğini biz sağlamak istedik temelde.

Burada bahsettiğimiz, ikinci bölümde, yaşlılık aylığında 5510 sayılı Kanun'la gelen sistem yani 2008'de ne geldi bu? Daha önce 2008 öncesi SSK'liler için uygulanmakta olan sistem sosyal güvenlik reformuyla bütün sigortalılar tek bir yerde toplanıp, tek bir çatı kurum oluşturup SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı birleştirildiğinde norm birliği sağlamak gerekti. Bunun için de ilk defa 2008'den sonra memur ve BAĞ-KUR'luya aslında ilk defa bu sistemde geldi yani 2008 öncesi SSK, BAĞ-KUR için uygulanan sistem geldi. Orada da baktığımızda yine çalışma gücü kaybına bakılıyor, kanun bunu öngörüyor ve 50-59 arası olan çalışma gücü kaybı on altı yıl sigortalılık, 4320 günle aylık bağlıyoruz. 40-59 grubu olan da on sekiz yıl sigortalılık ve on üç yıla aylık bağlayabiliyoruz. Tabii, kademesi vardı ama bugün itibarıyla geldiğimizde kanunun kademesi kalktı yani yaklaşık on iki yılla biz çalışma gücü kaybı 40 üstünde olanlara yaşlılık aylığı bağlayabiliyoruz. Bunun farkı şu: 2008'den sonra... BAĞ-KUR'lular için sistemi tamamen biz yönetiyorduk 2008 yılından beri çünkü Gelir Vergisi Kanunu'na atıf yoktu 506 sayılı Kanun'daki gibi. Sistemi biz yürütebiliyorduk, sistemi biz... Şu avantajımız var SGK olarak: Bizim sağlık kurullarımız var ve aslında uygulamada yıllardır yetişmiş, etkin bir ekip var; doktorlardan oluşan bir ekibimiz var, artı bir de MEDULA gibi sistemi göreceği, kişinin geçmişini göreceği bir imkân var ellerinde. Bunu da kullanabiliyorduk ama dolayısıyla... Ocak 2025'e gelene kadar iki tane şey vardı: Bir, engelli indiriminden emeklilik Maliye Bakanlığının kararı üstünden yürüyordu, Maliye Bakanlığı GİB'deki Merkez Sağlık Kurulunun. Diğer kısımda, BAĞ-KUR ve memurlar içinse bizim tarafımızdan yürütülüyordu bu sene ocağa geldiğimizde.

Burada da temelde şeyleri vermeye çalıştık; malullükte şartlarımız nelerdir, 50-59 grubunda şartlarımız nelerdir, 40-49 grubunda şartlarımız nelerdir? Bir genel tablo olarak belirtmek istedik. Hakları nasıl sağlıyorlar şartlarda?

Diğer birine geldiğimizde, bunu özellikle belirtmemiz gerekiyor, aslında ocak ayında bizim yaptığımız düzenlemenin temel gerekçelerinden biri buydu çünkü sisteme baktığımızda -sayın vekilim, doktor kökenli olanlar daha iyi bilir, bu kısımda teknik olarak aslında ben belki bilimsel ifadeyi kullanmayabilirim ama- şu aslında: Şekeri olan, kolesterolü olan, tansiyonu olan veya damar sertliği olan birisi ama ilaçla normal, hiçbir fonksiyon kaybı yok, herhangi bir organ ya da dokuda bir zarar olmamış birisi, sadece ilaç kullanan birisi bizim karşımıza şöyle geliyordu: Engelli yönetmeliğine bakıldığında bu kişi yüzde 42 oranında engel alıp emekli olabiliyordu ama bunun çalışma hayatında hiçbir etkisi yoktu baktığımızda ve çoğunlukla da gördüğümüz buydu aslında.

Bir de şu: Biz aslında kanunda işte 2000'li yıllarda emeklilik yaşı, 2008'de tekrar bir emeklilik yaşı getirdik ve bizim vatandaşlarımızın hem yaşam stili, yaşam tarzı diyeyim, hareketsizlik, obezite, yeme içme kültürüne baktığımızda kişiler 50'li yaşlarda, 50-55'li yaşlarda zaten buradan emekli olabileceklerdi ve hızlı bir şekilde de artıyordu sayıya baktığımızda. Bunlar aslında çalışabilir kişiler ve diğer çalışanlara göre çalışma hayatında fonksiyon kaybı anlamında hiçbir farkı olmayan kişilerdi. Temel gerekçemiz buydu kanun değişikliğinde çünkü şunu yaratıyordu: 2008'den önce SSK'li olarak çalışmaya başlayanlar diğer tüm sigortalılarımızdan çok daha kolay yaşlılık aylığı alabiliyorlardı, bunu gördük. Ve şu da geldi yoğun bir şekilde -muhtemelen sizlere de gelmiştir, burada vermek istediğimiz şu- sahte raporlar veya savcılığa konu olan soruşturmalar yoğun bir şekilde geldi. Temel sebebi de şu: Maliye Bakanlığının da aldık mesela o dönemde: "Yaklaşık 100 bin başvuru var." diyorlardı bize, "Ama bunların yüzde 90'ı bizden hiç vergiyle ilgili bir indirim almıyor, kullanmıyor." diyorlardı. Tamamen emeklilik için Maliye Bakanlığının vergi indirim belgesi almaya çalışılıyordu. Dolayısıyla bunları görerek biz aslında bir norm birliği sağlamak istedik bu sefer. Bir, sigortacılık ilkelerine uygun yani çalışma gücünü esas alan; iki, yürütümünün kurumumuzca olduğu -çünkü daha iyi yürütebileceğimize inanıyorduk burada- üç, bütün sigortalılarımız için norm birliği sağlamak yani farklı farklı yerlere bakarak, farklı mevzuatlara bakarak aynı hakkı tesis etmemek için. Dolayısıyla bu norm birliğini sağlamak için temelde bu düzenlemeyi yaptık.

Bir diğer belirteceğimiz husus, burada şey aslında çünkü...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Bayağı bir mağdur sayısı var, çok kişi mağdur.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Var.

Mağdur, şöyle sayın vekilim, onu da söylemiştik, daha önce kanun çıkarken de açıklamıştık: Mağdur, evet, elinde belgesi olan var ama hak anlamında baktığımızda biz aslında hak edene vermeye çalışıyoruz. Yoksa o belgeyle sosyal yardımda yine kullanılabilir ama bir kişiyi, ilaçla normal hayatını sürdürebilen bir kişiyi emekli statüsüne soktuğumuz da aslında diğerleri için bu sefer dezavantaj gibi.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama bu, kavram karmaşası değil mi? Şimdi, kanunda o kişi yüzde 40 engelli sayılıyor değil mi? SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Engelliler Kanunu'nda.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama Engelliler Kanunu ayrı, çalışma kanunu ayrı diye bir şey yok ki.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Mevzuat öyle.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Sonuçta asıl karmaşa burada yani. Şöyle bir şey: Engelli... Size göre "O, ilaçla iyileşebilir." diyorsunuz ama bu, engelli; sonuçta ilaç kullanıyor netice itibarıyla, yaşam standardı iyi değil yani. Ne fark ediyor?

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Şöyle Sayın Vekilim...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Çalışan grubunda bir açıklama yapabilir miyim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şöyle: Aslında, sadece bu konuda bir mevzuat farklılığı yok, başka örneklerle birlikte bu anlaşılır.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Var, onun için söylüyorum Sayın Vekilim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bu konuda aslında müsaade ederseniz, bilmiyorum, isterseniz bitirin ama şimdi...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Şimdi, aslında buradaki problemimiz şu: Sizin söylediğiniz... Mesela, ben bir örnekle söyleyeyim, bir hekim olarak bunu söylüyorum: Mesela, Tip 1 diyabet şeker hastası, bunun oranı yüzde 80'dir. Kafadan birisi heyete girdiği zaman bu tanıyı aldığı an yüzde 80 rapor alır ama fonksiyon kaybına yol açar mı? Mesela, diyabet, şeker hastasının gözünü etkiler, retinopati oluşturur; böbreği etkiler, nefropati oluşturur. Sizin kurulunuz ona bakıyor, diyor ki: "Yüzde 80 raporu var ama fonksiyon açısından bu kişinin çalışmasına engel bir durum oluşturmuyor." Ne zaman oluşturur? Eğer gözü etkilerse, eğer böbreği etkilerse o zaman buna göre yani fonksiyona göre...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, çok doğru.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Benim anladığım kadarıyla bunu da sizin bir sağlık komisyonunuz var, bu sağlık komisyonu değerlendiriyor ve karar veriyor. Burada benim söylemek istediğim şey sadece şu aslında: Şu an retinopati gelişmemiş yani göz etkilenmemiş, böbrek etkilenmemiş ama bu kişiye bu nasıl anlatılıyor, vatandaş bunu nasıl biliyor veya göz etkilendiği zaman tekrar ne kadar süre içerisinde bu emeklilik için müracaat edebilecek? Vatandaş bu konuda bilgilendirmediği için bence problemimiz var.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sunumda da aslında gelecek Sayın Vekilim, belki şu olabilir: Evet, bilgilendirme eksikliği olabilir, onun için de aslında bir rehber hazırlayıp ya da broşür hazırlayıp sisteme koyma... Çünkü bu tartışmayı biz de yaşıyoruz bize gelenlerde. Birazdan göreceksiniz ki aslında kanuni düzenlememizde beklediğimiz bir şeydi. Biz normalde kanuni düzenleme yaparken de geçen sene emekli olanların yaklaşık olarak yüzde 75'inin -tahmin ediyorduk o zaman tabii- aslında bizden emekli olamayacağını düşünüyorduk baktığımızda. Belki veriler de çıkaracak, orada göreceğiz. Temelde de çok haklısınız. Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanımız da burada, kendisi doktor kökenlidir zaten, yıllardır da bu işin içerisinde. Şu dediğiniz çok doğru Sayın Vekilim: Mesele, bizim, çalışma hayatında fonksiyon kaybına... Hasta olabilir ama diğer çalışanlar gibi çalışma hayatına katılmakta bir zorluğu var mı, yok mu, ona bakıyoruz, o da temelde fonksiyon testi. Baktığımızda da uzun, geniş bir mevzuatımız var, tek tek örnekliyorum, görme kaybını -aslına göre- biz 40-59; 50-59 ya da "malul" diye bu sefer o hastalığın, o şeyin görmede ne kadarlık bir kayba sebebiyet vermiş ona göre bir sınıflandırma yaparak tespit ediyoruz.

Şunu da belirtmek isterim, uygun görürseniz devam edeyim Sayın Vekilim, şunu gördük çünkü: Bu 1981 yılında başlayan bir düzenleme, 2000 yılına kadar yani yirmi yılda 6.200 kişi buradan faydalaniyor -yine sakatlık indiriminden bahsediyoruz, eski adı sakatlık indirimi, yeni adı engellilik vergi indirimi- 2000 ile 2008 arasına baktığımızda 33 bin kişiye çıkıyor bu toplam faydalanan kişi sayısı. Yani biz ne zamanki yaş gelip EYT'yle ilgili, yaşla ilgili problemler başlayınca yoğun olarak aslında buraya geldiğini görüyoruz. Evet, alan da var ama haklı olarak ya da suistimallere ya da soruşturmalara sebep olan da var çünkü 2008 ile bugüne baktığımızda bu sayı 311 bin kişiye çıktı bizim değişiklik yaptığımız güne kadar yani 15 Ocğa kadar talepte bulundular, bulunandan biz 311 bin kişiye buradan aylık bağlanmış vaziyetteyiz şu anda ve bunları... Şu da var: Biz yine diyelim ki bunlara bir kontrol muayenesi yaptığımızda yine eski mevzuata bakacağız. Yeni yaptığımız kanunda temelde şunları da korumaya çalıştık: Kazanılmış hakları varsa bu kişilerin o kazanılmış hakları korunacak yani yeniden bir muayeneye geldiğinde, bir kontrol muayenesine baktığımızda biz yine eski düzenlemeye bakacağız bu kişiler oradaki şartları taşıyorlar mı, taşıyorlar mı diye. Ona göre tespit yapacağız ama 15 Ocaktan sonraki bütün başvurularda artık dedik ki biz, yeni düzenlemeye tabi. Dolayısıyla bu bir beklenen haktır. Biz bunları 15 Ocaktan itibaren mevcut sistemimize uyarlayacağız ve bütün sigortalılar için aslında 15 Ocaktan sonra biz tek bir sistem uygulayacak hale geldik ve Sosyal Güvenlik Kurumu olarak aylık bağlamayı sadece biz yürütüyoruz artık, biz karar veriyoruz, ödemesini de biz yapıyoruz ve tek bir mevzuat uyguluyoruz.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yani toplamda yüzde 90'ı aşanlar bile alamadıklarını söylüyorlar.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Şunu tartışırız: Belki daha düşük olan alabiliyor da olabilir Sayın Vekilim. Yani daha düşük olan da fonksiyon kaybına rastlamışsa alabiliyor da baktığımızda. Şunu kıyaslarsak: "Evet, engelli oranı yüzde 90 olan her ihtimalde bizden aylık alacaktır." değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Diyaliz hastaları mı oluyor yüzde 90, diyaliz hastaları yüzde 90 mı oluyor...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Aslında sonda ek olarak koyduk şey kıyaslaması gibi, engellilikte yaklaşık oran nedir belli branşlarda -belki Esin Hanım daha iyi açıklar daha sonra tıbbi olarak- maluliyette

nedir, çalışma gücünde nedir, bir tablo koyduk eke örnek olsun diye. Ama dediğiniz gibi, bire bir aynı şeyi bakmıyoruz yani engellilik demek çalışma gücü kaybı demek değil, oran aynı oran değil ama yıllardır bu uygulama aslında hepsini örtüştürmüş. Yani herkes diyor ki "Ben yüzde 90 engelliyim, niye olamadım?" diye. Aslında bu belki bir bilgi ya da bilinçlendirme eksikliği. Buna da sıkı bir şekilde yoğunlaşacağız. Burada da belki görüyorsunuz Sayın Vekilim, bu 2025 Ekime kadar çalışma gücü kaybı başvurularındaki artışı görürseniz orada 2000'li yıllarda 9 binlerdeyken bu sene 42 bine çıktı sayı. Niye? Raporu olan başvuruyor artık. Ama şu var: 42 binden 25 binine biz zaten şey demiyoruz, "Ya, senin çalışma gücü kaybın yok." diyoruz, "40'ın altında çalışma gücü kaybı." diyoruz ama bunların belki ellerinde yüzde 40 engelli oranı belgesi olabilir. Aslında bu öngörümüzdü, beklediğimiz bir şeydi, bunun da gerçekleştiğini de görüyoruz aslında. Aslında şunu yapıyoruz: Biz bütün sigortalılarımız için aynı şeye bakarak hak edene aslında vermeye çalışıyoruz. Şu tartışılabilir: Bizim yönetmeliğimiz çok katı denebilir, onu da düşünüyoruz. Şimdi, meslek hastalıkları, meslekte kazanma gücü kaybı yönetmeliğimizin çalışmasını bitirdik. Bunu bütün derneklerle, bütün tarafların temsilcileriyle oluşturduğumuz komisyonda çalışıyoruz. Bundan sonra da zaten bizim şeyimiz o, belki yönetmeliği değiştirmek ama herkese aynı bakabilmek yani kişinin sigortalılık başlangıcına ya da statüsüne göre aylık hakkında farklılık yaratmamak. Biz yönetmeliğimizi yeniden çalışmaya başlıyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ya, işte orada böyle küçük bir ince ayrıntı var bence. Anayasa'da da engellilere yönelik bir pozitif ayrımcılık ilkemiz var yani ben SGK'nin biraz o bakışa da çalışması, bakması...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Belki şöyle bakmak lazım Sayın Bakanım...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok ince bir hani engellilik konusu... "Herkese aynı bakacağız." dediğiniz için söyledim.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Orada bir anayasal... Belki onu düzeltmeniz lazım.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, şunu düzeltelim, "herkese" dediğim şu: Engelli olup da statüsü farklı olan herkese diyorum yani memur engellisi...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Her kelimeniz önemli, çok dikkatle dinliyoruz sizi.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, çok özür dilerim, yanlış anlaşılabilir olabiliyim.

Ön kabulüm, evet, engelli ama bu BAĞ-KUR'lu ya da bağımlı çalışan işçi ya da memur diye bir ayrım yapmak istemiyoruz yani herkese, bütün engellilere aynı şekilde bakmak istiyoruz. Bu da aslında bu verilerimiz temelinde. Evet, şikâyetler de buradan geliyor zaten görüldüğü gibi.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Geriye yürüdüğü için, aslında bize en çok şikâyet şuradan geliyor: Bu kanun geriye yürütülmemiş, "Bizim haberimiz olmadı. Bu şartlara göre kendimizi ayarladık." diyor. Kanunu geriye yürüttüğünüz için en büyük sıkıntı buradan geliyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Acaba bir tarih aralığı alınamaz mı yani belli bir şeyden sonrası için? Örneğin, on yıl çalışmış olanları kapsamasa da onun altındakini kapsasa gibi bir şey olsa daha net olmaz mıydı?

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sayın Vekilim...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Bizi de zorluyorlar, o yüzden...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, evet, doğru. Şöyle... Aslında ilkesel olarak baktığımızda, evet, bugüne kadar belki ikincil mevzuatta altyapı oluşmadığı için verdiğimiz bir hakta bu ama şimdi düzenleme oluşturduk ve temel prensibimiz hakikaten şuydu: Hak edene vermek çünkü bu...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - O konuda hemfikirim.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet. Bu ödevimizde şunu yapıyoruz: Biz çalışandan prim alıp buraya ödüyoruz yani kurum olarak bir kaynağımız var da "Buradan bunu dağıtalım." gibi değil de...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında bahsettiğiniz şey yaşlılarımızla ilgili bir şey.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, aynen yaşlılık, evet. Asgari ücretliden prim alıyoruz, buraya ödeme yapıyoruz baktığımızda. Hani onun için de bir taraftan dengeyi gözetmek zorundayız. Evet, keskin bir geçiş gibi, katılıyoruz, keskin bir geçiş gibi çünkü şu oldu bize: Temelde kanunen o kişinin buradan hakkı sağlayabilmesi için sadece elinde belge olması yetmiyor, o belge aslında vergi indirimiyle ilgili bir belge, onu çalışırken ücretini de vergiden sağlayabilir ama emeklilik için kullanabilmesi için evet, o şartları sağlayıp bana başvurmuş olması gerekiyor ve biz de 15 Ocak'a kadar başvuran herkese bunu uyguladık baktığımızda ama o sırada, tabii, günü yoktu. Aynı sorunları diğer şeylerde de yaşıyoruz yani işte kademeli geçişte şeyi yaşadığımız gibi, bir günle bu kadar kaybetti, benzer bir şey çünkü...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - "Kademeli geçiş" ifadesine dikkat edin isterseniz, tutanaklar çok ciddi okunuyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, çok özür dilerim.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Olması gerekeni söylediniz aslında, doğrusu o, kademeli geçiş...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Olması değil. Kademeli geçişteki talep gibi bu da doğru değil demek istiyorum bence.

LATİF SELVİ (Konya) - O da mağduriyet doğurur.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Net ifadeler...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, onu söyledim çünkü...

LATİF SELVİ (Konya) - Emekli olacağı zaman yirmi beş yıl esası vardı, 1999'da değişiklik olunca bu kez kademeli geçişle ona göre yeniden yapılandırıldı emeklilik yaşı.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Şey gibi, o kademeli geçiş şey olmadı, onlarda şartlarda bir değişiklik olmadı zaten, evet yani şey değil. Demek istediğim, burada keskin geçiş şu aslında temelde: Biz sağlıklı bir sosyal güvenlik sistemi kurup yürütecek miyiz? Çünkü bütün açışlarda esnediğimizde şey bitmiyor yani nereye kadar? Beş yılı olan, on yılı olan; bu tartışmaları hep yaşıyoruz ama nihayetinde bence şunu gözetmeliyiz: Ya, biz hak edene verelim yani hatta daha fazla verelim verebiliyorsak kaynaklarımızı ama hak edene verelim, etmeyi de mümkün olduğu en kısa zamanda kesmek belki daha doğrudur diye düşündük açıkçası, baktığımızda.

LATİF SELVİ (Konya) - Farklı farklı kademelendirme yapılacağı için sorun olmaz.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Kademelendirme... Bakarız Sayın Vekilim ama temel amacımız buydu yani bir norm birliği çünkü örnek diyorum, aynı engelli BAĞ-KUR'lu da olabilir...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Size yüzde 100 katılıyorum, bir engelli olarak katılıyorum.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Yani o kişi alamıyor.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani evet, suistimal olmamalı, ben de Bakan Yardımcılığı döneminde çok ciddi sahte raporlarla mücadele ettim, haklısınız.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama acaba arkadaşların dediği gibi kademeli bir geçiş daha mı esnek olurdu, mağduriyeti daha mı çok ortadan kaldırırdı diye de konuşuyoruz kendi aramızda.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, açıkçası şahsi görüşümü söyleyeyim, bence bu daha doğru bir düzenlemeydi yani evet. Çünkü şunu diyemeyiz: Başvurduysan o tarihte, başvuru tarihinde hangi yasa varsa o olmalı ama ondan sonra artık bence bu yapılan düzenlemenin daha doğru olduğunu düşünüyorum Sayın Vekilim.

Diğer bir başlığımız şu: Belki artık bu 7538 düzenlemesinden çıkıyoruz. İşte, biz, evet, bir kontrol muayenesi sağlıyoruz ama şunu da sağlıyoruz: Mümkün olduğu kadar, üç ay önceden tebligatları yapıyoruz, Sağlık Bakanlığıyla da görüştük, bu... Biz sevkleri yaptığımızda bir ay içerisinde, onlar da kabul ettiler, randevu oluşturup hemen bize geri dönüş yapma imkânı da sağladık.

Diğer, belki belirtmem gereken, sizlere sunduğumuz ikinci bir şey de var notta; hazırladığımız, taslak olan şey var, işte, belki burada eksiklik, bunu tamamlayacağız: Dezavantajlı gruplar için emeklilik rehberi. Yani, biz bu engellilere ya da bizim çalışma gücü kaybına yönelik olarak yaptığımız haklara dair olarak bir rehber hazırladık, bir de broşür hazırladık; en kısa zamanda sistemimizden de duyuru yapacağız. Belki, dediğiniz gibi, en büyük eksikliğimizin bu olduğunu düşünüyoruz.

Diğer taraftan, biz, evet, e-devlet faaliyetlerini geliştiriyoruz, artık fizikî başvurulardan ziyade e-devlet üzerinden bütün işlemleri yürütmeye çalışıyoruz, bunun için de maluliyet durumlarının tespitine yönelik ya da çalışma gücü kaybının tespitine yönelik talepleri e-devlet üstünden alabiliyoruz. Şimdi, hatta şey de yapacağız: Sevkleri de e-devlet üstünden yapabilmeye yönelik çalışıyoruz, inşallah, onu da kısa zamanda tamamlarız. Bu sefer hiç kişilere yazılı bir şey gitmeden direkt e-devletten belirtilecek sevkle ilgili hastaneye gidebilecekler.

Evet, temelde benim diyeceklerim bunlar.

Burada da istatistikler mevcut aslında baktığımızda, birtakım rakamlar vermeye çalıştık hani malullük aylığı alanların sayısı, işe girmeden önce malul olup da aylık alanların sayısı ya da 40-49 yılda 50-59 gurubuna dair birtakım istatistiki veriler verdik, şu an aylık ödediklerimiz bunlar, bu sınıflandırmada.

Diğer bir husus, ölüm aylığı, bunu da kısaca belirteyim. Aslında, biz normalde ölüm aylığını yani hak sahiplerine bağlanacak aylığı belli kriterlerle yapıyoruz. Erkeklerde özellikle yaş ve eğitime göre bir yaş kriterini, kız çocuklarında ise, evet, yaşla beraber evli olup olmamasına göre yapıyoruz ama kişiler malulse, malul olduğuna dair karar verirse biz o zaman hiçbir şart aramıyoruz, 25 yaşın üstünde de olsa, eğitimde olmasalar da, evli olsalar dahi de aylık bağlıyoruz; bu kapsamda da 32.013 çocuğumuza şu an itibarıyla aylık ödüyoruz.

Diğer taraftan, bu 2022 sayılı Kanun'a göre ödenen, 2'nci maddesinde "engelli aylığı" dediğimiz aylıklar var. Eğer aynı zamanda kişi bizden aylık alıyorsa, bizden aylık alma 2022 sayılı Kanun'da da aylık kesme sebep olduğu için biz aradaki farkı yani ondan düşük olmaması için kişiye ödeyeceğimiz aylığı yükselterek ödeme yapıyoruz; bu kapsamda da 2.845 kişiye ödeme yapıyoruz.

Bir diğer, 2008 yılında gelen bir düzenleme bu da, özellikle bakıma muhtaç çocuğu olan kadınlar için daha erken emekli olabilmeleri ve gün sayısını daha erken tamamlayabilmeleri için getirilen bir düzenleme. Eğer bir kişinin, kadının bakıma muhtaç çocuğu olduğunu tespit edersek biz her yıl için yüzde 25 yani dördte 1'i kadar gün veriyoruz ve bu süreleri de emeklilik yaşından düşüyoruz baktığımızda. Burada da yıllar itibarıyla bu kapsamda faydalananların sayılarını vermek istedik.

Diğer bir taraftan da sözleşme kapsamında sunulan birtakım haklar var, bunlar genel sunumda da söylenmişti. Bizim 37 ülkeyle sözleşmemiz var ve karşılıklı yardımlaşma yapıyoruz. Yani, bir kişinin bir maluliyet talebi olduğunda diğer ülkeye gidip başvurmasına gerek kalmadan bize başvuruyorlar, biz o diğer kurumla irtibat sağlayıp gerekli dönüşleri de ilgililere yapıyoruz temelde.

Evet, Sayın Başkanım, benim genelde belirteceklerim bu kadar ama teknik olarak isterseniz, tıbbi yönden bir şey, bir karşılaştırma isterseniz Daire Başkanımız Doktor Esin Hanım sunum yapabilir veya soruları cevaplayabilir.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam.

Diğer arkadaşlarınızı da tanıtırsanız...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, Sayın Başkanım, şöyle de yaptık: Sadece biz Emeklilik Hizmetleri olarak gelmedik aynı zamanda diğer sorular da gelirse diye Sigorta Primlerinden Genel Müdür Yardımcımız İbrahim Özçelik, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürlüğünden Genel Müdür Yardımcımız Fatih Balaban, bizden, Emeklilik Genel Müdürlüğünden SSK ve BAĞ-KUR Emeklilik Daire Başkanı Nevin Özgül Hanım, diğer taraftan, Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanımız Doktor Esin Kınay da buradalar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, buyurun.

Aslında, Ayhan Bey, sizin de bir sorunuz mu var? Arada onu da sorabilirsiniz, siz sorun isterseniz.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Merhaba, ismim Ayhan Metin, Türkiye Sakatlar Konfederasyonunun Genel Sekreteriyim, komisyon uzmanı olarak görevliyim.

Tabii, aklımdaki bir sürü soruya cevap verdimiz. Bu, bizim problem olarak gördüğümüz kanun değişikliğinin temelinde ne olduğunu ifade ettiniz ama ben, tabii, o kanunun ilk çıktığı zamanki gerekçelerini bir araştıracağım, acaba gerekçeleri sizin dediğiniz gibi mi, yaşlılık aylığı şeklinde düzenleniyor mu; oraları bir incelemem gerekiyor ki o zaman doğru bakış açısını yeniden yakalayabilelim.

Şimdi, ben bastonlarla yürüyen birisiyim, zaman zaman tekerlekli sandalye kullanıyorum. İş yeri, iş yeri de demeyeyim, evden çıkışım, okula gidişim, sosyal hayata katılım ve iş bulmam, işe gitmem, iş yerinde çalışmam engelli olmayan bireylere göre çok daha zor. Dolayısıyla, bu zorluktan kaynaklı olarak ben devletin engelli bireyleri on beş yılda emekli ettiğini düşünmüştüm, böyle varsaymıştım, öyle düşünmek istiyorum. O nedenle, gerekçelerine bakacağım diye söylemiştim.

Şimdi, mesela, TRT çalışanlarına, polislere, askere yapmış oldukları işten kaynaklı olarak fiilî hizmet zammı süresi veriliyor. Madem böyle bir düzenleme yapıldı ve çok keskin bir geçiş gerçekleştirildi, bu geçiş sırasında, o hâlde iş gücü kaybı oranına göre bu değerlendirmeyi yaparken engelli olduğu sürece çalıştığı zaman dilimine eklenmek üzere, öncesinde değil... Diyelim ki üç sene çalıştı, trafik kazası geçirdi ve engelli oldu, o tarihten itibaren fiilî hizmet zammı süresi verilmesi gerekmez miydi? Böyle bir planlamanız var mı? Çünkü burada bizim çalışma şartlarımız ve demin bahsettiğim nedenlerle ciddi güçlükler içerebiliyor, herkes için aynı değil, kimisi için çok daha zor, kimisi için çok kolay olabiliyor. Belki engel oranlarına göre veya yüzde 40 ve üzerinde engelliler... Gerçi, ben yüzdelik dilimlerin de kullanılmasını çok tercih etmiyorum ama eğer illa bir barem kullanılacaksa bence o yüzde 20'dir, daha yukarısı değil ama baremler de çok doğru bir yaklaşım getirmiyor çünkü toptancı bakış açısını pompalayan bir sistemdir o da; toptancı değil, kişisel olarak herkesin değerlendirilmesi, belki sosyal çalışmacılarla birlikte... O zaman biz bu zor şartlarda çalışan engelli bireyleri desteklemek açısından tıpkı polislerde, jandarmada ve TRT çalışanlarında olduğu gibi üzerine fiilî hizmet zammı süresi vermemiz gerekmez mi? Bununla ilgili bir düzenleme hedefliyor musunuz?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, buyurun.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, teşekkür ederim.

Şöyle söyleyeyim Ayhan Bey: Aslında, bu düzenlemede, bildiğiniz gibi, FHZ'nin faydasından daha fazla bir fayda var, mevcut şartlarda da var. Şöyle bir şey: Biz, yeni yaptığımız düzenlemede, aslında gün sayısını ve sigortalılık süresini artırmadık, baktığımızda büyük bir grup için aslında daha kolay şartlarda emekli ediyoruz ve yaş aramadan emekli ediyoruz. Yani, yeni yapılan düzenleme kişileri prim ödeme gün sayısı ve sigortalılık süresi anlamında daha olumsuz etkilemedi baktığımızda, yeni düzenlemeye bağlamak aslında bir avantaj burada. Bir...

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Çok özür diliyorum ama malulen emekli ettiğinizde hiçbir avantajı yok.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Anladım, anladım.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Malulen emekli ediyorsunuz.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Yok, şöyle, şunu diyorsunuz siz: FHZ ile diğerleri... Bir FHZ konusundan bahsettiniz, bir de hani FHZ aslında ne sağlıyor dediniz? Daha kolay şartlarda emeklilik için bunu belirtiyorsunuz, onu diyorum. Daha kolay şartlarda bir emekliliğimiz var. Bir, yaş aramıyoruz. İki, 7000 gün ya da 9000 gün...

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Malulen emeklilik...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Yok, şöyle diyeceğim: 7000 gün ya da 9000 gün demiyoruz bakın burada, on iki yıl ya da on üç yıl diyoruz ve yaşa bakmadan emeklilik diyoruz şeyde. Hani, var bu zaten sistemde.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Ama malulen olunca...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Yok, malullükten değil, diğer, malullük dışındakiler için de söylüyorum, burada gösterdiğim malullük dışındakiler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Malullük dışındakiler...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, evet.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biraz teknik bir şey var soruda da, ben anladım. Belki sonrasında özel bir bilgilendirme alabilirsiniz.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Olur Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tabii, mevzuat çok teknik yani sosyal güvenlik teknik... Yaşlılık, emeklilik, onların karışımı oldu herhâlde.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Ama özellikle şunu belirtmek isterim: Yeni düzenleme aslında kişilere çoğunlukla prim ödeme gün sayısı şartı anlamında bir avantaj sağlıyor, bir dezavantaj sağlamıyor.

SGK BAĞIMSIZ VE HİZMET AKDIYLA ÇALIŞANLAR EMEKLİLER DAİRE BAŞKANI NEVİN ÖZGÜL - Bu görünen tablodaki ilk satır, yıldızla da işaretledik, 3700 günden emeklilik hakkı var. 40-49 arasında çalışma gücü kaybı olanların da 4100 gün ama eski düzenlemede 4400 günden emekli olabilecekti.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Eski düzenlemede ama malulen emekli olmuyordu.

SGK BAĞIMSIZ VE HİZMET AKDIYLA ÇALIŞANLAR EMEKLİLER DAİRE BAŞKANI NEVİN ÖZGÜL - Orada engelli..

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Temel kırılma noktası bu.

SGK BAĞIMSIZ VE HİZMET AKDIYLA ÇALIŞANLAR EMEKLİLER DAİRE BAŞKANI NEVİN ÖZGÜL - Zaten temel farklılık o, onu anlattık.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Bu kişi malul değil, yıpranma payından kaynaklı olarak engelli olarak emekli olması gereken birisi.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında, yıpranma payının şartlarını da bir teknik olarak açıklarsak. Hani her şeye yapılmıyor yıpranma, bazı meslekler... O teknik ayrıntıyı da vermek lazım herhalde.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLIOĞLU - Fiilî hizmet süresi zammını da açıklayayım. Aslında, fiilî hizmet süresinin temel amacı kişinin işiyle ilgili, baktığımızda. Yani yapılan iş sağlık koşullarını etkiliyor mu? Çalışma koşulları zor mu? Kişiden bağımsız, aslında işe göre yapılan bir şey çünkü kim varsa orada herkes alabilir. FHZ'nin amacı o ama -sizin sorunuzdan şeyi anlıyorum- FHZ verilmesindeki temel amaç, kolay şartlarda emeklilik. O da diyorum ki mevcut sistemde var zaten yani. Bakın, biz yaşa bakmıyoruz ve on bir, on iki yılla, on üç yılla emekli olabiliyor ama sadece şu... Başkanım, belki şunu da belirtmeliyim -bazen kavramları şey yapıyoruz- malul ayrı bir şey, 40-59 grubu çalışma gücü ayrı bir şey baktığımızda. İşte, biraz önce onu belirttim aslında 40-59 grubu malule göre bazı durumlarda avantajlı bizim sistemin "bug"i bu belki baktığımızda çünkü o gruba giren aynı zamanda çalışıp da 2 aylığını alabiliyor ama malul alamıyor gibi ama biz herkese malul demiyoruz, belki onu demek lazım. Bir, çalışma gücüne bakıyoruz; çalışma gücü kaybı yüzde 60 üstüne malul diyoruz ve üstünü gruplandırmıyoruz; 80-90 gibi bir şey değil. 60 üstü hastalık listesi var, tespit ediyoruz. Bir de 50-59 grubu hastalık listemiz var ve 40-49 grubu hastalık listemiz var. Bunların hepsi de çalışma gücü kaybı ama şu an itibarıyla 50-59 grubu malule göre daha avantajlı. Belki bu sistemde "bug"imiz var baktığımızda ama bu yeni yapılan düzenleme bunu olumsuz olarak etkileyen bir şey değil aslında. Biz günde avantaj sağlıyoruz ama biz herkese aynı bakmak için yaptık. En temeldeki amacımız; bir, SGK yürütsün. İki, norm birliği olsun yani herkes giriş tarihine göre değil de engellilik durumuna ya da çalışma gücü kaybına göre, fonksiyon kaybına göre emekli olsun. Temel amacımız buydu, son düzenlememiz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, devam edebiliriz aslında.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Teşekkür ediyorum.

Ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konunun aslında en önemli noktası kavram karmaşasından kaynaklanıyor diye düşünüyorum çünkü biz engelliliği Engelli Yönetmeliği'nde uluslararası ICF modeli, işte, yeti yitiminin kullanıldığı bir model ve toplumsal yaşama katılımdaki kısıtlılığı ölçen bir oranlama şekli ama biz çalışma gücünü kişilerin aktif iş gücü piyasasında çalışma faaliyetinde hem istihdam hem de kazanç elde etme yönüyle diğer çalışanlarla eşit, tam ve etkin olarak iş yapabilme yeteneği olarak tanımlıyoruz ve Engelli Yönetmeliği'nde uluslararası kabulde olduğu gibi bütün kronik hastalıklara, hastalıkların klinik durumuna göre bir oran tespit ediliyor. Sayın vekilimin dediği gibi, işte, mesela, diyabet, hipertansiyon, hiperlipidemi, obezite; bunlar toplumda sık görülen hastalıklar ve birbirleriyle de aslında sebep sonuç ilişkisi anlamında bağlantılı hastalıklar. Yani işte, diyabetinizin olması bir süre sonra damarlarınızda oluşan sertlikle kalp rahatsızlığına yol açar. İşte, obeziteniz diyabete yol açar vesaire. Engelli Yönetmeliği'nde oranlar da bu anlamda verilmiş puanlamalar da. Biz Çalışma Gücü Kaybı Yönetmeliği'mizi... Bir kere bir şeyi daha söyleyeyim -hani içiniz rahat olsun- kurum olarak tek başımıza çalışmıyoruz, Sağlık Bakanlığı ve uzmanlık dernekleriyle birlikte her branş bazında özel, bilimsel komisyonlarla çalışıyoruz. Bizim bünyemizdeki sağlık kurulları da yetkilendirilmiş sağlık hizmeti sunucularının düzenlediği sağlık kurulu raporları üzerinden kararlar veriyor. Tamamen kurumun sekretaryasının yönettiği, STK temsilcilerinin oluşturduğu bir yüksek sağlık kurumumuz var; hiçbir üyesini biz belirlemiyoruz, bizi de temsilen bir üye var, itirazlar da oraya yapılıyor. Örneğin, bize direkt başvurmadan, itiraz etmeden KDK'ye gitmiş bir sigortalının başvurusunu da biz yüksek sağlık kuruluna itiraz olarak kabul ediyoruz bürokrasiyi azaltmak adına. Şimdi, kronik hastalıklara baktığımızda toplumdaki sıklıklarına, vekilimin örneğinden gideyim; diyabet hastalığı. Engelli Yönetmeliği'nde diyor ki: "Diyet ve oral antidiyabetiklerle kontrol altına alınan, komplikasyon yapmamış..." yani hiçbir oral antidiyabetik kullanmasanız bile bir kez diyabet tanısını almış olmanız ve onun işte, MEDULA'ya girmesi, size de diyetle bunun verilmesi 20 puan. Bu, sosyal haklar almanız anlamında, topluma katılımla ilgili hakları almanız anlamında -yüksek bir puan demiyorum, kesinlikle yanlış anlaşılmasın ama- bu engelinizin çalışma hayatına yansımaları, sizin diğer bireylerle iş yapabilme yeteneğinizi ne derecede kaybettiğinizi biz ölçüyoruz. Bu anlamda da bazı hastalıklarda biz aslında Engelli Yönetmeliği'ne göre daha yüksek oranlar tespit ediyoruz; örneğin, ALS'de, amyotrofik lateral sklerozda tanı almanız yeterli bizim için ama Engelli Yönetmeliği'ne gittiğiniz zaman, işte efektif ambulasyonuna bakılır, başka şeylerine bakılır, aldığınız oran değişebilir ama biz çalışma gücü olarak değerlendirdiğimizde direkt bunu bir çalışma gücü kaybı olarak -çünkü hastalık ilerleyeceği için- öyle kabul ediyoruz. Şimdi, işte diyabette de aynı şekilde; herhangi bir organda çalışma gücünüzü hafif düzeyde etkileyen bir kayıp olmuşsa hafif düzeyde çalışma gücü kaybı diyoruz. Orta düzeydeyse orta, işte, ağır etkilenmişse yönetmeliğin koşullarına göre...

Hipertansiyon da hani sık görülen bir hastalık olduğu için yani toplumda birçok insan antihipertansif tedaviyle çalışma hayatının içerisinde var olabiliyor. Şimdi, kalp yetmezliğinde "NYHA sınıf 1 hastalar" dediğimiz uluslararası bir sınıflama...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında, bunlara göre değil de bu diğer endüstriyel hastalıklarla alakalı değil de ne bileyim, işte, az önce örnek verildi; şizofren...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şizofren tanısı koydunuz. CP'li bir çocuk...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yüzde 90'ı da alamıyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - CP'liler de şöyle: Efektif ambulasyona bakıyoruz hani...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Burada tamam, bunu soran Komisyon üyelerimiz açısından tamam.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Bu nasıl yürüyebildiği, üst ekstremitelerini kullanmadaki yeteneklerinde bir azalma olup olmadığına bakıyoruz. Burada, mesela, efektif ambulasyonunda ya da üst ekstremitelerini kullanmadaki ince motor kaba becerilerinde hafif düzeyde bir kayıp varsa hafif çalışma gücü kaybı, ortaysa orta, ağırsa ağır. Burada özellikle şunu rahatlıkla söyleyeyim...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Hocam çok özür dilerim. Siz bunları nasıl tespit ediyorsunuz Kurulda? Sağlık Kuruluna geldi vatandaş, oturdu karşıya.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Baştan söyledim ya Sayın Vekilim. Bize gelmiyor, hastaneye, bizim yetkilendirdiğimiz hastaneye gidiyor.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tamam, gitti bir heyete, heyetin karşısına çıktı. Şimdi, mesela ben heyetin karşısına çıktım, bana ne diyecek? "10 tane parmağın yok, yüzde 90." diyecek, değil mi?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - İşte, biz de size verilen yüzde 90'dan bağımsız olarak "10 tane parmağı yok." dediği anda biz sizi çalışma gücünüzün yüzde 60'ını kaybetmiş kabul ediyoruz.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama işte öyle değilim. Nasıl işte? Bunu nasıl anlıyorsunuz?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Ama şöyle bakın olaya: Siz değilsiniz. Size bu imkânlar tanındığı için; siz eğitiminizden dolayı, sosyal imkânlarınızdan dolayı şu anda çalışabilir durumdasınız.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - İşte o ayırtırmayı nasıl yapıyorsunuz?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Yönetmeliğin kuralları aktif iş gücü piyasasındaki genel herkese yönelik veriliyor yani mesela siz yapabiliyorsunuz diye...

LATİF SELVİ (Konya) - Çalışan lehine düşünülüyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - ...ya da 4/b'li paraplejik bir hastanın kendine dair bir işte, ne bileyim, bakkaliyesi var diye biz ona "Herkes gidip çalışabilir." demiyoruz.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - O zaman göreceli yani.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Siz istisnasınız, siz talepte bulunmazsanız çalışmaya devam edersiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - O zaman aslında ICF sistemi kullanılsa bütün bu sorulara cevap olur diyebilir misiniz sonuçta?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Hayır, sıkıntı yaşanıyor orada.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama bütün dünya genelinde çok fazla ülkede uygulanıyor. Nasıl, ne tür sıkıntılar yaşanıyor?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Dünya genelinde de engellilik anlamında uygulanıyor, çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü, iş kazası ve meslek hastalıklarında da meslekte kazanma gücü uygulanıyor yani bunlar terminoloji olarak çok farklı.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Listeyi anlatır mısınız?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir de tartıştığımız konunun emeklilik olduğunu unutmayalım yani emeklilik tanımıyla da alakalı bir şey.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Evet.

ELİF ESEN (İstanbul) - Engelliliği hiç karıştırmadan biz biraz...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Burada hani emekliliği konuşuyoruz ya, o yüzden SGK'nin bakışı aslında orada o, emekliliğe bağlı bir...

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Çalışma hayatını konuşuyoruz, çalışma...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, tabii ki bizim hassasiyetimiz... Şu an bu Komisyonda biz hep engelli kardeşlerimizin, bireylerin, vatandaşlarımızın hak ve menfaati açısından bakıyoruz. Tabii ki SGK'de o açıdan bakıyor ama bir de teknik bir boyut var, belki orayı biraz tam vurgulamak...

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Sayın Başkanım, Engelli Yönetmeliği'ni, ICF modelini kullandığımız takdirde iş kazası ve meslek hastalıklarında çok ciddi kayıplara yol açıyor çünkü biz, şu anda, mesela, iş kazası meslek hastalıklarında kişilerin hem mesleklerine göre hem de yaşlarına göre Engelli Yönetmeliği'nden daha farklı pozitif ayrımcılık uyguluyoruz çünkü belli bir mesleği yapabilme eğitimini almış insanların kaza geçirdikten sonra farklı bir mesleği edinmeyle ilgili süreçleri geçirmesi vesaire zaman alacağı için bizim; mesela, iş kazası ve meslek hastalıklarında tespit ettiğimiz oranlar sıklıkla Engelli Yönetmeliği'nden daha yüksek çıkar, tabii bu hastalıklara da göre değişiyor.

Mesela, şizofreniyi sordunuz. Şizofrenide hastaneler kişinin tedaviden fayda görüp görmediğini ya da kısmen fayda görüp görmediğini ve bize çalışıp çalışamayacağını söyler. Tedaviden fayda görmüyorsa, çalışabilir durumda değilse "Yüzde 60 ve üzerinde kaybetmiştir." deriz, malulen emekli olur; eğer uzun süreli hastanede yatışları gerekiyorsa bir de üzerine "Bakıma muhtaçtır." deriz, ek bir ücret daha alır ama tedaviden kısmen fayda görüyor ve kısmen çalışabilir durumdadır derse de "Orta düzeyde çalışma gücü kaybı vardır." deriz, o vakitte 50-59'la çalışma gücü kaybı der, yaşlılık aylığı alır.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani şizofreni tanısı koyarken o zaman beyanı esas alıyor, yakınlarının beyanını esas alıyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Hastane karar veriyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hastane karar veriyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Hastanedeki hekimler, onu takip eden hekimler karar veriyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani SGK...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Düzenli muayeneye gelmemesi... Yani geriye dönük bir verisi yoksa neye göre karar vereceksiniz?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Takip edecek yani şimdi, herhangi başka bir engellilik raporunu nasıl düzenliyor, orada da mesela oranlar veriyor, engellide de aynısı yazar. Tedaviden fayda görüyor mu görmüyor mu? Yani engellidekini nasıl düzenleyip veriyorsa çalışma gücü kaybında da yine aynı usullerle gidiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sayın Genel Müdürüm, açık mikrofonunuz, katkı vermek isterseniz buyurun.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sayın Başkanım, evet, kısa bir açıklama...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu konu çok önemli olduğu için ve bize, Komisyonumuza da bu konuda çok fazla başvurular geldiği için süre kısıdını birazcık aştık.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, hemen kısaca...

Ben de bu soruları normalde sordum çünkü bundan sonra sorduğunuz kısımlar artık tıbbi konuya giriyor. Mesela, bir sigortacı ya da bir maliyeci olarak ben de sordum bunları.

Baktığımızda temelde aslında şu: Evet, bizim bir yönetmeliğimiz var ve ilk olarak biz yine Sağlık Bakanlığından besleniyoruz yani oradaki sağlık kurulları bize durum bildirir rapor gönderiyorlar. Bizde onu ilgilendiren şu: Oran değil oradaki, bulgusu, o bulguyu alıyoruz temelde. Mesela, Sağlık Bakanlığı, evet, doğru bir teşhis yapmışsa bize o bulguyla geldiğinde kişi sonra bizim yönetmeliğimiz var. Belki onun için bir örnekle Esin Hanım bunu anlatabilirse... Bu sefer şuna bakıyoruz: Engelli Yönetmeliği'ne giderek bir orana göre yapmıyoruz, buraya geliyoruz bu sefer, bulguyu alıyoruz, sonra -baktığımızda yönetmeliğin ekinde bizim hastalık listelerimiz var- bizim kurullar bunu değerlendiriyor yani Sağlık Bakanlığından gelmiş bir rapor var, bulgular belli, o bulguları alıp bu sefer bizim kurulumuz kendi yönetmeliğimizde bu kimdir diye onu tespit etmeye çalışıyor. İsterseniz Esin Hanım bir örnekle size burayı nasıl ayırttığını belirtsin.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ben bir şey söylemek istiyorum. Aslında, sizin vermek istediğiniz mesajı biz anladık, bütün üyeler olarak bence hepimiz anladık ama bakın, anlarken ne kadar zorlandık değil mi? Yani tıp kökenli olmayan birisi biraz daha bunu... Bir de bunu vatandaşa anlatmak, bizim en büyük sıkıntımız zaten sahada o. Vatandaş bizi yakalıyor, diyor ki: "Ben yüzde 70 engelliyim ama beni emekli yapmadılar."

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Daha önce olacaktım, şimdi olamıyorum...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Evet, bu sorularla karşılaşıyoruz, o yüzden ben biraz önce ilk konuşmamda da söyledim, vatandaş bu konuda bilgilendirmek lazım. Evet, orandan daha ziyade fonksiyon ve bu giderek de büyüyor, bu bizi de sıkıntıya sokuyor; bence problem burada.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, orada bir eksikliğimiz var Sayın Vekilim, onları da kısa zamanda tamamlayacağız inşallah.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Mehmet Ali Bey, söz istediniz herhâlde.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Evet Sayın Başkanım.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Uzuv kaybı ve felç durumuna çok odaklanıyorsunuz, gelen şikâyetler de öyle yani o yüzden psikiyatri hastaları, işitme, görme engelliler dezavantajlı oluyor; orada böyle bir sıkıntı var.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Ben gözü koymuştum, örneklerde göz var, işitme de var.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yasal çerçevede her şey mevcut yani şu an...

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Sayın Vekilim, istiyorsanız işitme engelliler için...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Neyse kural ona göre uygulanıyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Şimdi, bakın, her iki gözünü 10'da 2, 10'da 2 düzeyinde kaybetmişse Engelli Yönetmeliği'nde oran olarak 35 alıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Her şey mevzuata göredir yani ekstra bir şey yoktur.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Peki, mesela, psikiyatri var mı orada?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Orada yok ama ben buradan söyleyeyim yani çok karışık olduğu için her şeyi koyamadım. Mesela, neyi istiyorsanız...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Mesela, iddia şu: Yüzde 90 oranında psikiyatri hastası bu güç kaybına odaklanıldığı için alamadığını söyleyerek bize başvuruyor.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Sayın Vekilim, yüzde 90'ı alabilmesi için psikiyatrideki tedaviden fayda görmemesi gerekir, tedaviden fayda görmeyen de bizden zaten şey alır yani tedaviyle çalışma olanağı vermiyor diyorsa rapor, biz de çalışma gücünü kaybetmiştir deriz; orada sigortalının takıldığı başka bir şey var.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yani raporu görmek lazım.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Raporu görmek gerekir. Mesela, zihinsel zekâ geriliklerinde biz daha avantajlıyız.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani evet, önceden tek bir raporla bu işlemler yapıldığı için sorun oluşturmuyordu, şimdi her kurum kendi değerlendirmesini yaptığı için belki ciddi anlamda sorun oluyor ama burada olması gereken de bu yani. Her şeyi vergi dairesine göre yapıyordunuz değil mi, vergi dairesinin verilerine göre yapıyordunuz?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hayır, hayır; Sağlık Bakanlığı...

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sayın Başkanım...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Aslında vergi dairesinin kararına göre yapıyorduk da kararı veren ama yine Sağlık Bakanlığıydı. Yani Maliye Bakanlığının kendi bir düzenlemesi yok, oradaki oranlara da bakmıyor, sadece belki toplamalar doğru mudur diye bakıyor, tespite asıl yer veren Sağlık Bakanlığıdır. Sağlık Bakanlığı da Engelli Yönetmeliği'ne ya da Erişkinler Yönetmeliği'ne göre veriyordu. Bir süzgeçten geçmiyordu ama SGK'nin baktığı şey vardı... Aslında, hakikaten çalışma gücüne bakıyoruz ve biz bakıyoruz.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yok, yok, olması gereken bu zaten.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Onay vermiyor olabiliriz ama süreç bizde inanın yurt dışına göre daha kısa çünkü yurt dışında aile hekimi dâhil olmak üzere belli bir süre takip etmeden hiç kimseye maluliyet kararı verilmiyor yani bir raporla alamıyorlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi, uzayacak belli ki şöyle yapalım: Sunumunuzu tam bir alalım, daha var mı katkı yoksa bitti mi?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Hastalık örnekleri vardı yani.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hastalık örnekleri... Çünkü TÜİK Başkanımız da bekliyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Yok, temelde bitti, temel bakış açımız bu. Aslında, belli başlı hastalık gruplarını örneklendirelim dedik ama biraz önceki gösterdiğim liste 40 sayfalık bir liste, bütün hastalıklar var, isterseniz detaylı olarak ya da rapor örneklerinden bakabiliriz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bence örnekler yeterli oldu diye düşünüyorum.

Hızlıca böyle Komisyon üyelerimizin katkılarını alayım çünkü konu sıcakken sanki daha verimli olacak.

Mehmet Ali Bey, Sayın Vekilim, buyurun.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Başkanım.

Önce değerli heyeti saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, her insanın emekli olması, geleceğini garanti altına alması doğal. Tabii, sosyal güvenlik kapsamının şemsiyesi altına girmek sosyal devletin gereği. Şimdi, tabii, biraz önce siz şöyle ifade ettiniz, dediniz ki: "Biz asgari ücretliden keserek emeklilerin maaşlarını ödüyoruz. Dolayısıyla, adil bir sistem uygulamaya çalışıyoruz." Şu anda Türkiye'de -böyle bir istatistik muhakkak olması lazım- kaç çalışan, kaç emekliyi karşılıyor ve bunun dünya standardı ne kadardır ve ne olması gerekiyor? Bu şekilde devam ederse önümüzdeki on yıl içerisinde, yirmi yıl içerisinde bu oran nasıl olacaktır? Evet, bu sorulara cevap bekliyorum. Mesela, Avrupa'da kaç çalışan kaç emekliyi karşılıyor?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aylin Yaman Hanım'a sözü veriyorum.

Buyurun.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Teşekkür ediyorum ben de.

Ömer Bey'i çok sayıda aramışlığım vardır bu konuyla ilgili. Şimdi, bu konu, bence tartışmaya çok açık bir konu, sizinle de sayısız kere tartıştık. Benim itirazım şu noktada: Daha önce, biliyorsunuz, vergi indirimi üzerinden, 2008 öncesi sigortalılar vergi indirimi öncesinden yapılıyordu; sizin, bir norm yani 2008 öncesi ve sonrasını standardize etmek için başlattığınız bir süreç bu ama ben şunu iddia ediyorum: "Çalışma gücü kaybı" olarak ifade ettiğiniz şey şu anda Türkiye'deki engellilerimizin gerçek yaşamıyla örtüşmüyor. Neden dersiniz, daha önceki vergi indirimi üzerinden yapılan bir Balthazard formülü uygulaması vardı, hatırlarsınız, bence hiç fena bir formül değildi Balthazard formülü çünkü tüm engel oranlarınızı yazıp -tek tek toplamak gibi değildi ama- farklı bir formülasyonla size bir oran çıkarıyordu. Oysa şimdi, çalışma gücü kaybında en yüksek oranı alarak hesaplama şekliniz var. Oysa bir engellinin sadece çalışma ortamını düşünerek bir aylık bağlama doğru değil çünkü o çalışma ortamına gelene kadar yaşadığı çok büyük sıkıntılar var. Maalesef, işte, günlerdir erişilebilirliği konuşuyoruz biz mesela, engelliler için gerçekten büyük sorun, ulaşımından tutun da işte eğitim ortamı, o istihdama girene kadar ki ailesini geçindirebilmesi... Yani bir engelli için, engeli olmayanlara göre çok farklı bir ortam var. O yüzden, çalışma gücü kaybını da mutlaka masaya yatırmanız gerektiğini düşünüyorum. 2008 öncesi sigortalıların gerçek bir hak kaybı yaşadığını... Şimdi, siz bir şeye SGK mantığıyla bakıyorsunuz, olaya çok matematiksel bakıyorsunuz, bir rakam üzerinden değerlendiriyorsunuz ama sosyal devlet anlayışına uymadığını düşünüyorum bunun çünkü 15 Ocak 2025 tarihinde bir anda... Daha önce hesaplatmış olanların birçoğu hesap yapmıştı, işte, "İki ay sonra emekli oluyorum." "Altı ay sonra emekli oluyorum." diye; bu, engelliler için, hayatı zorluklarla dolu olan bir grup için büyük bir umut ve bir hedef aslında. Ben ülke yönetiminin bu kadar matematiksel formüllerle olmaması gerektiğine inanıyorum sosyal devlet anlayışınız varsa tabii. Bu anlayışta gerçekten birtakım uygulamaları aynen bu emeklilikte yaşa takılanlardaki gibi, kademelendirilmeden başa gelen iş gibi burada farklı bir formülasyon uygulamalıydınız. Eğer böyle bir geçiş yapılacak olsaydı bile farklı bir kademelendirme -az önce siz de söylediniz, değiştirdiniz ama- farklı bir uygulama olmalıydı. Yani bir anda bir tarih verip bundan sonra... Belki bazı şeyleri standart hâle getirmek sizin bakış açınıza göre doğru olabilir ama bir engellinin gözünden bu çok büyük bir hak kaybı, onu bir kenara koyuyorum, onunla ilgili gereken şeyleri yaptık, artık Anayasa Mahkemesinin kararını bekliyoruz ama onun ötesinde "çalışma gücü kaybı" dediğiniz şeyin gerçek hak için doğru bir yöntem olup olmadığını da tartışmanız gerekiyor. Tıpta şöyledir: 2 kere 2 -hekim arkadaşlarımız var, ben kendisini de dinledim, haklı- 4 etmiyor maalesef yani kişilerin durumu... İşte, mesela, şurada diyabette 20 puan veriliyor ama diyabet gerçekten kronik bir hastalık ve uzun dönemde kontrol altına alınmazsa gerçekten çok büyük sıkıntılara yol açabilecek bir durum. Dolayısıyla diyabet tanısı aldığınız andan itibaren aslında büyük bir riski de taşıyor oluyorsunuz. O riski de gözetmek koruyucu hekimlik mantığında yine, sosyal devletin bir yaklaşımı aslında. Ülkeler arasında farklılıklar olduğunu biliyorum, bu konuda tam dört dörtlük bir yaklaşımın olmadığını da... Yani ben, çok fazla ülkeninkine de bakmış biri olarak, böyle çok ideal formüller olmamakla birlikte mükemmeli yakalamaya çalışan sosyal devlet anlayışında ülkeler var, o yüzden, Sosyal Güvenlik Kurumu olarak bunu mutlaka masaya yatırmalısınız, olaya sadece formüller gözüyle bakmamalısınız diye düşünüyorum; birincisi bu.

İkincisi, bu şekilde vergi indirimi üzerinden emeklilik hakkı alan 311 bin kişi var. Daha sonra 6 bin ve 33 bin sayısını vermişsiniz, onlar nedir? Yani o farklı bir şey mi? 311 bin kişinin içinde mi onlar?

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - İçinde, dönemleri verdik sadece.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ha, "O döneme ait." diyorsunuz, tamam.

Yani 311 bin kişi zaten bu yolla emekli olmuş, bunlar da kontrole gittiklerinde o dönemin kurallarıyla değerlendiriliyorlar ama bakın, orada da bir kargaşa yaşanıyor çünkü kontrole gittiklerinde kontrol yapan yerlerde bir kafa karışıklığı var ve vatandaşlar orada da büyük mağduriyet yaşıyor yani elimize gelen şeyler... Ben onlara ısrarla diyorum ki: Siz zaten bu yolla emekli olmuşsunuz, sizin eski, o dönemin kurallarıyla değerlendirmeniz gerekir. Muhtemelen hastanelerde de bir kafa karışıklığı olabilir yani kurumlar arası...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama onlara maaş bağlanmış, artık onda bir değişiklik olmuyor, bence başka bir şeyden...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Olmuyor ama kontrol muayenelerinde... Yani ona da bir bakmanızda fayda var. Yani bir kargaşa var orada da ya da kişilerin endişesi de olabilir yaşanan, onu bilmiyorum yani ama bize o konuda da bir başvuru var. Hepsini bitireyim, size ondan sonra söyleyeyim.

Herhâlde genel sağlık sigortası kısmından da bir yöneticimiz burada bildiğim kadarıyla, bir de onlarla ilgili... Şimdi, engelliler de eğer gelir testinden geçerlerse, onlar da GSS primi ödüyorlar değil mi, yanlış bilmiyorum? O da daha çok yeni yüzde 3'ten yüzde 6'ya çıktı, brüt asgari ücretin yüzde 6'sı kadar, yaklaşık 1.560 liraya çıktı bir anda, 780 liradan 1.560 liraya çıktı ve bu gelir testini geçebilmek de hiç kolay değil biliyorsunuz, bu engelli aylığında da birtakım sıkıntılar var, kişinin kendi geliri üzerinden değil, hane temelli bir yaklaşımla bakılıyor ve burada da büyük bir adaletsizlik var. Evi birinden miras kalmışsa, işte, birinin bir mal varlığı varsa o engelli baştan o şeye hak kazanamıyor ve engellinin siz de takdir edersiniz ki sağlık kurumlarını ziyareti zaten çok sık ve bu GSS primlerinin gerçekten bu konuda da masaya yatırılması lazım yani gelir testine bakılmaksızın engelli vatandaşların primden muaf olmaları gerekiyor mutlaka.

Şunu anlayamadım ben: Bir tablo göstermişti hocamız. Mesela, kalp yetmezliğine 20 puan verilmiş, onun yanında da çalışma gücü kaybının 59 ve 60 üstü olan şeyi var. Siz o 20 puanı verdikten sonra tedaviye olan yanıtına göre mi çalışma gücü kaybı oranı veriyorsunuz?

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ejeksiyon fraksiyonlarına mı?

AYLİN YAMAN (Ankara) - Evet, evet; ejeksiyon fraksiyonuna göre 20 puan vermiş, mesela ejeksiyon fraksiyonu 50 ile 60 arasında ise 20 puan veriyor. Eğer tedaviye rağmen ejeksiyon fraksiyonu 25'in altındaysa gibi bir şey var değil mi, yanlış anlamıyorum?

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Çalışma gücü kaybının değerlendirilmesinde tedaviyle olan bağıni her zaman için soruyoruz, hastalıkların tedaviden fayda görüp görmediğini. Orada engelli yönetmeliğinin NYHA 1'den başlattığını yani iyi olan, hiçbir problemi olmayan hastalığa 20 puan verdiğimiz ifade etmeye çalıştım.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Yani şunu soracağım aslında, bu detay ama şunu sormak istiyorum: Mesela ejeksiyon fraksiyonu 56 ile 60 arasındaysa 20 puan aldı ve kontrol altında, onun çalışma gücü kaybını nasıl değerlendiriyorsunuz, bir takip sistemiyle mi yoksa tek başına ona nasıl bir oran veriyorsunuz, onu anlayamadım.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Biz takip etmiyoruz, başvurduğunda "Bu çalışma gücü kaybı 40'ın altındadır." diyoruz.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Anladım.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Sonrasında sigortalıları ikinci bir başvuru süresinde ya da sayısında hiçbir sınırlama yok Sayın Vekilim.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Anladım.

SGK MALULİYET VE SAĞLIK KURULLARI DAİRE BAŞKANI ELİF ESİN KINAY ÜNSAL - Yani siz bugün ret kararını aldıktan sonra...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Tamam.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Soruları toplu olarak cevaplarsanız, şimdi karşılıklı olarak...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Şimdi bir şey daha kaldı, son soruyla şey yapacağım.

2008 sonrası sigortalılar emekli olduktan sonra, bu emekli aylığını almaya başladıktan sonra çalışmaya başlarsa emekli aylığı kesiliyor, değil mi Sayın Genel Müdürüm? Onunla ilgili bir şey var mı, kişiden kişiye değişen bir şey var mı? Yok, hepsinin kesiliyor. Peki, daha önce bu sosyal destek primi ödeyerek aylığını almaya devam ediyordu kişiler, artık bundan sonra bu uygulama da yok, değil mi? Her koşulda çalışmaya başlıyorsa emekli aylığını aldıktan sonra... Peki, bu enflasyonist ortamda, bu ekonomik ortamda herkes emekli olduktan sonra çalışmaya mecburen devam ediyor, sizce bu, kayıt dışı ekonomiyi tetikleyecek bir şey değil mi? Bence kesinlikle öyle. Yani herkes emekli aylığını... Ben bir sağlıkçıyım, sağlıkçılar da emekli olduktan sonra çalışmaya devam ediyorlar. Yani bu ortamda emekli maaşıyla geçinmek mümkün değilken bunun kesilmesi... Daha önceki uygulamayı devam ettirmeyi düşünmez misiniz? Bu kesinlikle kayıt dışı ekonomi demek. Son sorum da bu, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Buyurun Semra Hanım.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Ben öncelikle kendimi tanıtayım, DEM PARTİ Bitlis Milletvekili Semra Çağlar Gökalp.

Bilgilendirme yapan kurumların değerli yetkililerini de öncelikle selamlıyorum.

Esasında ben sorudan ziyade biraz hem bu tartışmalara katkı sunmak, yer yer bizden doğru da bazı eleştirilerimiz var, ayrıca önerilerimiz de var. Komisyonun çalışmalarını da beslemesi açısından bazı katkılarımız olacak bu tartışma sürecine dair.

Engelli yurttaşların en başta gelen sorunlarından bir tanesi SGK'nin görev alanına giren emeklilik hakkıdır. Bizlere, yurttaşlardan bu yönde çok fazla, çok sayıda sorun ve başvuru geliyor. 15 Ocak 2025 itibarıyla engelli yurttaşlarımızın yaşadığı vergi indirimi emekliliği konusundaki ciddi mağduriyetleri ve toplumsal etkileri konuşmak ve buna yönelik çözüm üretmek bu Komisyonun asli görevlerinden biri olmalıdır bizler için yani diğer arkadaşlarımız da bu anlamda bu hassasiyete sahipler zaten. Bu mesele yalnızca idari bir uygulama ya da mevzuat yorumu değildir. Toplumsal etkisi geniş, insani boyutu derin, hukuki sonuçları daha önemli olan bir konuyla karşı karşıyayız. Engelli yurttaşlar yıllardır yürürlükte olan mevzuata güvenerek çalışma hayatına katılmış, vergi indirimiyle emeklilik prosedürlerini tamamlamış, raporları aldıkları dönem geçerli kurallara uygun olarak değerlendirilmiştir ancak son dönemde yapılan uygulama değişiklikleri sonucunda daha önce uygun bulunmuş raporlar geçersiz kılınmakta, emekliliğe günler kala insanlar sürecin başına döndürülmekte, geriye dönük hak iptalleri yapılmakta, engelli bireylerde ciddi bir güvensizlik ve psikolojik baskı oluşmaktadır. Burada karşımızda bir uygulama sorunu değil, esasen hak güvencesi sorunu bulunmaktadır. Partimizin engellilik politikaları çok açık bir ilkeye dayanır, engellilik bir lütuf alanı değil, bir hak alanıdır. Biz, bu meseleye bu çerçeveden bakıyoruz. Bu çerçevede, hakların geriye dönük iptali, yurttaşın kendini tekrar tekrar ispatlamaya zorlanması, yıllarca verilen emek ve primin yok

sayılması, sosyal devlet ilkesine aykırıdır ve Anayasa'nın sosyal güvenlik hakkını koruyan 60'ıncı maddesiyle çelişmektedir. Engelli yurttaşların devlete olan güveni bu süreçte ciddi biçimde zarar görmüştür. Bu durum sadece bireysel bir mağduriyet değil, kurumsal güven kaybını da beraberinde üretmektedir.

Hukuki ve idari sorun alanlarının da biraz altını çizmek isterim esasında. Kazanılmış hakların korunması idarenin temel sorumluluk alanlarından bir tanesidir. Raporların topluca yeniden değerlendirilmesi, nesnellik, standartlaşma ve şeffaflık açısından soru işaretleri yaratmaktadır. Değerlendirme yönteminin sadece SGK Sağlık Kuruluna verilerek tek elde toplanması da adil ve nesnellikten uzaktır. Bu uygulama binlerce engelli yurttaşın ekonomik ve psikolojik istikrarını derinden sarsmaktadır, engelli yurttaşları istihdam alanlarından uzaklaştırmaktadır aynı zamanda. Dolayısıyla hem hukuki hem idari bakımdan gözden geçirilmesi gereken zorunlu bir süreçle karşı karşıyayız. Esasen, bu toplantıdan beklediğimiz somut adımlar şu yöndedir -amacımız bir tartışma yürütme değil, onu belirtmek istiyorum, çözüm üretmeye dair somut bir irade ortaya koymaktır, bu kapsamda- talep ettiğimiz temel somut adımlardan bazıları şunlardır: Geriye dönük hak iptallerinin durdurulması yani bu başlıkta mevzuatın geçmiş dönem uygulamasına uygun değerlendirme yapılmasıdır. Sürecin tek merkezli, nesnel ve denetlenebilir bir standarda bağlanması, farklı illerde ve farklı heyetlerde ortaya çıkan çelişkiler giderilmelidir. Daha önce emekliliğe hak kazanmış veya hak kazanma aşamasına gelmiş dosyaların korunması, burada da bu dosyalar için kazanılmış hak yaklaşımının esas alınması gerektiğini düşünüyoruz. Engelli bireylerde iletişimde şeffaflık ve bilgilendirme yükümlülüğünün güçlendirilmesi, ki az önce zaten yaşanan sorunların başında bunun geldiğini de görmüş olduk. Süreçler açık, takip edilebilir ve anlaşılır olmalıdır çünkü bilgi karmaşası ciddi anlamda bu süreçlerin doğru zeminde anlaşılmamasının da önünü açmış olmaktadır. Ortak bir çalışma grubunun kurulması, bu aynı zamanda sizlere ve Komisyon açısından da bir öneri olabilir. SGK, TBMM -yani Meclis- sivil toplum ve engelli örgütlerin yer aldığı bir mekanizmayla açıkçası kalıcı bir çözüm geliştirilebilir. Bu anlamda, geliştirilecek somut öneriler de bir yol haritası çıkarabilir belki bu kriz alanlarının yönetimine dair. En son olarak da çözüm için bizler iş birliği içerisinde olduğumuzu belirtmek istiyorum. Bizler bu sorunun siyasi bir tartışma konusu yapılmadan, engelli yurttaşların haklarını koruyacak bir çözüme kavuşturulmasını istiyoruz ki bu Komisyon başladığından beri esasen diğer bütün partilerin de, bütün Komisyon üyelerimizin de zaten yaklaşımı her daim bu yönde oldu. Bu anlamda, Mecliste bunun da takipçisi olacağımızı ancak aynı zamanda bu Komisyonda çözüm üretmeye dair çalışmalarımızı da sürdüreceğimizi ifade etmek istiyorum çünkü toplumun en kırılgan kesimlerinden birinin hak kaybı yaşadığı bu süreç hem sosyal adalet hem de kamu yönetimi açısından mutlaka düzeltilmelidir diyorum.

Son söz olarak, bizim temel hedefimiz şu: Engelli yurttaşlara güven verecek, haklarını koruyacak, öngörülebilir ve adil bir sosyal güvenlik ortamı oluşturulması çok önemlidir. Bu doğrultuda, SGK'nin atacağı her adımı desteklemeye hazır olduğumuzu bildirmek istiyorum. Ancak mağduriyet üreten herhangi bir uygulamanın da karşısında olacağımızı buradan da tekrardan ifade etmek istiyorum.

Sunumlarınız için tekrardan teşekkür ediyorum ve tekrardan hoş geldiniz diyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz.

Ömer Faruk Gergerlioğlu, buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Şimdi burası Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonu. Tabii, SGK farklı, kurumlar farklı açılarından bakabilir. İşte, vatandaşlar istismar ediyor, şu bu diyebilir fakat biz cari durumda, engelli bireylerin mevzuatlara rağmen haklarının ihlal edildiğini gördüğümüz için tüm Meclis olarak Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonu kurulmasına karar verdik. O yüzden, aylardır burada iyi bir çalışma yapıyoruz, hakikaten birçok farklı kurumu dinliyoruz ve gerçekten engellilerin çok önemli sorunları olduğunu ve düzeltilmesi gereken durumlar olduğunu görüyoruz net bir şekilde. Şimdi, her ne kadar SGK yetkilileri bu açıklamaları yapsa da çok yoğun bir şekilde bir büyük mağduriyet olmuş durumda 2008 öncesi işe başlayanların vergi indiriminden kaynaklı engelli emeklilik haklarında ve burada şu anda da tartıştığımız gibi çok farklı elastik durumlar var ve yorumlara bırakılabilir, insanlar mağdur kalabiliyor. Mesela, bana gelen başvurulardan birinde, bir hekim olarak bakıyorum, brakıyal pleksuslu bu kişi, kol sinirlerinde doğumsal kopmadır bu. İşte "Birazcık, kısmen parmaklarını hareket ettirebiliyorsunuz." denilerek yüzde 40'ın üzerindeki engelli oranına rağmen bu engelli emeklilik oranından faydalanamıyor veyahut da işte psikiyatri hastaları veyahut da işitme, görme engelliler. Uzun kaybı ve felce odaklanmayı görüyoruz. Etkin hareket etme yeteneğine daha çok odaklandığını görüyoruz. Bu yanlış yani insanı sağlık kurulunda sapasağlam bir birey olarak karşınızda görebilirsiniz ama adamın dördüncü evre kanseri vardır. Şimdi, burada biz bilimsel kriterlere dikkat etmek zorundayız. Vatandaşın çektiği ağrıyı biz görmeyebiliriz, o ağrı görünmeyen bir şeydir ama çok büyük acılar yaşatmaktadır. O yüzden, buradaki oranlara bence dikkat etmek gerekiyor ve bu yasanın iptal edilerek tekrar düzenlenmesi gerekiyor. Çünkü biz Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonuysak buradaki sıkıntıyı gidermeliyiz.

Ayrıca, geçmişe yönelik bir yasa çıkarıldı yani EYT'de olduğu gibi bir problem var ve yıllar sonra bu da büyük bir problem olarak önümüze gelecek. Şimdiden bunu halletmek gerekiyor ve büyük bir mağduriyet var, ileride de EYT gibi bir durum olacak; bu çok net, bunu görelim. O yüzden bunu düzeltmemiz lazım SGK yetkilileri, sayın arkadaşlarımız, Çalışma Bakanlığı yetkilileri, hekim arkadaşlarımız, ben bunun düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü giderek büyüyen bir yara olacak bu, bakın, gerçekten. Sadece muhalefet vekili olduğum için söylemiyorum, iktidar vekilleri de mutlaka bunu görüyorlar çünkü biz engelliler üzerine aylardır çalışıyoruz ve büyük mağduriyetleri görüyoruz. Bakın, engelli bireyler gerçekten çok dezavantajlı.

Son iki-üç haftada 2 vaka geldi benim önüme. Şanlıurfa'da Poyraz Efe Öztürk, 7 yaşında, otizm hastası bir çocuk, çok kötü koşulları olduğu iddia edilen bir bakım merkezinde çıkan yangın sonucu yanarak hayatını kaybetti. Çok ağır iddialar var bakım merkeziyle ilgili, tabii, yargı sonuçlanmadan bir şey diyemem ama bence Engelli Bireylerin Sorunlarını Araştırma Komisyonu bu vakaya eğilmeli, gerekirse bir suç duyurusunda bulunmalı veyahut da davaya müdahil olmak zorunda Sayın Bakan; bir bu.

İkincisi, birkaç gün önce -bugün, bakın, manşetlerdeydi şu vaka- Bursa'da otizimli öğrencilerin iple bağlanıp ders işlenmesi. Bu, iple bağlanmışlar yani Orta Çağ'da değiliz arkadaşlar, ya, Orta Çağ'da değiliz. Bu nedir? İple bağlanmış yani bunu da bir veli çekmese görmeyeceğiz. Şimdi, bürokrat arkadaşlarımıza söyleyelim, biz burada gerçekten dezavantajlı grupların hakkı için

toplanmış durumdayız. Evet, mevzuat, buradaki istismarlar ayrı konu, anlıyorum ama biz de bu açıdan bakıyoruz, engelli hakkı açısından bakıyoruz.

Ayrıca, anne emekliliği konusu bizim yurt çapında yaptığımız gezilerde de çok önümüze geliyor. Biz Karadeniz'e gittik, efendim, Maraş'a gittik, İzmir'e gittik, bölge illerine gittik ve halkımızı dinledik. Gerçekten çok önemli başvurular geliyor, ortak paydadaki birtakım başvuruları gördük artık tüm Komisyon olarak da ezberledik. Mesela, engelli yavrusuna bakan annenin emekliliği meselesi bir an evvel hallolmalı. Bu konuda diyeceğiniz bir şey var mı, bilmiyorum, beklerim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çalışmayan annenin diye şey yapıyor, çalışanlarla ilgili var, orada da ebeveynlere yönelik başka bir şey düzenlenme düşünüyor mu?

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yine, engelli kişi üzerinden değil de hane halkı geliri üzerinden bir orana bakılması aylık belirlemede, bu da çok büyük mağduriyetlere neden oluyor. Bu konuda diyeceğiniz varsa onu dinlemek isterim.

Yine, 19 yaş üstüne diyabet sensörlerin ödenmemesi, olacak bir iş değil, biz hekimler olarak biliriz ki asıl komplikasyonlar ilerleyen yaşlarda çıkacak ve daha büyük korumaya almanız gerekir aslında. Yani bakım aylıklarında aslında gelire bakılmaması lazım. Burada işin doğrusu asgari ücret kriterine bakılması, asgari ücret oranında verilmesi gerekiyor, 11 bin lira mesela düşük rakam veya 4-7 bin engelli aylığı, bunlar çok düşük, enflasyonun altında kalan değerler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bunlar Aile Bakanlığı...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Evet, şimdi, sonuçta bana gelen başvurulardaki bir iddia var Sayın SGK yetkilileri: "Bu kadar budandıktan sonra yüzde 10'a düştü." diyor engelli emekliliği, "Vergi indiriminden kaynaklı engelli emekliliği çok düştü." diyor vatandaşlar. Hani size iletmek isterim, bunlar için bir şey demek isterseniz.

En son olarak da Komisyonumuza da hatırlatmak isterim. Şimdi, önceden de gündeme getirdim, özel eğitim öğretmenlerinin işe alımı noktasında bizim gayret etmemiz lazım Sayın Bakanım. Yani şu çocukların hâli vahim yani o Poyraz Efe Öztürk Urfa'da yanarak ölen çocuk, ipe bağlanan çocuklar... Şimdi, bu çocukların başında belli ki özel eğitim öğretmeni yok yani çok büyük sıkıntılar var demek ki. Mesela en azından 4.500 öğretmenin acilen atamasının yapılması konusunda bir tavsiyede bulunabiliriz, bir. İkincisi, öğretmenlerin kalitesinin, niteliğinin artması noktasında...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Millî Eğitim Bakanlığı geldiğinde kapsamlı değerlendirdik aslında, bütün genel müdürlerle yaptık, bunları kayda düştük, değerlendirecekler. Önerilerimiz arasında da... İnşallah, uzmanlarımız çalışıyorlar nelere yer vereceğimize.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Peki.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biraz da farklı bir yöntemle çalışacağız, biliyorsunuz, öneriler konusunda, takibimiz de olacak inşallah. Sayın Kasapoğlu Bakanımızın bu konudaki hassasiyeti ve kararlılığı üst düzeyde, bizlerin, bütün Komisyon üyelerinin de aynı şekilde.

Evet, Elif Hanım'a en son vereceğiz sözü, sonrasında da hızlıca cevapları alacağız, bir de sonrasında yazılı da alıyoruz.

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben çok kısa tutacağım çünkü çok iyi değerlendirmeler yaptı kıymetli vekillerim ve keza sizler de öyle. Ben sizlere de sorduğunuz sorular ve görüşleriniz için teşekkür ediyorum. Objektif bir şekilde işletiliyor süreç, bu önemli.

Şimdi, tabii, çok önemli bir konuyu, hayati bir konuyu konuşuyoruz yani burada konuştuğumuzun hepsi çok önemli ama bir hak olarak konuştuğumuzda o hakkın size göre farklı ama emekliliğini bekleyen vatandaşlarımız ve ailelerine göre daha farklı yorumlandığını hissediyorum; üzüntüm bu noktada. Çünkü engelli vergi indirimi emeklilik hakkının geriye dönük iptali noktasında pek çok kişi ve aile bu işlemin, vergi indirimi yoluyla erken emeklilik hakkının fiilen kaldırılması ve ardından da bu işlemin geriye dönük uygulanması sonucu mağdur oldu. Şimdi, çok kıymetli sunumlar yaptınız ve çok haklı olduğunuz noktalar da var. Bu matematiksel bir konu ve belki de siz de işletme körlüğü içinde bunu bu şekilde yorumladınız diye düşünüyorum çünkü "bence" diye bir cevap verdiniz, ya, devlet işinin içinde -tınak içinde söylüyorum- bence kelimesi asla kullanılmamalı. Bu objektif bir kriterle dayandırılmalı ve bakın, burada "şu sebeplerle" diye sizin diğer yaptığınız açıklamalardaki gibi olmalı. Şimdi, burada bu konuyla ilgili çok fazla şikâyet alıyoruz. Bakın, önümde benim mailime gelen kişilerin, farklı kişilerin şikâyetleri var, ben uzatmak istemediğim için çok kısaca değineceğim. Bir kere, bu, yapılan bir hukuksuzluk. Neden hukuksuzluk? Hukuk devleti ilkelerine aykırı yani kazanılmış bir hak. Örnek veriyorum, "2027'de emekli olacaksın." denmiş, bu kişi hastaneden sağlık kurulu raporunu almış, üstüne Gelir İdaresi Başkanlığından resmî vergi indirimi hakkını da kazanmış ve SGK tarafından da kendisine bir süre verilmiş. O kişi ve ailesi hayatını buna göre organize ediyor, dizayn ediyor ve bir umutla da bekliyorlar, belki ona göre bir yatırım yapıyorlar, bir borçlanma içine giriyorlar. O yüzden, hani bunun hak boyutu düşünüldüğünde, karşı tarafla empati yaparak o hak boyutunun düşünülmesinin çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Hukuksuzluk dedim çünkü kazanılmış hakların geriye dönük olarak ortadan kaldırılması hem anayasal güvenceye hem de sosyal devlet ilkesinin sosyal güvenlik hakkına aykırı diye düşünüyorum.

Yine, engelli bireylerin istihdam ve çalışma kapasitesindeki sorunların da -daha önce bir vekilimiz de bahsetti- belki daha geniş bir perspektiften... Yani sadece sizin tarafınızdan değil, ilgili olduğunuz kurumlar, bakın, Sağlık Bakanlığı var bir tarafında, bir tarafında Maliye Bakanlığı var, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı var, daha geniş perspektiften tam da bu Komisyonun kuruluş amacına ve bizim buradaki farklı partilerden de olsak ruh birlikteliğimize uygun olarak bir seferberlik hâliyle ve daha geniş perspektiften değerlendirilerek bir kurumun farklı değerlendirdiğini diğer bir kurumun farklı değerlendirmede, ortak bir değerlendirme kriterinin olduğu ve kurumların birbirleriyle konuşabildiği -bu dijital çağda mümkün, yetki ve sorumluluk alanı belirlenerek bu net bir şekilde uygulanabilir- daha eş güdümlü, daha koordine, daha seferberlik hâlinde bir politika ve uygulama yoluna gidilmesi ve bu hak gasplarının, hak mağduriyetlerinin giderilmesi lazım diyerek sözlerimi tamamlıyorum. Bunları iletmek zorundaydım çünkü biz de çok fazla sorun ve ihtiyaca dair görüş alıyoruz, bunlar da biz de vicdani bir yük oluşturuyor.

Teşekkür ediyorum sunumlarınız için tekrar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, kısa bir katkı daha çünkü zaman sorunuz...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Tabii, tabii, çok kısaca.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çünkü Bakanların konuşmaları başlayacakmış ve TÜİK Başkanımız da bekliyor.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Çok kısaca, ben çünkü SGK'ye soracağım için.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, sağ olun. Tamam, kısa bir ek alalım Ömer Faruk Bey'den.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sayın Bakanım, teşekkürler.

Şimdi, geçen toplantılarda da gündeme getirmiştik yani sahadan örneklerle engellilerin ne kadar zor durumda olduğunu ve SGK'den beklentileri olduğunu anlatmak için bir örnek vermek isterim: KHK'yle ihraç bir polis memuru, yüzde 98 engelli çocuğu var ve takipsizlik almasına rağmen hâlâ iade edilmemiş. O konu başka ama bu kişi eşinden de ayrıldığı için evde oturmuş, çalışmıyor, yüzde 98 engelli 15 yaşındaki çocuğuna bakmak zorunda. Bana ulaştı, belgelerini de gönderdi. Aylık geliri, bakım aylığı ve engelli aylığı. Şimdi, bununla yaşamaya çalışıyor; artı, sarf malzemeleriyle ilgili söylediklerini size ulaştırmak zorundayım çünkü bu, bir emanet, vebal yani mesela "Aspirasyon sondası 4.100 lira ödeniyor fakat biz medikalden en ucuz 9 TL'ye alıyoruz." diyor.

Yine, mount kateter 9,03 ödeniyor fakat medikalden en ucuz 27 lira civarında alıyoruz. Trakeostomi kanülü...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ben şu hatırlatmayı, özür dileyerek zaman sorununu... Bunun SGK'nin ilgili...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Hemen bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdüremiz var burada yani biz emeklilik konusunu konuştuğumuz için yine kayıtlara geçsin ama konunun muhatabı değiller yani şu anda çünkü bunu burada söylemiştik, daha önceki toplantıda da kayda girmişti.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Kayda geçsin, bitiriyorum.

Tabii, anlıyorum ama yani çok büyük farklar var; 1.199 ödenen, piyasada 10 bin lira. Efendim, 7.286'lık oksijen konsantratörünü 25 bin liraya bulabiliyorlar. Yine, 52.800'ü ödenen ev tipi solunum cihazını 200 bine ancak alabiliyorlar. Pulse oksimetre cihazı 280 lira ödeniyor fakat böyle bir masa tipi pulse oksimetre yok, internette 43 bin liraya bulunabiliyor. Dev farklar var. Bunlar mutlaka SGK yetkililerine de bir şekilde iletilmeli, kayıtlarımıza girmeli diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Fatih Bey burada, Genel Müdür Yardımcımız, o kayıtlarını alsın.

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Evet, ben notlarımı aldım.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Yani tamam, bazı şeyler yasayla, sizin şeyinizde değil ama şimdi, ortada bir büyük problem de var. Yani bu denli çalışamayan, evde yüzde 98 engelli çocuğuna bakmak zorunda olan, engelli ve bakım aylığıyla yaşamak zorunda olan bir insanın karşısına da böyle sarf malzemeleri çıkıyor. Yani bu vicdani açıdan çok sıkıntılı bir durum. Bunu dile getirmeden duramadım.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sağ olun.

Bu konuyu Aile Bakanlığımız geldiğinde de iletmıştik. Belki Sosyal Güvenlik Kurumumuz, Aile Bakanlığımız birlikte de bu konuya başka bir model daha üretebilirler.

Şimdi, Sayın Genel Müdüremize söz vereceğim.

Sadece şöyle bir parantez de açmak istiyorum: Bu çalışma gücü kaybı konusunun sadece emeklilikle bağlantılı da olmadığını, belki başka şeyleri de etkileyen bir boyutu olduğunu da vurgulamakta fayda olabilir diye düşünüyorum.

Bir de şöyle bir ifade, hani kendimi nasıl ifade etsem diye de düşündüm ama: "Bence" diye ifade edilen bir kelimedenden çıkarılan sonucun biraz, çok ağır olduğunu söylemek istiyorum. Buraya gelen temsilcilerimiz şahıs adına gelmiyorlar, kurumları adına geliyorlar ve ifade ettikleri tüm görüşler, kurumları adına ifade ettikleri görüşler. Biraz ağır olduğunu düşünüyorum Elif Hanım, onu da kusura bakmayın yani gerçekten çünkü çok geçmiş gücü olan bir Genel Müdüremiz, bu konularda da hassasiyeti yüksek bir Genel Müdüremiz, bunu ben de ifade etmek istedim. Siz hiç bu konuya isterseniz girmeyin, böylece geçmiş olalım.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Dediğiniz gibi, zaman da kısıtlı, hızlı, aslında biraz genelleştirerek cevap vermek istiyorum çünkü baktığımızda, temel problem şey aslında anladığım kadarıyla, yeni düzenleme ve bunun etkileri, aslında temelde bahsediliyor ve burada da şu: Ama en temel sistemi anlatırken de söylediğim gibi, bir kişi engelli olabilir ama bizim Sosyal Güvenlik Kurumu ya da Emeklilik Hizmetleri olarak yürüttüğümüz kısım sadece nakdî yardımla ilgili kısım. Önce ona değinmek lazım. Yani bu kişinin, evet, sosyal yardım, sosyal hizmet, ulaşım, diğer hususlar; bu gibi ihtiyaçlar var ama bizim yetkimizde değil yani. Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak şuna bakıyoruz temelde, bizim amacımız şu baktığımızda: Sigorta kolu belli zaten, uzun vadeli sigorta kolu yani çalışma hayatıyla ilgili işin doğası gereği öyle sigortacılık yoksa bu kişinin diğer, işte, biz ile Aile Bakanlığıyla ilgili olan bakım yardımdır, o tutar düşüklüğüdür; evet, o sosyal yardım ve sosyal hizmet kısmı baktığımızda. Biz görev alanı itibarıyla... Benim bahsettiğim de tamamen bizim mevzuatımız ve bizim Genel Müdürlüğümüzün uygulamasından bahsediyorum. Onun için de evet, bizim mevzuatımızda temel kavramımız çalışma gücü kaybı çünkü biz çalışanla bağ kurmak zorundayız yani çalışan kişinin daha sonra bir yaşlılık, malullük, iş kazası, hastalık; bir risk gerçekleştiğinde bizim görev alanımıza gidiyor. Ha, bu devletin görev alanı dışında kalıyor değil, diğer ilgili birimler var, onların görev alanında devam edecekler bu tür işler. Onun için çalışma gücü bizim için esas.

Bir de şu var: Maluliyette, esas olan maluliyet aslında bu baktığımız. Bizim temel kavramımız sigortacılıkta maluliyet kavramı. "Yaş" dediğimiz, "yaşlılık hâli" dediğimiz yaşla ilgili bir kavram. Bu, belli düzeyde malul olmayıp da 40-59 grubuna yaşlılık aylığı bağlanmasının temel sebebi şu: İster istemez ana gruba bakılacak, maluliyete yani. Çünkü o kişi, daha ağır baktığınızda malul olan kişi yani ondan daha üstün bir hakkın olmaması lazım. Orası temel şeyim, esnetirsem orada bir esnetme yaratıyorum. 40-59 da bununla ilgili ve maluliyete baktığımızda da temel ilke şudur bugüne kadar ki birçok ülkede de öyle: Çalışma gücü kaybı bakılan temel kriter. Bu, engelliye bakılmıyor anlamında değil. Ben sadece sigorta sistemi anlamında konuşuyorum baktığımda. Dolayısıyla bunu kullanıyoruz.

İki, Balthazard neden burada yok? Evet, engellilikte Balthazard var baktığınızda kullanılan. Uluslararası literatürde de öyle ama bugüne kadar maluliyetle ilgili çalışma gücü kaybında Balthazard genel olarak kullanılan bir şey değildir, maluliyette de kullandığım bir şey değildi. Sadece bu grupta kullanılıyordu. Neden? Engelliye bağlı olduğu için kullanılıyor yani direkt olarak değil, endirekt olarak engelli yönetmeliğini kullandığı için kullanılan bir formüldü baktığımızda.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Onun gibi bir formül diye dedim ben.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Anladığım kadarıyla kazanılmış haklar, diğer biri de şu: Keskin geçiş. Ona dair de zaten genel ifadeyi yaptım. Şu anda dediğiniz gibi, konu zaten Anayasa Mahkemesindedir bu tip hususlar. Belki bakacağız oradan, kazanılmış hak, beklenen hak; ne karar vereceğini. Biz bunun hukuki olduğunu düşünüyoruz.

Bir diğeri, kontrol muayeneleri ve burada hak kayıpları; kesinlikle böyle bir şey söz konusu değil. Biz bütün kontrol muayenelerinde geri dönüşlerde kişilerin eski mevzuata yani engellilik mevzuatından haklarına sahip olup olmadıklarına bakıyoruz önce. Orada hak sahibi ise hakkı vermeye devam ediyoruz. Ha, orada hak sahibi değil, yeni düzenlemeden faydalaniyorsa yeni düzenlemede hakkı veriyoruz. Dolayısıyla o 311 bin kişi de kafa karışıklığı... Belki Sayın Vekilim, örneği gönderirse üstünden gideceğiz.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ben göndereceğim.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Sorun Sağlık Bakanlığında mı? Çünkü biz Sağlık Bakanlığından şunu da beklemiyoruz: Oran değil, bize sadece durum tespit. Ya, olguları, bulguları doğru bir şekilde ortaya koysun. Zaten yapıyor bizim sağlık kurullarımız bu işlemi. Eğer varsa örnek ona bakarız.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Bir iç yönergeniz oldu değil mi böyle bir bilgilendirme gibi, işte, tekrar kontrole geldiğinde eski kurallarla ilgili? Kargaşayı gördüm ben.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Tabii, tabii, evet.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Demek ki bir eksiklik var burada çünkü sizin için de böyle bir şey olur. Bunun üzerine biraz daha gidip daha iyi anlatılmalı gibi düşünüyorum.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Evet, en son onu söyleyecektim aslında Sayın Başkanım. Şu önemli dediğiniz gibi: Bir, bizim en büyük eksikliğimiz belki o bilgilendirme; evet, bir bunun üstüne gideceğiz.

İki, varsa da mevcut yönetmelik belki yeniden ele alınacak ve şu da var, Sayın Vekilim söyledi: "SGK şeyi tek başına yürütüyor." dedi. Biz kesinlikle bunu tek başımıza yürütmüyoruz. Konu tıbbi zaten. Biz illaki taraflarla, hem bunları derneklerle hem ilgili işçi, işveren örgütleriyle, onların temsilcileriyle ve en başta da Sağlık Bakanlığıyla, bunlarla beraber, mevzuat hazırlığımızı bunlarla yapıyoruz, biz mevzuatı tek başımıza çıkarmıyoruz. Ha, uygulamayı, o mevzuata uygulamayı biz yapıyoruz ama mevzuat düzenlemesini ilgili kurumlarla birlikte yapıyoruz burada zaten. Belki burada da bir eksikimiz şu bilgilendirme dışında: Bu mevzuatın gözden geçirilmesi. Evet, bunu da söylemiştim zaten, bu da bizim çalışacağımız alanlardan biri.

Başka, Sayın Vekilim "aktif-pasif oranı" dedi. Evet, aktif-pasif oranımız düşüyor doğal olarak. Normalde literatüre baktığımızda "3 ya da 4" deniyor ama Avrupa'da da artık oraya ulaşmıyor çalışan sayısı ile emekli sayısında. Bununla ilgili ama detaylı bilgiyi yazılı olarak da şey yapabiliriz hem karşılaştırmalı örnekleriyle birlikte OECD ülkeleriyle, onu yapabiliriz.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Türkiye yaşlanan bir topluma doğru gidiyor. Ben baktım, ChatGPT'den baktım ben de bazı istatistiklere, Google'dan baktım; yani önümüzdeki süreç, 2040, 2050 yılları iyi gözüküyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Öyle, nüfus projeksiyonlarımız da öyle, baktığımızda, evet, yani yaşılanıyoruz. Doğum hızımız düşüyor, doğal olarak yaşılanıyoruz.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - 2050 yılında 1 çalışan 1,3 taksiti karşılayacak, öyle bir oran karşımıza çıkıyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Bugün itibarıyla mı diyorsunuz?

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - 2050 yılı.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Ha, evet, evet, yani tabii, tamamen şeye bağlı, dediğiniz gibi.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Nüfus oranı düşüyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - İş üretme kapasitesine, nüfusa, nüfusun yapısına, demografik değişime...

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Allah'tan Urfa var yani Urfa da olmasa nüfus oranı 1,1'e düşüyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Doğru hepsi, evet.

Biz sosyal güvencide en büyük risk onu görüyoruz zaten Sayın Vekilim yani şeydeki nüfusun yaşlanması ya da genç nüfusun sisteme girişteki yani o piramidin bozuluyor olması bizim için de büyük bir kaygı ve bununla ilgili hesaplamalar da çalışmalar da yapılıyor birimlerle beraber.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Aslında, dünya örneklerine bakmak lazım. Mesela, ben Avustralya'da şunu gördüm: Emekli ikramiyesi yok, Avustralya dolarına göre fert başına düşen millî gelir 60 bin dolar seviyesinde.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Ama yok.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Yine, kişinin ikinci bir sağlık sigortası olması gerekiyor. Yoksa hastaneye düştü mü, evet, herhâlde bir şeylerini satmak zorunda kalır. Yani bütün dünya örnekleri... Mesela, Norveç'te galiba emeklilik yaşı 72'ye doğru kademeli bir şekilde yükseltiliyor.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Doğru.

MEHMET ALİ CEVHERİ (Şanlıurfa) - Biz de gittikçe küçültüyoruz. Tabii, bu nasıl ödenecek? Bunun da üzerinde ciddi manada çalışmak lazım.

SGK EMEKLİLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ÖMER KÜÇÜKEVCİLİOĞLU - Çalışılıyor Sayın Vekilim. Üst politika belgelerinde de görüyorsunuz zaten. Bunlar gerek OVP'lerde gerek kalkınma planlarında olan şeyler.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.
OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki.

Biz teşekkür ediyoruz.

Eğer, diğer konulara da yazılı olarak cevapları gönderirseniz... Tüm gelen konuklarımızdan öyle alıyoruz.

Şimdi son sunumumuza geçeceğiz.

Kıymetli Başkanımız aramızda.

TÜİK bizim bu işlerde en temel noktamız aslında. İstatistik, veri olmadan politika üretmek ve bir şeyleri inşa etmek mümkün değil. O yüzden, yine, bütün toplantılarımızda kulaklarınızı çokça çınlattık. Bugün, inşallah, sizden bilgileri kapsamlı şekilde alacağız.

Sayın Doktor Erhan Çetinkaya, TÜİK Başkanımız.

İlk olarak sözü size veriyorum herhâlde Başkanım.

Teşekkür ediyoruz, SGK'ye teşekkür ediyoruz ama yine burada durursanız belki aralarda yine yeni sorular gelebilir, katılan Komisyon üyelerimiz olabilir.

Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- TÜİK Başkanı Erhan Çetinkaya'nın, TÜİK olarak yapacakları sunuma ilişkin açıklaması

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Sayın Bakanım, değerli üyeler, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben Erhan Çetinkaya, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı. Başkan Yardımcımız Furkan Metin Bey ve Sosyal İstatistikler Daire Başkanımız Turgay Altun Bey burada.

Bahsettiğiniz gibi, biz Kurum olarak birçok farklı alanda, yaklaşık ana başlık olarak 40'ın üzerinde başlıkta veriler toplayıp üreten bir kurumuz. Engellilik, genelde sağlık istatistikleri altında derleyip, üretip yayınladığımız istatistikler.

Bugün Turgay Altun Bey size hızlı ama detaylı bir sunum yapacak. Ben sözü şimdilik ona bırakıyorum.

III.- SUNUMLAR (Devam)

3.- TÜİK Sosyal İstatistikler Daire Başkanı Turgay Altun'un, TÜİK'in istatistik sistemi, engellilik konusundaki veri kaynakları, yaptıkları alan araştırmaları, en son nüfus sayımı, Sağlık Bakanlığı idari kayıtları ile sonuç ve öneriler hakkında sunumu

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Teşekkürler.

Değerli Başkanım, kıymetli üyeler, sevgili saygıdeğer hazırun; ben şimdi size hızlıca engelli istatistikleri konusunda bir sunum yapacağım. Sunum planımda öncelikle çok kısaca, bir slaytta Türkiye istatistik sisteminden bahsedeceğim, daha sonra engellilik konusundaki veri kaynaklarından. Burada neler var? Nüfus sayımları vardı eskiden -hepimizin yaşının yettiğini biliyoruz- kalktı şu anda ama en son sayımımızdan bahsedeceğiz. Alan araştırmalarımız var düzenli yaptığımız, bir de Sağlık Bakanlığımızın idari kayıtları var. Bunlardan bahsedip en son sonuç ve önerilerle sunumumu noktalayacağım.

Şimdi, ilk olarak, bizim istatistik sistemimiz 2005 yılındaki 5429 sayılı Kanun'dan sonra çok değişti. "Devlet İstatistik Enstitüsü" eskiden adı böyleyken 5429 sayılı Kanun'la beraber hem Kurumumuzun adı değişti hem de Kurumumuzun istatistik sistemindeki mahiyeti değişti. Kurumumuz, artık, 2005 yılından sonra beş yıllık dönemler hâlinde resmî istatistik programını hazırlamaya başladı ve burada hangi istatistiğin kim tarafından, hangi kurum tarafından, kiminle iş birliği içerisinde ve hangi sıklıkla üretileceği, hangi veri kaynaklarının kullanılacağı ve hangi sınıflamaların kullanılacağı burada rapor altına alınmış oldu. Bu, her beş yıllık dönem için Cumhurbaşkanı kararıyla çıkan bir mevzuat şeklindedir. O anlamda, tüm kurumları bağlayıcı bir niteliğe sahiptir.

Burada, gördüğünüz üzere, engellilikle alakalı şu anda, mevcutta üretilen iki tane istatistikimiz var; biri Türkiye Sağlık Araştırması adıyla Kurumumuzun ürettiği bir araştırma, diğeri de aslında bir önceki dönemde üretilmesi planlanan kısımdaydı ama artık Sağlık Bakanlığımız tarafından yayınlanan bir çalışma: Engelli İstatistikleri. Bu, 2025 yılı itibarıyla artık Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlamaya başladı. Birazdan sonuçlarını size göstereceğim.

Şimdi, veri kaynaklarına baktığımız zaman, bu, engelli konusu biraz çetrefilli bir konu. Yani bazı konular vardır ki sadece sayımla elde edersiniz, sadece anketle elde edersiniz, bazıları vardır ki idari kayıtlarla elde edersiniz ama engelli konusu doğası gereği her iki istatistik tarafının da mütemmim cüz şeklinde, birbirini tamamlayıcı şekilde olması gereken bir istatistik modeli.

Alan araştırmalarında biz anket yaptığımız hane halkındaki fertlerin beyanını esas alırız, beyanı neyse bizim için odur. Yani zorluk çekme olarak bakarız biz burada olaya. Örneğin, işitme cihazı kullanan bir kişi kendisinin duymada sorun yaşadığını düşünmüyorsa eğer biz bunu engelli nüfusunda saymayız çünkü kendisini öyle ifade ediyordur. O anlamda, bu algıyı ölçer bu araştırmalar. Tabii, sağlık kurulu raporunu değil de bu, beyanı esas aldığı için özellikle çocuklarda bazen velilerin çocuklarının engelinin söyleme konusunda çekince yaşamasına neden olabilir. O yüzden, idari kayıtlar tarafından da onu düşünmemiz gerekiyor.

Burada Birleşmiş Milletlerin Washington Grubu diye bir metodolojisi var, bu metodoloji kullanılmaktadır. Burada bunların kısa soru setleri ve uzun soru setleri var, en son slaytta bunu size göstereceğim. Burada aslında zorluk çekme algısı, kişilerin görmede, işitmede, hatırlamadaki zorluk çekme durumlarını biz Likert ölçeği dedikimiz "Çok zorluk çekiyorum." "Biraz zorluk çekiyorum." gibi -zaten göstereceğim ilerleyen slaytlarda- bu şekilde ölçmeye gideriz. Burada kişilerin aynı zamanda yardımcı cihaz ya da protez kullanma gibi durumlarını da aslında gözlemlemiş oluyoruz. Bu da idari kayıt tarafından bizi daha avantajlı konuma getiriyor çünkü idari kayıtlarda bunu bulma şansımız yok. Yani kişilerin gözlük, lens, işitme cihazı kullandığının...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama mesela, engellilik konusunda bir rapor olup olmadığı vesaire de soruluyordur.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Engellilik konusunda rapor olup olmadığı, mesela, sağlık araştırmasında sorulmuyor ama biz bunu idari kayıtlarda kontrol ediyoruz yani biz buna anketlerimizde her zaman kontrol olarak bakıyoruz. Aynı zamanda, eskiden bu nüfus sayımlarında yapılıyordu ama artık buradaki sizin... Yani bu, Washington Grubu dediğimiz metodoloji kişinin algısını ölçmeye yönelik olduğu için kişinin raporu dahi olsa kişi kendisine "Ben engelli değilim." diyorsa,

"Zorluk çekmiyorum." diyorsa bizim için o zorluk çekmiyordur. Bu anlamda ikisini de görebiliyoruz aslında yani hani bu anlamda avantajımız var.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Nüfus sayımında nasıl yapıyorsunuz?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Nüfus sayımları artık kaldırıldı. Biliyorsunuz, en son 2000 yılında nüfus sayımı yapmıştık. Artık nüfus sayımları yok. O yüzden, artık biz orada idari kayıtlara geçmiş durumdayız. Sağlık Bakanlığı idari kayıtlarından kişilerin aldığı engelli raporlarını görebiliyoruz. İleride zaten anlatacağım ben tekrar, oraya geldiğimiz zaman bakabiliriz.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Özür diliyorum, şunu sormak istiyorum...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tabii ki.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani bir istatistik, araştırma yaparken herhangi bir başlık altında mı araştırma yapıyorsunuz yoksa mesela, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki engelli sayısı...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Vekilim, şöyle: Türkiye Sağlık Araştırması dediğimiz araştırmada "Engellilik" başlıklardan bir tanesi. Burada, işte, tütün, alkol bağımlılığı da var, kişilerin diğer hastalıkları var, hastaneye başvurma sayıları gibi şeyler var yani sağlıkla alakalı...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani tek başına, böyle, kadın araştırması vesaire diye bir araştırma yok.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Genel değerlendirme yok, tamam.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet, evet, spesifik araştırmalar var. Buradan bu şekilde biz bir...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sayın Başkanım, bir tane yapalım o zaman, istiyoruz yani biz. Bunun için de size gelecektik zaten. Yani engellilikle ilgili kapsamlı bir saha araştırmasına çok ciddi bir ihtiyaç var.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tamam Sayın Vekilim, şey yapalım.

Burada Türkiye gözlemine baktığımız zaman, Türkiye'de alan araştırmalarında kadınların erkeklerden daha yüksek engeli olduğunu ya da zorluk çektiğini görebiliyoruz.

İdari kayıtlar: İdari kayıtlar da ülkelerde farklı şekilde kullanılabiliyor. Biz burada, Türkiye'de Sağlık Bakanlığı idari kayıtlarını kullanıyoruz. Bu, e-rapor sistemi dediğimiz, hekimlerin, daha doğrusu sağlık kurullarının verdiği raporlar üzerinden bu çalışma yürütülüyor. Burada yalnız hizmetlerden yani kamu hizmetlerinden faydalanmak için başvuran kişilerin raporu olduğu için yani diğerinden biraz farklı olduğu için sadece kayıtlardaki kişileri görme şansımız var. Zaten o yüzden, benim "bunlar birbirinin mütemmim cüzü" diye söyleme nedenim buydu çünkü ikisi birbirini tamamlıyor. Birisi algıyı ölçüyor, diğeri de kamu hizmetlerindeki fiiliyattaki durumu ölçüyor. O anlamda, ikisi de kendince değerli, kendince tamamlayıcı istatistikler.

Burada, tabii, kayıt bazlı gittiği için kişilerin de yaşadığı yerler belli olduğu için coğrafi analize daha uygun yani kişilerin nerede yaşadığını, yaş gruplarını daha ayrıntılı bir şekilde görme şansımız var çünkü bu bir idari kayıt olduğu için milyonlarca kişiden bahsediyoruz. Araştırmalar, biliyorsunuz, örnekleme diyelim ki 10 bin haneyle yapılıyor, Türkiye temsili verir ama bu size il temsili vermez, bölge temsili vermez, yaşlarda sıkıntı çıkabilir ama idari kayıtların avantajı bize her türlü kırılımda veriyi sunması. Burada Balthazard ölçeği kullanılıyor Sağlık Bakanlığı tarafından. Balthazard ölçeğinin de en son slaytta nasıl bir hesaplama yöntemi olduğunu göstereceğim size. Burada, kişilere, biliyorsunuz, sağlık raporuyla bir engel oranı veriliyor, kişilerin bir oranı şey yapılıyor yani diğer alan araştırmalarında zorluk çekilmekteyken burada bir orandan bahsediyoruz, bunun da böyle bir avantajı var. Burada, şimdi, rapordan engel grubu belirlemek biraz güç yani alan araştırmalarında kişiye görmekle alakalı sıkıntıyı sorduğunuz zaman kişinin durumuna göre görme konusunda engelli diyebiliyoruz ama raporlarda, biliyorsunuz, birkaç farklı alan var, o alanlara puan veriliyor Balthazard ölçeğinde ve sonunda bir puan çıkıyor, o puanın hangi engeli temsil ettiği çok açık değil. O yüzden, belli bir engel grubu belirlemek burada zor. Bu da yine birbirini tamamlayıcı özelliklerinden bir tanesi istatistiklerin. Yine, Sağlık Bakanlığı tarafından istatistik yayınlandı, sonra ondan bahsedeceğim ama burada eskiden yani 2019 öncesi, bu e-rapor sistemi öncesi kayıtların hâlâ kâğıt ortamındaki kayıtların elektronik sisteme geçmesi süreci devam ediyor, belki Sağlık Bakanlığından sunumu almışsınızdır bilmiyorum ama bununla alakalı bir çalışma devam ediyor; onlar tamamlandığı zaman aslında tam olarak tüm nüfusu görebileceğiz, tüm kitleyi. Şu anda, aslında, Sağlık Bakanlığının yayınladığı, son beş yıl itibarıyla, o yıl rapor alan kişilerin sayısı ama bu toplam stok nüfusta...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Bu veriyi sizden mi aldılar, onlar kendileri...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Kendileri, doğrudan sağlık kurulu raporlarındaki kayıtları, kendi kayıtları.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Sizin şu anda bu alanda yaptığınız herhangi bir Bakanlığın istediği bir çalışma var mı?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Yani biz Sağlık Bakanlığıyla birlikte çalışıyoruz. Şimdi, şöyle ifade edeyim: Türkiye İstatistik Kurumu Resmî İstatistik Programı kapsamında ve kanun kapsamında hem veri üretir hem de sistemi koordine eder. O anlamda, biz Sağlık Bakanlığıyla da işte, şu alanda eksiklerimiz var, bu alanda bu istatistiği tamamlayalım gibi istişarelerde bulunuyoruz diğer tüm bakanlıklarımızla birlikte. O anlamda, bizim burada yılda bir defa yapılan konsey toplantımız var, Kurum Başkanımız Başkanlık eder; orada bu gündemler görüşülür, karara bağlanır, alt gruplarda da bunların teknik çalışmaları yürütülür.

Türkiye durumuna baktığımız zaman da Türkiye'de fiiliyatta erkekler idari kayıtlarda daha üstte, bu da bize aslında şeyi gösteriyor; kadınların aslında kamusal hizmetlerde biraz daha yani katılmadıkları için, biraz daha az katıldıkları için rapor kısmında daha yüksek olduklarını erkeklerin, kadınların da aslında algı anlamında biraz daha engel durumunda farklılaştığını burada görebiliyoruz.

Şimdi, bunları hızlı geçeceğim. Türkiye'de, biliyorsunuz, en son 2000 yılında eve kapanıp nüfus sayımı yapmıştık, orada bununla alakalı bir sorumuz vardı. O dönemki engelli sayımız 1,2 milyondtu. Daha sonra 2011 yılında çok büyük bir araştırma yapmıştık biz nüfus ve konut araştırması, aslında nüfus sayımının yerine geçen bir araştırma, 3 milyon haneyle yapılmıştı bu. Orada,

Türkiye'de 4,9 milyon engelli olduğu tespit edilmişti bu araştırmada; bunların da aslında yine 7,9'unun kadın, 5,9'ununsa erkek olduğu ortaya çıkmıştı. Alan araştırmalarımız, en son, en güncel araştırmalarımız Türkiye Sağlık Araştırması; bizim yürüttüğümüz bir araştırmadır bu, 2008 yılından beri üretiriz, 2012'den beri de elimizde engellilik konusunda veriler var. En son da şu anda alan araştırması yapıyoruz, yine tekrar alandayız 2025 referans yılı için, haziran ayında da yeni sonuçları duyuracağız. Burada yine bahsettiğimiz o engellilikle alakalı istatistiklerini duyurmuş olacağız, haziran ayının başında bunu duyurmuş olacağız.

AYLİN YAMAN (Ankara) - 2026 Haziranda.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - 2026 Haziranında, evet.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama yine beyana göre yapacaksınız.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tabii ki bu, beyana göre olan, evet.

Şimdi, en son, Sağlık Bakanlığının rapor kısmından da bahsedeceğim, o da dediğim gibi, idari kayıtlardan gelen bir veri. 2022 yılında biz Aile Bakanlığımız ve UNICEF'le birlikte Türkiye çocuk araştırması yaptık, orada da çocuklarda aslında işlev bozukluklarıyla alakalı bir istatistik üretmiş olduk. Yine, biliyorsunuz, yaşlanan bir nüfusumuz var şu anda, bununla alakalı yaşlı grup il araştırması yapmıştık yine Aile Bakanlığımızla birlikte; onda da aslında 50 artı nüfusumuzun yani yaşlı değil ama yaşlanmaya namzet, aday vatandaşlarımızın da bulunduğu bir anket yapmış olduk; orada da 50 artı nüfusun aslında engellilik oranını görmüş olduk. Şimdi, cinsiyete göre baktığımız zaman, bizim Türkiye Sağlık Araştırması engellilik göstergelerinde görme, işitme, yürüme, merdiven inip çıkma ve öğrenme kısmında, hatırlama kısmında kadınlarımızın algı olarak erkeklerden daha kendini zorlu, kısıtlı hissettiklerini görüyoruz. Bu, bahsettiğimiz gibi, alan araştırmasında yine kadınların algı anlamında erkeklerden daha kendilerini kısıtlı hissettiklerini gösteren bir gösterge. Bunları biz engel gruplarına göre kırdığımız zaman, mesela, görme sorunu olan bireylerde gördüğümüz gibi trend aslında düşüş yönünde yani görme sorunu olan bireylerde trend düşüş yönünde yıllar itibarıyla, her renk bir yıl ifade ediyor ama yaş arttıkça biz engellilik durumunun arttığını görüyoruz. Şimdi, demografi biliminde, nüfus biliminde bir ülkenin yaşlı nüfusu yani 65 artı nüfusu yüzde 10'u geçtiği zaman o ülkeler çok yaşlı ülkeler sınıflamasına giriyor, biz artık şu anda yüzde 11 yani çok yaşlı ülkeler klasmanındayız, yirmi beş yıl içerisinde de bunun yüzde 25'e çıkması bekleniyor. O anlamda, biz -şöyle hızlıca geçeyim- görme, işitme, yürüme, merdiven inip çıkma, öğrenme ve hatırlama, tamamında bunların yaş arttıkça engellilik durumunun arttığını görüyoruz. Nüfusumuzun yaşlanması durumunda, biz zaten yaşlanmasını projekte ediyoruz, engellilik oranının da artacağını burada görebiliriz. Bu bir tahmin sonuçta ama bizim sonuçta bu istatistikleri kullanarak politika yapıcıların yani merdivenler, işte, kurumların, evlerin, hanelerin giriş çıkışları, asansörler, araçlar, toplu ulaşım, bunların tamamında yaşlılara ve engellilere yönelik hizmetlerin artırılması gerektiğini aslında burada görebiliyoruz çünkü bu...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Pardon, şu an yüzde kaç görüyorsunuz? Diyelim 2050 projeksiyonunuz nedir?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Vekilim, yaşlı nüfusu şu anda yüzde 11 -yüzde 10'un üzeri çok yaşlı ülkeler sınıflamasına giriyor BM demografi literatüründe- yirmi beş yıl içerisinde bunun yüzde 25'e çıkmasını bekliyoruz yani 4 kişiden birinin 65 artı -bu bir projeksiyon sonuçta, bu bir tahmin, istatistikler bir tahmin- olmasını bekliyoruz. O yüzden de kamu kurumlarının, politika yapıcıların buna yönelik tedbirler alması tabii ki bu istatistikleri kullanarak bizim de önerebileceğimiz bir husus.

Bu bahsettiğimiz Türkiye çocuk araştırması da 5-17 yaş arası çocuklarla alakalı yapılan bir anketti. Burada da çocuklara kendi yaşlılarıyla alakalı sorular soruldu. 5 ila 14 yaş arasına velileri cevap verdi, 15-17 arasına da çocukların kendisi cevap verdi. Buraya baktığımız zaman, çocuklarımızda aslında duyma, görme gibi daha temel engel gruplarının düşük olduğunu ama kaygı, depresyon gibi daha ruhsal, psikolojik ya da arkadaş edinme konusundaki ya da değişiklikleri kabul etme konusundaki istatistiklerin biraz daha yüksek olduğunu nispeten görüyoruz.

Yine, 2023 yılında yayınladığımız Türkiye Yaşlı Profili Araştırması var, yine Aile Bakanlığıyla birlikte yaptığımız bir çalışmaydı bu. Burada da aslında engelli sağlık kurulu raporu olup olmadığını sormuştuk kişilere. Burada da yine yaş arttıkça aslında sağlık raporu oranlarının arttığını gözlemliyoruz. Burada 50, 64 ve üzeri yaşlar için istatistiklerimiz mevcut. Burada da yine aynı araştırmada engelli sağlık kurulu rapor türlerini görmüş oluyoruz. En çok zaten 4 yetişkinimizden, yaşlımızdan, 50 artı vatandaşımızdan 3'ünün zaten kronik hastalıklar grubunda ve engelli sağlık raporu olduğunu beyan ettiğini görüyoruz ve daha sonra, tabii, ortopedi, görme diye bunlar devam ediyor.

İdari kayıtlar kısmı da aslında, Sağlık Bakanlığımızın doğrudan hastanelerde sağlık kurulları tarafından verilen raporların Bakanlık tarafından kendi istatistiklerinden derlenip yayınlaması şeklinde; ilk defa bu yıl yayınlandı, 2025 yılında yayınlandı bu istatistikler. Burada bahsettiğim o elektronik sistemle alakalı durumdan dolayı, 2020'den itibaren son beş yıl için, o yıl ilk kez yetişkinler için sağlık raporu, engelli raporu, çocuklar için de -biliyorsunuz, engelli değil ÇÖZGER ifadesini kullanıyoruz- ÇÖZGER raporu olan kişilerin sayısını yayınlamış oldular. Bu da aslında bahsettiğim o alan araştırmalarındaki tamamlayıcı nitelikteki idari kayıtların ilk kez yayınlanması şeklinde oldu ve bu ülkemiz için çok büyük, önemli bir gelişmeydi. Bunun için Sağlık Bakanlığımıza teşekkür ediyoruz buradan.

Sonuç ve öneriler kısmında da hızlıca, zaten hep vurguladığım gibi, iki yöntemin de hem araştırmaların hem diğer kayıtların kullanılması gerektiğinden bahsettim. Yine, 2026 yılı Haziran ayında da yeni sonuçlarımızı yayınlayacağımızdan bahsettim. Burada, Sağlık Bakanlığımız, dediğimiz gibi, bu yıl ilk defa bu istatistikleri yayınladı. Bunlar, inşallah, önümüzdeki yıllarda böyle yaş grupları bazında, engel türleri bazında ya da coğrafi kırılımda yayınlanırsa özellikle, tabii, bu bir sonraki maddede gördüğümüz üzere eski raporların da sisteme aktarmasıyla beraber bu anlamda... Yani şu anda herhangi bir kişiye "Türkiye'de kaç engelli var?" dediğimiz zaman aslında verebileceğimiz çok bir sayı yok. Mesela, Aile Bakanlığımızın kendilerine başvuran yani Aile Bakanlığı hizmetleri için başvuran kişiler için en son 2,5 milyon kişilik bir rakam yayınlamıştı ama bu sadece Aile Bakanlığı hizmetlerinden faydalanmak isteyen ve ona başvuran kişilerin sayısıydı. O yüzden bu istatistiklerin biraz daha çeşitlendirilip, ayrıntılandırılıp yayınlanması ülkemiz adına ve tüm engelliler adına, politikacılarımız adına çok büyük önem arz etmekte.

Saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz hem zaman konusundaki... İstatistikçi olunca o konuda da herhâlde bir hassasiyet oldu; teşekkür ediyoruz.

Ömer Faruk Bey'den başlayalım.

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim.

Ya, şimdi, tabii, TÜİK raporlar üzerinden analizlerini yapıyor. Saha araştırması konusu gerçekten çok önemli çünkü kayıt dışı engelliler mutlaka çok var; hem periferide yer alan kayıt dışı kişilerin mağduriyetinin giderilmesi açısından, bir; ikincisi de kadınların... Kadınlar belli ki bu sistemde daha da mağdur oluyorlar, o da görünüyor. Yani ben, sistemli bir saha araştırmasını bir an evvel yapmalısınız diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkürler.

Semra Hanım...

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Öncelikle yapmış olduğunuz sunumlar için sizlere teşekkür ediyoruz. Yani evet, TÜİK verilerini konuştuğumuz bir oturumda esasen bizim için en temel sorunlardan bir tanesi bu verilerin güncellenmemesi sorunu çünkü Türkiye'de nüfusun yüzde 12,9'unun engelli olduğu bilgisi TÜİK tarafından en son -bildiğimiz kadarıyla, yanlış bilgi değil ise şayet- 2001 yılında kamuoyuna açıklandı. Aradan tam yirmi dört yıl geçmiş ve bu yirmi dört yıldan sonra nüfus arttı, sağlık göstergeleri değişti, 6 Şubat depremlerini yaşadık, yoksulluk, iş kazaları, kronik hastalıklar derinleşti ancak TÜİK bu ülkenin en kırılgan toplumsal gurubuna ilişkin en temel veriyi bile hâlâ güncellemeyi başarmış değil; burada da onu görmüş olduk birçok noktada. Bir devlet kurumunun engelli nüfusunu çeyrek asırdır güncellememiş olmasının esasen sadece teknik bir eksiklik değil, aynı zamanda bir politik tercih olduğunu düşünüyoruz çünkü veri yoksa hak da yoktur diye bakıyoruz, veri yoksa bütçe planlaması yoktur; istihdam kotası, erişilebilirlik stratejisi, bakım politikası inşa edilemez veriler olmayınca. TÜİK'in güncellemediği her yıl yüz binlerce engelli yurttaş görünmez bırakılmış oluyor ve bu anlamda da bir yok sayılma hâli söz konusu oluyor. Bugün kurumlar kayıtlı engelli sayısına 2,5 milyon diyor ama 2001'de açıklanan oran yüzde 12,29; bugünkü nüfusa uygulandığı zaman aslında 10 milyonun üzerinde engelli yurttaş olduğu ortaya çıkıyor. Aradaki bu devasa fark bile TÜİK'in veri üretmemesinin yarattığı yapısal sorunu gözler önüne sermiş oluyor çünkü biz birçok yerde... Yani birçok kurum burada sunum yaptı; birçok bakanlıktan gelen yetkililerin yapmış olduğu sunumlarda bile ilk sorduğumuz sorulardan bir tanesi, o bakanlıkların çalışma alanlarında engelli sayısının ne olduğuna dair somut bir verinin olmamasıydı esasında, en temel sorun alanlarından bir tanesi de oydu. Dolayısıyla mesele dönüp dolaşıp aslında TÜİK'in yapmış olduğu bir çalışma alanında ne denli çalıştığı ya da ne denli çalışmadığının biraz açığa çıkmış olmasıyla ilgili oluyor. Bu çerçevede, TÜİK'in istatistik yayınlamaması değil, engelliye kamusal sorumluluk alanından çıkarmış olduğuyla ilgili de bir algı oluşmuş oluyor. TÜİK'in suskunluğu engellilerin haklarıyla beraber görünürlüğü de silen bir suskunluğa dönüşüyor. Bu, devletin en dezavantajlı gurubuna karşı esasında yıllardır süren kurumsal bir ihmal durumudur. Artık, şeffaf, düzenli, uluslararası standartlara uygun veri üretimi bir tercih değil, bunun bir anayasal zorunluluk olduğunu ifade etmemiz gerekiyor çünkü engellilerin yaşamını iyileştirmenin en temel yolu, önce onları doğru bir biçimde saymakla ve görmekle başlar. Bu anlamda, TÜİK'in omuzlarında çok büyük bir sorumluluk olduğunu tekrardan ifade edeyim.

Yani bir an önce, çok hızlı bir şekilde bu verilerin bütün alanlarda yapılması, bu saha çalışmalarının bütün alanlarda yapılıp bizlerin de en azından bu verilere ulaşma noktasında daha sağlıklı veriler üzerinden bir politika üretmemiz noktasında çok faydalı olacağını düşünüyor, sizleri selamlıyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkürler.

TÜİK'in "web" sayfası erişilebilir mi acaba? Yani biz sadece istatistik açısından bakıyoruz ama işte, öğrenciler, ne bileyim, eğitim alanlar, çalışma hayatında olan kişiler erişebilir mi? Engellilere, görme engelli... Ya da anketörlerimiz arasında engelli var mı? Anket yaparken engellilerle karşılaştığımız zaman... Sahada bir sürü konuda anket yapılıyor, bu alanlarda TÜİK'in uygulamış olduğu özel bir uygulama, çalışma ya da artık tabii dijital şeyler kullanılıyor; bunlarla alakalı... Hani sadece veri olarak değil de çalışma yöntemi açısından da ya da işte, verilere ulaşma açısından da bunları ifade etmek istiyorum; ben de bunları sormuş olayım.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Başkanım, esasında bir şey söyleyeyim siz hazır erişilebilirlik meselesinden bahsetmişken. 3 Aralık Günü'nde bir çalışma yapıldı, Komisyon üyelerine de iletmemizi istediler bu çalışmayı yürüten arkadaşlar; Komisyon üyelerinden sadece 2 Komisyon üyesinin Twitter, sosyal medya hesaplarında görsel betimleme yaptığını tespit etmişler böyle bir araştırma çerçevesinde. Özellikle bu Komisyon'da yer alan bütün üyelerin görsel betimleme yapmasıyla ilgili ciddi bir talepleri ve ricaları var. Sizlere de iletmış olayım hazır erişilebilirlik konuşuluyorken.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Aylin Hanım...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ben de teşekkür ederek başlamak istiyorum.

Şimdi, aslında ilk gününden beri bizim en önemli konumuz engellilik konusunda veriydi hep. O yüzden ben de bugün gündemde TÜİK'in olduğunu görünce çok mutlu olarak geldim. Gerçekten bu Komisyonun belki de en önemli çıktılarından biri, doğru veriye ulaşımını sağlar isek gerçekten bir faydamız olacak diye düşünüyorum.

Şimdi, siz bir Türkiye sağlık araştırması üzerinden bakıyorsunuz. Engelli istatistiklerini de yayınlayacağınızı söylediniz değil mi önümüzdeki yıl? Şimdi, ben şunu rica edeceğim: Bir edilgen yapı var, sağlık kurulu raporları üzerinden bakım ama o bize çok fazla bir şey vermiyor çünkü kadın engelliler maalesef bu alanda da daha dezavantajlı olduğu için orada, sağlık kurulu raporlarında hep erkek ağırlıklı bir grup çıkıyor, o yüzden bizim hani daha aktif ve uluslararası standartlarda bir veri seti üzerinden gitmemiz gerekiyor. Ben yanımda iki tane de şeyi getirdim; Dünya Sağlık Örgütü'nün gerçekten güzel bir çalışması var. Aslında orası da en kapsamlı çalışmasını 2011 yılında yaptı, sonra 7 kez güncelledi bu çalışmayı. Biz de o 2011 yılında Nüfus ve Konut Araştırması üzerinden gittik

ama hiç güncelleme yapılmadı bizde; en temel konu bu. Yani uluslararası standartta ICF üzerinden, onun standardı üzerinden yapılan araştırmanın güncellenmesi gerekiyordu; bizde hiç güncelleme olmadı uluslararası standartta olmasına rağmen. Yani yapacağınız engelli istatistiklerinin, engellilerin tüm yaşam döngüsünü doğru araştıran ve doğru alt kırılımlarıyla olması, bölgesel farklılıkları da değerlendirmesi bizim için gerçekten çok önemli. Bilmiyorum, kriterler belli mi, şu anda yaptığınız çalışmadaki kriterler nedir? Biz uluslararası standartlarda engelli verisi görmek istiyoruz ki doğru politikalar üretebileyim. Mesela, Aile Bakanlığı da bir veri seti üzerinde çalışıyor ama Aile Bakanlığı sadece engelli ve rehabilitasyon merkezi sayısını açıklıyor bize yani bize bir şey ifade etmiyor. O yüzden TÜİK'e çok büyük bir görev düşüyor burada. Hakikaten bizim bundan sonraki hareket kabiliyetimiz açısından sizin verdiğiniz doğru veri bizim için çok değerli olacak.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Komisyon üyelerimizden başka bir soru? Yok.

Uzman arkadaşlarımızdan sorusu olan var mı? Yok.

O zaman Başkanımıza sözü veriyoruz.

Buyurun.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Başkanım, teşekkür ederim.

Şimdi, Ömer Faruk Bey'in sorusu saha araştırması. Saha araştırması ekranda yansıda gördüğümüz gibi biz Türkiye Sağlık Araştırması'nı hanelerle 2008 yılından beri yapıyoruz. 2012 yılından itibaren de engellilik konusundaki algıyla alakalı sorular ve yanıtlar "web" sayfamızda mevcut, istediğiniz kırılımda, yaş grubu, cinsiyet, eğitim durumu kırılımında sunabiliriz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İşte onun o başlıkta olması lazım yani o alana yönelik olması lazım yani.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Bakanım, şöyle...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sağlık Araştırması'nda çocuk gibi, yaşlı gibi, kadın gibi engelli bireylerimizin de istatistiklerini ayrı bir başlık olarak görmek istiyoruz yani en azından böyle bu alanda çalışanlar.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tamam, sağlık başlığı altında engellilik için ayrı bir başlık açabiliriz, hani çok güzel bir öneri, teşekkür ederiz, onu da hemen not alalım biz.

Ömer Faruk Bey'in sorusunun yanıtına devam edeyim. Şu anda hâlihazırda yaptığımız Sağlık Araştırması devam ediyor şu anda 11 bin haneyle, bunun sonuçlarını da haziran ayında yayınlayacağız, yine güncel verileri orada görebileceksiniz. Yine dediğim gibi istediğiniz kırılımda çünkü "web" sayfamızda şimdi haber bültenlerimiz var, haber bültenlerimize her şeyi koymamız mümkün değil. Çok fazla soru var ama bilgi talebi geldiği zaman, sizlerden talepler geldiği zaman biz istediğiniz kırılımda bunları hazırlayabiliyoruz, o anlamda her zaman elimizde veri var.

Semra Hanım'ın biraz açıkçası hani -kusura bakmayın- suçlayıcı olduğu ama hani aslında ben anlatmaya çalıştım burada yani biz 2011 yılında en son büyük araştırmayı yaptık, onun sonuçları yüzde 7,9, daha sonra da Sağlık Araştırması'nı sürekli olarak güncelliyoruz. Orada sayı bulamazsınız ama oran bulabilirsiniz yani şu bahsetmiş olduğum oranlar aslında çok güncel, 2023 rakamları, 2026'da da aslında yine son üç yılda bir yaptığımız bir araştırma, son verileri yayınlayacağız. Aynı zamanda idari kayıt tarafında da Sağlık Bakanlığı daha yeni yayınladı yani Eylül ayında, 2025 yılında aslında hem anket tarafında hem de idari kayıt tarafında aslında güncel verilerimiz elinizde mevcut, o anlamda biraz açıkçası...

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Geçen çok soruldu ya, yıllar arasında...

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Yani aslında şöyle göstereyim size: Bakın, 2012, 2014, 2016, 2019 ve 2022 için veriler var, 2025'i de altı ay sonra yine buraya ekleyeceğiz, aslında o anlamda verimiz elimizde mevcut.

Başkanımızın, Sayın Bakanımızın sorusuna da hemen yanıt vereyim. Tabii ki kurumumuzda engelli arkadaşlarımızı çalıştırıyoruz, hatta bir tanesi geçenlerde bu Komisyonda sunum yaptı, Hasan Günaydın Bey. Hasan Günaydın, geçen hafta benim yanıma uğradı kendisi, sizlerden bahsetti. Biz alan araştırmalarımızda haneye giden yani işte Trabzon'dan Artvin'in bir köyüne giden bu anketörlerimizi aslında engellilerden çok tercih etmiyoruz, onları biz aslında daha ziyade pozitif ayrımcılıkla masabaşında tercih ediyoruz çünkü o çok fiziksel yük gerektiren bir şey yani çünkü köylerde yürümeniz gerekiyor, mezralara gitmeniz gerekiyor, uzun araç yolculukları var; biz hani genelde fiziksel, ortopedik engelli çalışanlarımızı biraz da masabaşında çalıştırıyoruz. Bu anlamda aktif çalıştırıyoruz ama sadece alana çok çıkarmayı tercih etmiyoruz çünkü o anlamda biraz fiziksel yük gerektiren bir konu bu anketörlük, özellikle de hane araştırmalarında.

Yine, Aylin Vekilimizin bir sorusu vardı Türkiye Sağlık Araştırması aslında EUROSTAT'ın European Health Interview Survey yani direkt Washington Grubu, BM'nin, Dünya Sağlık Örgütü'nün kriterlerini kullanıyor ve EUROSTAT "web" sayfasında bu verilerimiz OECD'de yayınlanıyor, o yüzden uluslararası karşılaştırılabilir verilerdir yani Türkiye için aslında medarifihtar istatistiklerimizden biridir bu.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Hayır o güzel ama engellilerin ayrıca spesifik kriterleri var, burada bunu görürsek çok iyi. Yani o böyle daha bütüncül bakan, engellilere spesifik, işte Dünya Sağlık Örgütünde o var, bir de ona bakmamız gerekiyor yani uluslararası karşılaştırma da yapabilmeliyiz yoksa Sağlık Araştırmalarının içindeki zaten uluslararası standartlar, onu takip ediyoruz.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet yani şunu hemen göstereyim, bu Washington Grubunun Likert ölçeği var, burada dörtlü bir şekilde o neyse görme, işitme, yürüme, bununla alakalı zorluk çekiyor, biraz zorlanıyor, çok zorlanıyor ya da hiç göremiyor gibi. Burada biz iki tanesini alıyoruz, burada ikisini aldığımız zaman ama siz de eğer talep ederseniz bunu istediğiniz kırılımda da verebiliriz yani. Çok zorlananların oranı ne kadar? Tabii ki yani biz normalde bunu yayınlarken ikisini yani "çok zorlanıyor" ve "hiç göremiyor"u seçiyoruz ama siz talep ederseniz bunun dördünü ayrı şekilde verebiliriz yani her zaman elimizde bu veriler var. Şöyle şeyi de göstermiş olayım, biliyorsunuz, Sağlık Bakanlığının kullandığı Balthazard ölçeğinde, aslında bir kuruldaki doktorların verdiği oranlar üzerinden bir şey hesaplanıyor ve burada yine kişinin engel oranı bu şekilde belirlenmiş oluyor, Sağlık Bakanlığı da aslında bu idari kayıtları kullanarak o istatistiği üretmiş oluyor.

Başka, bir de şimdi 2011 yılında en son biz büyük nüfus sayımında benzer bir araştırma yapmıştık: Nüfus ve Konut Araştırması. 2021 döneminde biz tamamen Türkiye'de idari kayıtlara dayalı bir nüfus sayımı yapmış olduk. Yani eski, biliyorsunuz,

2000 yılında en son eve kapanıp pazar günü bir sayım yapmıştık sokağa çıkma yasağıyla birlikte, o 2006 yılındaki Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'yle birlikte aslında nüfus sayımı ortadan kalktı. O hani hepimizin yaşı yetiyordur, o zamanları yaşadık, artık tamamen idari kayıtlardan gidiyoruz, 2021 sayımımızı tamamen kayıtlardan yaptık. Burada engelli sayısını yayınlamadık çünkü Sağlık Bakanlığı sorumluluğundaydı engelli sayısı, bu bahsettiğimiz resmî istatistik programı kapsamında. Sağlık Bakanlığının sözü vardı "Biz bunu yayınlayacağız." diye, programa ekledik biz bunu, Cumhurbaşkanlığı kararıyla çıktı ve bu yıl itibarıyla bu yayınlanmış oldu, bu anlamda bir eksiklik aslında tamamlanmış oldu. Şu anda tek eksikliğimiz aslında Sağlık Bakanlığının eski raporları da sisteme giderek toplam Türkiye'deki engelli sayısını, kırılımlarını bir şekilde vermesi, o da inşallah yakın vadede...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Onu da yapacaklar mı?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Çalışıyorlar Sayın Vekilim, çalışıyorlar. Şu anda sadece şu göstermiş olduğum, ilk defa o yıl için rapor alanların sayısını vermiş oldular ama stok veri yani kümülatif veriyi çalışıyorlar, inşallah o da yayınlanmış olacak.

ELİF ESEN (İstanbul) - Son bir şey ben de sormak istiyorum Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bakan Bey konuşmaya başlamış ama bizim geçmemiz gerekecek.

Buyurun hızlıca...

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok kısa yani.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - O zaman, Ayhan Bey, çok kısacık soracaksınız siz de buyurun.

Önce Vekilimize söz veriyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Şimdi, aslında söz almayacaktım tekrara düşmemek için ama şunu merak ediyorum: Ya, engellilik konusunda farklı devlet kurumlarının, bakanlıkların farklı verileri var ve bu 200, 300, 400 bin gibi -hani onlar bile kabul edilemez ama- milyon gibi farklar ve yani hani, bu farkları düşündüğümde hane ziyaretleriyle sayıların verildiğini söylüyorsunuz. Bu farklar peki nereden doğuyor, bunun açıklamasını nasıl getiriyorsunuz?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Sayın Vekilim, şöyle...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir şöyle yapaalım, Ayhan Bey'i de alalım, sonrasında toparlayalım hemen hızlıca.

Buyurun.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Çok kısa, Sayın Bakanım, çok teşekkür ederim.

Sadece Türkiye Sağlık Araştırmalarında mı engellilik konusu çalışılıyor, araştırılıyor, diğer yapılan saha araştırmalarında da engellilik konusu var mı, yer alıyor mu çünkü engelliler her alanda var, o nedenle diğer istatistiki verilere de ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Elif Hanım'ın sorusuna cevap vereyim. Sayın Vekilimiz, farklılıklar şimdi şöyle: Aslında farklılık yok, olaya nereden baktığınıza bağlı birazcık yani Sağlık Araştırmalarında biz bir oran veriyoruz, orada bahsettiğim gibi kişilerin algısını ölçtüğümüz bir oran veriyoruz. Sağlık Bakanlığı engelli raporu alan kişilerin sayısını veriyor, Aile Bakanlığı ise bu raporu alan kişilerden kendilerine ödeme için başvuran kişilerin sayısını veriyor, o anlamda aslında farklılığımız yok, varsa da aslında bu bizim ülkemizin bir zenginliği. Bence ama bu anlamda bir farklılığımız yok, hepsi olaya nereden baktığınıza göre değişiyor. Yani anket, idari kayıt, algı ya da hukuki durum, birbirini tamamlayan meseleler bunlar, dediğim gibi hep o anlamda...

ELİF ESEN (İstanbul) - Gerçekten çok dağınık gibi gözüküyor, o belki sizin açınızdan öyle ama tek bir engelli verisinin belli bir kriterde olması gerekiyor, ondan sonra bakanlıklara göre dağılımı kabul edilebilir bir şey, ben aynı açıdan bakmıyorum, kusura bakmayın ama cevabınız için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında konuyu şöyle değerlendirmişler: Kişisel veriler ilgili kurumlar arasında paylaşılsın ama...

Biz Yapay Zekâ Komisyonunda da dinledik TÜİK'i, çok başarılı bir hanımefendi Daire Başkanımız bu konuda bir altyapı çalışması yapılıyor, herhâlde bu verilerin derlenmesi, toparlanması, bizim o Yapay Zekâ Komisyonumuzda da yine TÜİK'e ilgili önerilerimizde bu konuda var. Artık çok gelişmiş bir teknoloji ve altyapı var, bu verileri derleme, toparlama, o ifade ettiğiniz hususları toparlama, düzenleme imkânı basit, TÜİK de bunu çok yakın takip ediyor, bayağı ileri düzeyde düzenlemeler yapmışlar aslında. Sadece o veri paylaşımıyla ilgili kurumların işte yasal kısıtlılıkları var, onunla ilgili de yine herhâlde önümüzdeki dönemde bazı gelişmeler olur yani bazı verilerde o hassasiyete zarar vermeyecek şekilde.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Ayhan Bey'in de hemen sorusuna cevap vereyim isterseniz.

Şimdi, aslında anketlerimizin birçoğunda engellilikle alakalı sorular var. Mesela o bahsettiğimiz Aile Bakanlığımızla beraber, birlikte yaptığımız çocuk araştırmasında da var, çocuklar için; yaşlı profil araştırmasında 50+ yaş nüfus için var ama sağlık araştırması doğrudan sağlıkla alakalı olduğu için engellilikle alakalı çok daha ayrıntılı ve farklı kırılımlarda -hani, eğitim düzeyine göre, istihdam durumuna göre gibi- veriler sunma imkânımız var.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Yaşam memnuniyeti araştırması, hane halkı, iş gücü araştırması, işte, zaman kullanımıyla ilgili, bilişim; bunların hepsinde var mı?

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Ayhan Bey, aslında çoğu anketimizde var ama mesela bu kırılımlarda bunu görme şansımız çok fazla olmayabilir çünkü...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ben anladım, yani, aslında haber bültenlerinde yer almasa da biliyorsunuz -yani, ben istatistik sevdiğim için girip bakabiliyorum- içeri girdiğinizde ya da TÜİK'ten istediğiniz zaman, TÜİK'e başvurduğunuzda o verilere ulaşabiliyorsunuz; altta var yani TÜİK'in veri bankasında.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Evet. Sadece şunu demek istiyorum: Mesela yaşam memnuniyetinin amacı başka bir şey olduğu için oradaki engelli istatistiği her kırılımda belirlenebilir çünkü onun amacı o değil, doğrudan o sorulmuyor. Burada amacımız zaten sağlık araştırması olduğu için burada istediğiniz kırılımda verebilir, bu anlamda bir şeyimiz var.

Teşekkür ederim.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Bir de sitenizi erişilebilir yapabilirseniz mutlu oluruz.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Tamam Sayın Vekilim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yaşam memnuniyeti anketinde engellilerin bence alt kırılımda da olması gerekiyor, onu da not olarak ekleyelim çünkü toplumun tüm kesimlerinin yaşam memnuniyeti -ben öyle olmadığını düşündüğüm için söyledim ama- çok önemli bir şey; yine elimizdeki verilere göre çok yüksek bir kesim; öyle olmasa bile tüm toplum kesimlerinin yaşam memnuniyetinin ölçülüyor olması lazım ki engelliler de en kıymetlilerimiz.

Evet, teşekkür ediyoruz.

TÜİK SOSYAL İSTATİSTİKLER DAİRE BAŞKANI TURGAY ALTUN - Biz teşekkür ederiz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Başkanım, başka ekleyeceğimiz bir şey var mı acaba?

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Son cümle söyleyebilirim Sayın Bakanım, şöyle: Bütün vekillerimizden aslında ortak bir kanaat olarak ben not almışım bu saha araştırması konusunu, siz de söylediniz. Şimdi, saha araştırmaları çok masraflı çalışmalar Sayın Bakanım, "Yapmayız." anlamında söylemiyorum ama yaparken vergi ödeyenin parasını harcadığımız için çok dikkatli olmak durumundayız ve TÜİK olarak bizim kendi inisiyatifimizle yaptığımız bir saha çalışması aslında yok. Genelde bir sahibi oluyor bu konunun, mesela, işte, yaşlı, çocuk vesairede Aile Bakanlığı gibi ya da sağlık araştırmasında Sağlık Bakanlığımız gibi veya başka araştırmalarda yine bakanlıklarımız gibi. İcra ve politika yapıcı bakanlıklar sizin tarafınızdan bu konuyla ilgili sorumluluklandırılırsa biz o çalışmayı yaparız ama kendi inisiyatifimizle...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi, biz belki ismine "saha araştırması" diyoruz, hani, arada teknik farklılıklar oluyor ama tüm istatistiklerde, aslında TÜİK'in veri tabanındaki istatistiklerin tamamında engellilerle ilgili bilgi olması gerekiyor, asıl demek istediğimiz bu. Yaptığınız her ankette, her çalışmada muhakkak bir alt, bu anlamda... Hani, bu, ekstra bir masraf değil, sadece bir soru eklenmesi ya da bir şey eklenmesiyle ilgili yani. Sonra da elinizde veri olduğu zaman, zaten onları çektiğimiz zaman biz engellilerle ilgili o araştırmaya ulaşmış oluyoruz. Her şeyde nasıl kadın-erkek diyoruz, yaş grupları var; bir de engellilikle ilgili bir panel eklenecek, bir veri kaynağı eklenecek.

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Tamam Sayın Bakanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Gerçekten, bu çok ciddi bir ihtiyaç yani her alanda, bu konuyla ilgili politikada bizim veriye ihtiyacımız var yani şu an hiç kimse engellilerle ilgili tam bir rakam veremiyor. Yani, bunun için Kasapoğlu Bakanımız geldiğinde de sizinle özellikle bu konuyla ilgili bir görüşmemiz muhakkak ki olacak diye düşünüyorum; daha önce konuşmuştuk.

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Tamam.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani, şu anda bu işlerle ilgili hızlı yol almanın en kritik noktası TÜİK diye ben düşünüyorum yani veri olmadan politika üretme... Çünkü engelliliğin sınıflandırılması, işte, çalışma durumları, her şeyi biliyor olmamız lazım yani bu, ülkemiz açısından çok kıymetli olacak bir çalışma; engelli kardeşlerimiz, ailelerimiz, bireylerimiz, herkes için çok önemli olacak.

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Tamam Sayın Bakanım, biz ödevimizi aldık.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İnşallah, tarihe bunu yapıp geçersin Başkanım.

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - İnşallah. Tamam Sayın Bakanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz, çok sağ olun.

TÜİK BAŞKANI ERHAN ÇETİNKAYA - Biz teşekkür ediyoruz, estağfurullah.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Toplantımızda, gündemimizde başkaca bir konumuz olmadığı için, yarın 14.30'da toplanmak üzere toplantımızı kapatıyoruz.

Gelen tüm kurum, kuruluş temsilcilerimize teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati: 18.45